สำนักหอสมุดกลาง พระจอมเกล้าลาดกระบัง

การศึกษา การพัฒนาภูมิทัศน์ในเขตเมืองเก่า นครเชียงใหม่

A Study of Openspace Development in the old city of Chiang Mai

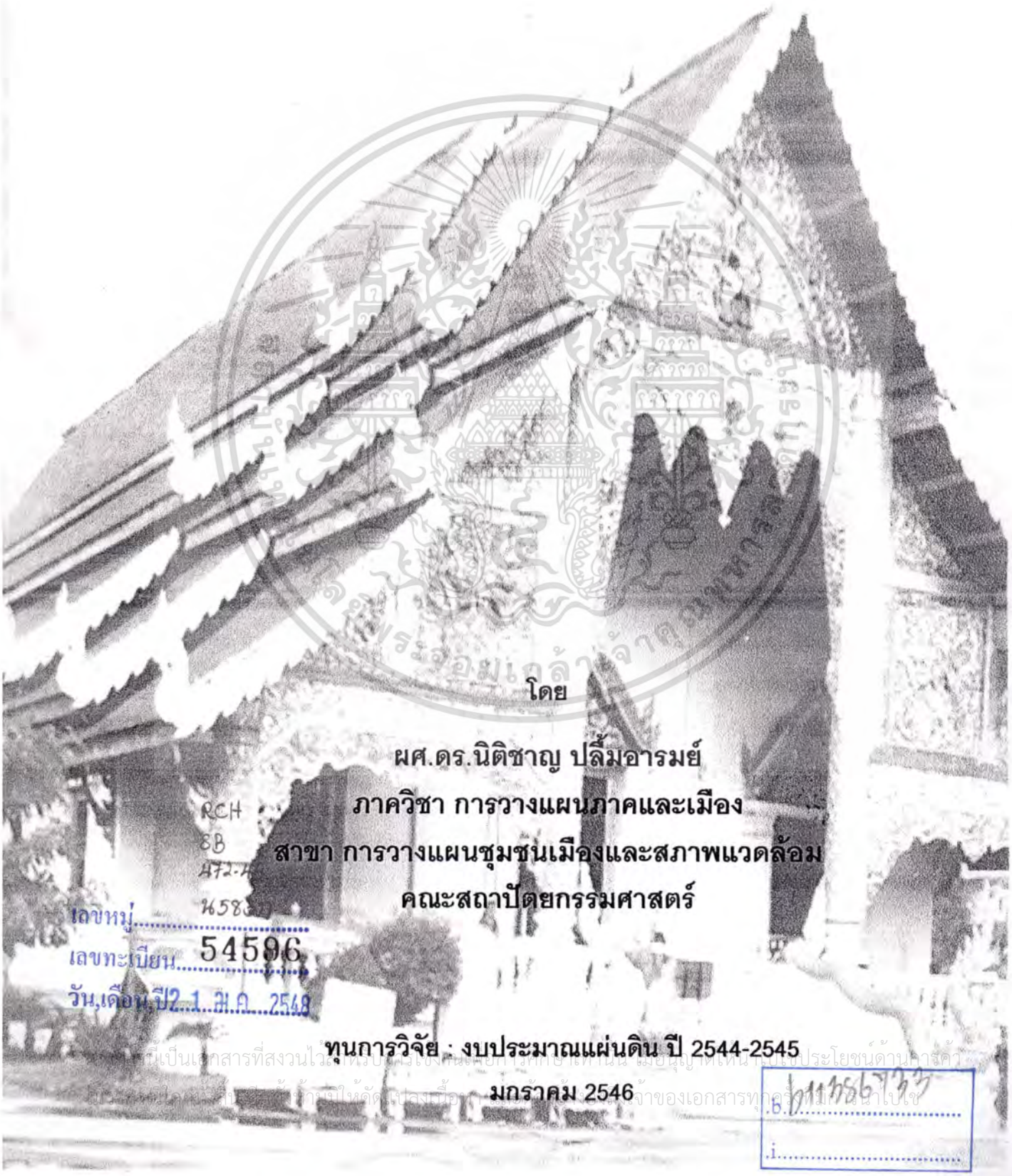

โดย

ผศ.ดร.นิติชาญ ปลื้มอารมย์

ภาควิชา การวางแผนภาคและเมือง

สาขา การวางแผนชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อม

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์

RCH
8B
H72-A
H58
เลขหมู่.....
เลขทะเบียน 54596
วัน,เดือน,ปี 21 ส.ค. 2548

ทุนการวิจัย : งบประมาณแผ่นดิน ปี 2544-2545

มกราคม 2546

เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่อนุญาตให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

b. 1115617
i.....

คณะผู้วิจัย

หัวหน้าโครงการ

ผศ.ดร.นิติชาญ ปลื้มอารมย์	Dipl. Ing. Architect
	Dr.Ing. Landscape – and Environmental Planning
ตำแหน่ง	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ระดับ 8
	คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
	สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหาร
	ลาดกระบัง

ผู้ร่วมวิจัย

นายชูศักดิ์ ชินะโรจน์	วศ.บ (โยธา)
	ผม. (การวางแผนภาคและเมือง)
ตำแหน่ง	นักผังเมือง 7 (ว.)
	เทศบาลเมืองเชียงใหม่

ผู้ช่วยวิจัย

นางสาวสุดที่รัก สายปลื้มจิตต์	วท.บ. (เกษตรศาสตร์)
นางสาวภัสรสิรินทร์ บูรณะบุตร	คบ.บ (ครุศาสตร์)
นางสาวรัฐติการ คำบุศย์	วท.บ. (เกษตรศาสตร์)
นางสาวรัตน์วดี อติเศรษฐพงศ์	สถ.บ. (สถาปัตยกรรมศาสตร์)
นางสาววนารัตน์ กรอิศรานุกูล	วท.บ. (พืชสวน)
นางสาวสุพัตรา เมฆศรี	การจัดการทั่วไป

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทคัดย่อ

เมืองเก่านครเชียงใหม่ มีความรุ่งเรืองมาในอดีต แสดงให้เห็นถึง ประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และสถาปัตยกรรม มานา การเจริญเติบโตของเชียงใหม่ อย่างรวดเร็ว ทำให้เกิดผลกระทบกับสภาพแวดล้อมเมืองในด้านการใช้ที่ดินด้านภูมิศาสตร์ ของเมืองเก่า การศึกษานี้มีวัตถประสงค์ที่จะศึกษาถึง ปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหา เสนอแนะแนวทางการวางแผน พัฒนาภูมิทัศน์เมือง เพื่อให้สภาพแวดล้อมยังคงรักษาสภาพดีและป้องกันปัญหาทางภูมิทัศน์ ที่อาจจะเกิดขึ้น

การศึกษานี้ได้ให้ความสำคัญมาในอดีต และสภาพพื้นที่จริง ในปัจจุบันศึกษาสำรวจศึกษาถึงองค์ประกอบเมือง ทางด้านจินตภาพและพื้นที่และทางด้านการเมือง วิเคราะห์ความสำคัญขององค์ประกอบเมืองและสำรวจความคิดเห็น ประชาชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาประเมินความสำคัญขององค์ประกอบเมือง และนำไปประกอบ การปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์ให้เป็นทฤษฎี และแนวความคิด ในการวางแผนการพัฒนาภูมิทัศน์เมือง โดยพิจารณาจากโครงสร้างของเมือง

การศึกษาได้ศึกษาถึงปัจจุบันของเชียงใหม่ เพื่อให้ทราบภาพรวมของเมือง และศึกษาถึงสภาพเมืองเก่า ที่ถูกอิทธิพลของการขยายตัวของเมืองโดยรวม มีผลกระทบต่อเมืองเก่าอย่างไร และศึกษาทฤษฎีแนวทางการวางระบบเมืองในด้านภูมิทัศน์ เพื่อนำมาแก้ไขปัญหาเมืองเก่าในเขตกำแพง โดยเสนอแนวคิด แนวทางการนวางแผนที่จะพัฒนาภูมิทัศน์เมือง ต่อไป

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญ

หน้า

บทที่ 1. บทนำ

1.1 ความสำคัญและที่มาของปัญหา

1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

1.3 เป้าหมายของการวิจัย 2

1.4 ขอบเขตการศึกษา 2

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย 2

1.6 หน่วยงานที่สามารถนำผล การวิจัยไปใช้ประโยชน์ 3

บทที่ 2 จังหวัดเชียงใหม่และเขตกำแพงเมืองเก่า 4

2.1 สภาพทั่วไปของจังหวัดเชียงใหม่ และเขตกำแพงเมืองเก่า 4

2.1.1 สภาพทั่วไปของจังหวัดเชียงใหม่ 4

2.1.1.1 ที่ตั้งและอาณาเขต 4

2.1.1.2 สภาพภูมิประเทศ 4

2.1.1.3 ลักษณะภูมิอากาศ 8

2.1.1.4 ทรัพยากรธรรมชาติ 9

2.1.1.5 โครงสร้างประชากร 11

2.1.1.6 การคมนาคมขนส่ง 11

2.1.1.7 สภาพเศรษฐกิจ 12

2.1.1.8 การผังเมือง 15

2.1.1.9 แนวโน้มการการขยายตัวของชุมชน 18

2.1.1.10 สภาพการจราจร 22

2.1.1.11 ระบบสาธารณูปโภค 24

2.1.1.12 คุณภาพสิ่งแวดล้อม 24

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

หน้า

บทที่ 3 วิธีการศึกษา

3.1 แหล่งข้อมูล 28

3.1.1 ข้อมูลปฐมภูมิ 28

3.1.2 ข้อมูลทุติยภูมิ 28

3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง 28

3.2.1 การสุ่มตัวอย่างจากผู้บริหาร 28

3.2.2 การสุ่มตัวอย่างจากเจ้าหน้าที่ 28

3.2.3 การสุ่มตัวอย่างจากเจ้าหน้าที่ 28

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล 29

3.3.1 ลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ 29

3.3.2 ลักษณะและความต้องการการใช้พื้นที่ 29

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล 29

3.4.1 องค์ประกอบของภูมิทัศน์เมือง 29

3.4.2 แนวความคิดของการออกแบบภูมิทัศน์ชุมชนเมือง 29

3.4.3 ทฤษฎีและแนวความคิดเกี่ยวกับรูปแบบ 31

3.4.4 ทฤษฎีการจัดระบบของพื้นที่สีเขียวของ Muller 32

3.4.5 ระบบโครงข่ายสีเขียว 34

3.4.6 พื้นที่โล่งประเภทต่าง ๆ 34

3.4.7 แนวความคิดเกี่ยวกับสวนสาธารณะในเมือง 37

บทที่ 4 สภาพภูมิทัศน์ในเขตเมืองเก่า

4.1 ลักษณะองค์ประกอบภูมิทัศน์ในเขตเมืองเก่า 39

4.1.1 องค์ประกอบทางจินตภาพ

4.1.1.1 องค์ประกอบภูมิทัศน์ทางกายภาพ 54

4.1.1.2 สภาพปัญหาขององค์ประกอบทางจินตภาพ 47

4.1.2 องค์ประกอบภูมิทัศน์ทางภายภาพ 54

4.1.2.1 สภาพพื้นที่โล่งและพื้นที่สีเขียว 54

4.1.2.2 สถาปัตยกรรมในเมืองเก่า 66

4.1.2.3 ระบบถนน 72

4.1.2.4 อุปกรณ์และต้นไม้ประกอบถนน 81

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

หน้า

4.1.2.5 ความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่ต่อสภาพภูมิทัศน์เมืองเก่า 88
4.1.3 การวิเคราะห์สภาพภูมิทัศน์เฉพาะบริเวณ 89
4.1.3.1 แกนถนนราชดำเนิน 89
4.1.3.2 แกนถนนพระปกเกล้า 91
4.1.3.3 แนวถนนรองคูเมืองเก่า 92

บทที่ 5 แนวทางการวางแผนพัฒนาภูมิทัศน์ในเขตเมืองเก่าเชียงใหม่

5.1 แนวความคิดการวางแผนปรับปรุงภูมทัศน์ในเขตเมืองเก่า 95
5.1.1 กรอบแนวความคิดการวางแผนพัฒนาภูมิทัศน์ 95
5.1.1.1 แนวความคิดระบบพื้นที่โล่งและพื้นที่สีเขียวในเมืองเก่า 95
5.1.1.2 แนวความคิดการจัดกลุ่มประเภทพื้นที่และพื้นที่สีเขียวในเมืองเก่า 97
5.1.1.3 ระบบโครงข่ายสีเขียว 100
5.2 แนวทางการวางแผนพัฒนาภูมิทัศน์ในเขตเมืองเก่า 106
5.2.1 แนวทางการวางแผนงานหลัก
5.2.1.1 แนวทางการจัดระเบียบควบคุมทางผังเมือง 106
5.2.1.2 การควบคุมอาคารสิ่งก่อสร้าง 107
5.2.1.3 การควบคุมรักษาสิ่งแวดล้อม 107
5.2.2 แนวทางการวางแผนย่อย 107
5.2.2.1 แผนงานที่ 1 การจัดระบบการใช้พื้นที่โล่งและพื้นที่สีเขียว 107
5.2.2.2 แผนงานที่ 2 การปรับปรุงทางจักรยานและทางเท้า 108
5.2.2.3 แผนงานที่ 3 การจัดระเบียบการใช้ประโยชน์ที่ดินและอาคาร 108
5.2.2.4 แผนงานที่ 4 การปรับปรุงย่านการค้าธุรกิจ 110
5.2.2.5 แผนงานที่ 5 การปรับปรุงภูมิทัศน์เฉพาะบริเวณ 113
5.2.2.6 แผนงานที่ 6 การปรับปรุงอุปกรณ์ประกอบถนนในเมืองเก่า 116
5.2.2.7 แผนงานที่ 7 การควบคุมคุณภาพสิ่งแวดล้อม 116

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญแผนที่

แผนที่		หน้า
แผนที่ 2.1	แสดงการแบ่งเขตการปกครอง	5
แผนที่ 2.2	แสดง ภูมิประเทศ จังหวัดเชียงใหม่	7

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญแผนผัง

ผังที่		หน้า
ผังที่ 2.1	แสดง กลุ่มท่องเที่ยวใน จังหวัดเชียงใหม่	14
ผังที่ 2.2	แสดง แหล่งท่องเที่ยวใน จังหวัดเชียงใหม่	15
ผังที่ 2.3	แสดง เขตผังเมืองรวม จังหวัดเชียงใหม่	16
ผังที่ 2.4	แสดง การใช้ประโยชน์ที่ดินเขตผังเมืองรวม จังหวัดเชียงใหม่	17
ผังที่ 2.5	แสดง การใช้ประโยชน์ที่ดินในตัวเมืองเชียงใหม่	20
ผังที่ 2.6	แสดง แนวโน้มการขยายตัวของเมืองเชียงใหม่	21
ผังที่ 2.7	แสดง ระบบถนนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่	23
ผังที่ 4.1	แสดง องค์ประกอบทางจินตภาพภายในเมืองเก่า	42
ผังที่ 4.2	แสดง สภาพปัญหาทางจินตภาพ	49
ผังที่ 4.3	แสดง การใช้ประโยชน์ที่ดินบริเวณเมืองเก่า จังหวัดเชียงใหม่	
ผังที่ 4.4	แสดง ระบบถนน และขนาดความกว้างของถนนในเขตเมืองเก่า	74
ผังที่ 4.5	แสดง ทางเท้าริมถนนในเขตเมืองเก่า	78
ผังที่ 4.6	แสดง ต้นไม้ริมถนนในเขตกำแพงเมือง	78
ผังที่ 4.7	แสดง บริเวณพื้นที่มีสภาพภูมิทัศน์ที่ดีและมีปัญหา	84
ผังที่ 5.3	แสดง โครงข่ายเชื่อมโยงของพื้นที่โล่งและพื้นที่สีเขียวที่มีขนาดต่างกัน	104
ผังที่ 5.4	แสดง เส้นทางเท้าในเขตกำแพงเมือง	111
ผังที่ 5.5	แสดง เส้นทางจักรยาน	112
ผังที่ 5.6	แสดง บริเวณที่เสนอให้มีการปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์	115

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่		หน้า
แผนภูมิที่ 3.1	แสดงการจัดแบ่งพื้นที่โล่ง (Open Space)	35
แผนภูมิที่ 4.1	แสดงประเภทพื้นที่โล่ง ในเขตกำแพงเมืองเก่าเชียงใหม่	56
แผนภูมิที่ 5.1	แสดงการจักลุ่มพื้นที่โล่งและพื้นที่สีเขียวในเมือง	98
แผนภูมิที่ 5.2	แนวทางการวางแผนงานพัฒนาภูมิทัศน์	105

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
ตารางที่ 2.1	แสดง ปริมาณน้ำฝน อุณหภูมิและความชื้นสัมพัทธ์ จังหวัดเชียงใหม่	9
ตารางที่ 2.2	แสดง แหล่งกำเนิดน้ำเสีย ในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่	26
ตารางที่ 3.1	แสดง เกณฑ์มาตรฐาน สวนสาธารณะในประเทศไทย	38
ตารางที่ 4.1	แสดง การเปรียบเทียบพื้นที่ สวนสาธารณะในเขตเมืองเก่า กับเกณฑ์มาตราฐานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	65
ตารางที่ 4.2	แสดง การประเมินคุณค่า ความสำคัญของถนนในเมืองเก่า ในด้านภูมิทัศน์และประวัติศาสตร์	76

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญรูปภาพ

รูปภาพที่ หน้า

รูปภาพที่ 4.1 วัดพระสิงห์มีความสำคัญด้านจินตภาพของเมืองเก่าและมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ เป็นเอกลักษณ์ทางศิลปะวัฒนธรรมที่โดดเด่น

รูปภาพที่ 4.2 หน้าวัดสำเภา มีการปลูกต้นไม้ สร้างความร่มรื่นในบริเวณวัด 43

รูปภาพที่ 4.3 วัดเชียงมั่น รูปแบบทางสถาปัตยกรรมล้านนา 44

รูปภาพที่ 4.4 บริเวณอนุสาวรีย์สามกษัตริย์ ซึ่งเป็นที่เคารพสักการะของประชาชนในจังหวัดเชียงใหม่ 45

รูปภาพที่ 4.5 ศาลแขวงจังหวัดเชียงใหม่ เป็นอาคารเก่าที่มีรูปแบบสวยงาม ช่วยเพิ่มคุณค่าแก่ภูมิทัศน์ของเมือง 45

รูปภาพที่ 4.6 บริเวณด้านหน้าสวนสาธารณะสามกษัตริย์ 46

รูปภาพที่ 4.7 ประตูช้างเผือก เป็นโบราณสถานที่มีเอกลักษณ์โดดเด่น และมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ 46

รูปภาพที่ 4.8 เจดีย์หลังศาลากลางเก่า มีสภาพทรุดโทรมยังไม่ได้รับการบูรณะซ่อมแซม 50

รูปภาพที่ 4.9 โรงแรมอโนดาด มีปัญหาเรื่องการแบ่งพื้นที่ว่างกับลานจอดรถ 51

รูปภาพที่ 4.10 ทางเข้าถนนสิงหราช เป็นย่านที่พักอาศัย ที่มีป้ายบดบังทัศนียภาพ ขาดความเป็นเอกลักษณ์ 52

รูปภาพที่ 4.11 รูปแบบถังขยะ รอบคูเมือง ที่ได้รับการออกแบบ ขัดแย้งกับความเชื่อของคนในท้องถิ่นและไม่สามารถใช้ประโยชน์ได้เท่าที่ควร 52

รูปภาพที่ 4.12 ถังขยะที่ว่างอยู่ทั่วๆไป ทำให้เกิดความไม่เป็นระเบียบและทำลายทัศนียภาพของเมือง 53

รูปภาพที่ 4.13 ลักษณะของป้ายบอกทางและโคมไฟที่ติดตั้งในเขตเมือง มีรูปแบบขัดแย้งและบดบังทัศนียภาพของโบราณสถาน 53

รูปภาพที่ 4.14 บริเวณหน้ากุฏิสงฆ์ วัดพวกหงส์ จัดเป็นสวนหย่อมมีการตกแต่งอย่างสวยงามและร่มรื่น 57

รูปภาพที่ 4.15 สวนสาธารณะหนวกบวกหาด มีความร่มรื่นและสวยงาม เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจและเป็นที่ประกอบกิจกรรมนันทนาการต่างๆ 57

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รูปภาพที่ หน้า

รูปภาพที่ 4.16 บริเวณหน้าศูนย์สื่อสาร 7 จัดทำสวนหย่อมสร้างทัศนียภาพที่สวยงาม ร่มรื่นแก่ผู้พบเห็น 58
รูปภาพที่ 4.17 สวนหย่อมหน้าสำนักงานส่งเสริมการส่งออกภาคเหนือ มีการใช้พื้นที่โล่งได้อย่างเหมาะสม 58
รูปภาพที่ 4.18 สวนบริเวณบ้าน มีการนำเอารูปแบบของศิลปะล้านนามาผสมผสานได้อย่างกลมกลืน 59
รูปภาพที่ 4.19 พื้นที่สีเขียวในบริเวณ บ้านพักศึกษาธิการจังหวัด 59
รูปภาพที่ 4.20 รูปแบบพื้นที่โล่ง ภายในสวนสาธารณะหนองบวกหาด 60
รูปภาพที่ 4.21 บริเวณด้านหน้าสวนสาธารณะสามกษัตริย์ 60
รูปภาพที่ 4.22 พื้นที่โล่งบริเวณศาสนสถาน สวนหย่อมภายในวัดประสาท 61
รูปภาพที่ 4.23 สวนหย่อมบริเวณมุมถนน ที่ไม่ได้รับการดูแลเท่าที่ควร อาจก่อให้เกิดอุบัติเหตุแก่ผู้สัญจร 61
รูปภาพที่ 4.24 สวนหย่อมบริเวณด้านหน้า พระอุโบสถ วัดพวกหงส์ 61
รูปภาพที่ 4.25 พื้นที่โล่งบริเวณคริสตจักร ซึ่งเป็นหอพักหญิง สามารถใช้เป็นที่จอดรถชั่วคราวได้ 62
รูปภาพที่ 4.26 พื้นที่บริเวณหน้าสมาคมจีนเตี้ยเอี้ย เชียงใหม่ แห่งประเทศไทย เป็นลานคอนกรีตสำหรับจอดรถ 62
รูปภาพที่ 4.27 รูปแบบของที่อยู่อาศัย ซึ่งมีลักษณะโดดเด่นของศิลปะล้านนา 68
รูปภาพที่ 4.28 รูปแบบของที่อยู่อาศัย ที่มีการผสมผสานกัน ระหว่างศิลปะล้านนากับศิลปะสมัยใหม่ 68
รูปภาพที่ 4.29 รูปแบบอาคารสมัยใหม่ ที่สามารถพบเห็นได้ในเขตเมืองเก่า 69
รูปภาพที่ 4.30 รูปแบบของอาคารพาณิชย์ มีลักษณะขัดแย้งกับอาคารในบริเวณใกล้เคียง ก่อให้เกิดทัศนียภาพที่ไม่สวยงาม 69
รูปภาพที่ 4.31 ศาลแขวง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นอาคารเก่าที่มีลักษณะสวยงามควรค่าแก่การอนุรักษ์ 70
รูปภาพที่ 4.32 รูปแบบศาลากลางจังหวัดหลังเดิม ที่ได้รับอิทธิพล จากสถาปัตยกรรมตะวันตก 70
รูปภาพที่ 4.33 รูปแบบอาคารพาณิชย์ ที่มีการผสมผสานกันระหว่างศิลปะล้านนากับศิลปะสมัยใหม่ 71
รูปภาพที่ 4.34 สถาบันศึกษาเอกชนที่มีการประยุกต์รูปแบบให้มีความกลมกลืนกับสถาปัตยกรรมท้องถิ่น 71

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รูปภาพที่ หน้า

รูปภาพที่ 4.35 ทางเท้าภายในย่านที่พักอาศัย มีการปูพื้นด้วยวัสดุอย่างดี 79
รูปภาพที่ 4.36 ทางเท้าบริเวณย่านที่พักอาศัย แม้ว่าจะมีสภาพอาคารที่แออัดและทรุดโทรม แต่ทางเท้าได้รับการดูแลอย่างดี 79
รูปภาพที่ 4.37 สภาพถนนย่านที่พักอาศัย บริเวณถนนสิงหราช ซอย4 80
รูปภาพที่ 4.38 สภาพถนนภายในเขตเมืองเก่า 80
รูปภาพที่ 4.39 ม้านั่งบริเวณคูเมือง ที่มีการออกแบบ เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม 85
รูปภาพที่ 4.40 ถังขยะบริเวณคูเมือง ที่มีการออกแบบเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม 85
รูปภาพที่ 4.41 ป้ายจราจร ที่ติดตั้งบริเวณถนนภายในเขตเมืองเก่า 86
รูปภาพที่ 4.42 ด้านหน้าป้ายรอรถประจำทาง ที่มีรั้วกีดขวาง ก่อให้เกิดปัญหาความไม่สะดวก 86
รูปภาพที่ 4.43 ต้นไม้ใหญ่ให้ร่มเงา บริเวณริมถนนรอบคูเมือง 87
รูปภาพที่ 4.44 คูเมือง ปัจจุบันเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจและเป็นเอกลักษณ์ของเมืองเชียงใหม่ 87

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
ภาพที่ 3.1	ระบบพื้นที่สีเขียวเมือง	33
ภาพที่ 5.1	แสดงระบบพื้นที่โล่งและพื้นที่สีเขียวแนวทฤษฎี Muller	97
ภาพที่ 5.2	แสดงพื้นที่โล่งและพื้นที่สีเขียว	101
ภาพที่ 5.3	แสดงรูปลักษณะของพื้นที่โล่งที่ต่างกัน	102

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 1
บทนำ

1.1 ความสำคัญและที่มาของปัญหา

นครเชียงใหม่ เป็นเมืองที่มีความเจริญมากระดับนครในอันดับสองรองจากกรุงเทพมหานคร และยังเป็นเมืองหลักของภาคเหนือมีบทบาทเป็นศูนย์กลางของด้านต่าง ๆ โดยมีอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นฐานทางด้านเศรษฐกิจ เนื่องจากนครเชียงใหม่มีเอกลักษณ์เฉพาะด้านศิลปวัฒนธรรมประเพณี และวิถีชีวิตที่สืบทอดกันมา มีธรรมชาติที่งดงามแสดงถึงคุณค่าของความเป็นเมืองที่ควรอนุรักษ์ไว้

ในอดีตเชียงใหม่เป็นนครประวัติศาสตร์ที่มีประวัติการก่อตั้งที่ยาวนาน เป็นเมืองเก่าแก่ระดับเมืองหลวงของอาณาจักรล้านนาที่พัฒนามากกว่า 700 ปี เป็นเมืองที่ได้ถูกสร้างขึ้นเพื่อเป็น "วนานคร" ที่สงบร่มเย็น มีการพัฒนาเป็นไปอย่างช้า ๆ เรียบง่ายต่อเนื่องกับการเปลี่ยนแปลงด้านการเมือง การปกครอง และทางด้านเศรษฐกิจและสังคมได้อย่างสอดคล้องกลมกลืน โดยมิได้ทำลายเอกลักษณ์ดังเดิมดันมีคุณค่าระหว่าง "เก่ากับใหม่" แต่อย่างใด

การพัฒนาการของเมืองเชียงใหม่ในระยะปัจจุบันมีความแตกต่างจากการพัฒนาในอดีตอย่างสิ้นเชิงนโยบายการพัฒนาเมืองหลักและการส่งเสริมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ทำให้การพัฒนาของเมืองเชียงใหม่รับนโยบายและรูปของการพัฒนาจากกรุงเทพมาหนครอย่างเต็มที่ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การขยายตัวทางเศรษฐกิจและประชากรเป็นไปอย่างรวดเร็ว ความต้องการที่อยู่อาศัยและอาคารพาณิชย์เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วที่มีผลกระทบของการขยายตัวของเมืองอย่างตามยะถากรรม ไร้ระเบียบทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ มากมาย ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมและปัญหาด้านภูมิทัศน์ก็เกิดขึ้นอย่างมากกาย รวมทั้งปัญหาการขาดแคลนพื้นที่โล่ง (Open space) พื้นที่สีเขียว (Green area) ปัญหาการจัดระบบสัญจร ปัญหาการใช้ที่ดินอย่างไม่เหมาะสมและขาดประสิทธิภาพ การขยายตัวของเมืองอย่างแออัดเป็นการทำลายรูปลักษณ์ทางธรรมของเมือง

1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย ที่กำหนดไว้เพื่อทำการฟื้นฟูและปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์ในเขตเมืองเก่า (ภายในกำแพงเมือง) ของนครเชียงใหม่ ดังนี้

1. เพื่อศึกษา ปัญหาของสภาพภูมิทัศน์ และสภาพแวดล้อมเมืองเก่านครเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษา ถึงองค์ประกอบของเมือง (Urban Element) ในเขตเมืองเก่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3. เพื่อการจัดระบบภูมิทัศน์เมือง ในการรองรับ การใช้สอยของชุมชนเมืองที่มีระบบนิเวศน์เมือง และสภาพแวดล้อมที่ดี

1.3 เป้าหมายของการวิจัย

เป้าหมายของการศึกษาวิจัยนี้ เพื่อจัดทำแผนที่พัฒนาภูมิทัศน์เมือง ในเขตเมืองเก่า นครเชียงใหม่ ให้สภาพภูมิทัศน์ และสภาพแวดล้อมเมืองที่ดีให้เป็นเมืองที่น่าอยู่

1.4 ขอบเขตการศึกษา

การศึกษาวิจัยเพื่อการวางแผนพัฒนาภูมิทัศน์ในเขตเมืองเก่านครเชียงใหม่แบ่งออกได้ดังนี้

1.4.1 บริเวณพื้นที่ศึกษาพื้นที่ทำการศึกษา อยู่ในเขตกำแพงเมืองเชียงใหม่มีลักษณะสี่เหลี่ยม มีคูเมืองล้อมรอบทั้ง 4 ด้าน ด้านกว้างจากแจ่งหัวรินถึงแจ่งศรีภูมิ 1,647 เมตร และแจ่งศรีภูมิ ถึงแจ่งกะต้ำ กว้างประมาณ 1,594 ส่วนด้านแจ่งกู่เรืองถึงแจ่งกะต้ำ 1,623 เมตร และแจ่งหัวรินถึงแจ่งกู่เรือง ยาวประมาณ 1,602 เมตร รวม 6,466 เมตร (ทิวา ศาจรรยา, 2526)

1.4.2 ขอบเขตเนื้อหาของการศึกษา

การศึกษามีสาระครอบคลุมประเด็นต่างๆ ของการศึกษาภูมิทัศน์เมืองได้แก่

1. การศึกษาสภาพรวมสภาพทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของเมืองเชียงใหม่

2. ศึกษาวิวัฒนาการของการพัฒนาในพื้นที่ศึกษาตั้งแต่อดีตและปัจจุบันของสภาพเมืองและสภาพภูมิทัศน์ เพื่อให้ทราบถึงปัญหาสภาพภูมิทัศน์

3. ศึกษาและประเมินความคิดเห็นต่อสภาพแวดล้อมทางภูมิทัศน์ เพื่อหาแนวทางการพัฒนาภูมิทัศน์เมืองที่เหมาะสมกับเมืองเก่านครเชียงใหม่

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

การวางแผนภูมิทัศน์เมืองเป็นศาสตร์ส่วนหนึ่งของการวางผังเมือง โดยทั่วไปความเข้าใจกันในสังคมขณะนี้ จะเป็นการเข้าใจในลักษณะของการจัดสวนสาธารณะ สวนหย่อม และงานภูมิสถาปัตยกรรม ซึ่งเกี่ยวกับต้นไม้ตกแต่งพื้นที่รอบอาคารเสียเป็นส่วนใหญ่ แต่ศาสตร์ของการวางแผนและวางผังของภูมิทัศน์นั้น กว้างและหลากหลายกว่าที่เข้าใจกันในสังคมนี้ ซึ่งคาดว่าประโยชน์ที่จะได้รับนั้นเป็นประโยชน์ที่จะได้นำไว้ใช้ในการพัฒนาอย่างจริงจังและเหมาะสมกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

1. การชี้แนะแนวความคิดและวิธีดำเนินการของการวางแผนและผังแก่หน่วยงาน ผังเมือง จังหวัด เทศบาล องค์การบริหารส่วนต่างๆและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2. เป็นประโยชน์ต่อประชากรในพื้นที่

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3. เป็นพื้นฐานการวิจัยที่จะได้พัฒนาต่อไป

4. ทำให้ทราบถึงปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบเพื่อนำไปพัฒนาเมืองได้อย่างเหมาะสม ของการจัดระบบภูมิทัศน์เมือง

5. เพื่อเป็นตัวอย่าง (Modell) สำหรับเปรียบเทียบในการพัฒนาเมืองอื่นๆ ที่มีลักษณะใกล้เคียงที่จะได้นำไปประยุกต์ใช้ต่อไป

1.6 หน่วยงานที่สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

หน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องกับผลงานการวิจัยที่สามาถรนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ได้มีมากทั้งโดยตรงและทางอ้อมดังเช่นหน่วยงานดังนี้

1. เทศบาลเมืองเชียงใหม่กระทรวงมหาดไทย
2. ผังเมืองจังหวัด กระทรวงมหาดไทย
3. กรมการผังเมือง กระทรวงมหาดไทย
4. กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม
5. ทบวงมหาวิทยาลัย (วิชาการ)
6. ภาคเอกชนที่รับหน้าที่ ในการออกแบบวางแผนและผัง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 2

จังหวัดเชียงใหม่และเขตกำแพงเมืองเก่า

2.1 สภาพทั่วไปของจังหวัดเชียงใหม่ และเขตกำแพงเมืองเก่า

2.1.1 สภาพทั่วไปของจังหวัดเชียงใหม่

2.1.1.1 ที่ตั้งและอาณาเขต

ที่ตั้งจังหวัดเชียงใหม่อยู่ที่ราบเชิงเขา มีทิวเขาล้อมรอบ ที่เส้นละติจูด 16 องศาเหนือ ลองติจูด 99 องศาตะวันออก มีพื้นที่ประมาณ 20,107.057 ตารางกิโลเมตร อยู่สูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 310 เมตร จังหวัดเชียงใหม่แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 19 อำเภอ 3 กิ่งอำเภอ และการบริหารปกครองท้องถิ่นประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาลนครเชียงใหม่ และเทศบาลอื่น ๆ ที่ได้รับการยกฐานะจากสุขาภิบาลอีก 27 แห่ง มีอาณาเขตทิศเหนือติดต่อกับประเทศพม่า ทิศตะวันออกติดต่อกับจังหวัดเชียงราย ลำพูน และลำปาง ทิศใต้ติดต่อกับจังหวัดตาก และทิศตะวันตกติดต่อกับจังหวัดแม่ฮ่องสอน (แผนที่ 2.1)

2.1.1.2 สภาพภูมิประเทศ

ภูมิประเทศของจังหวัดเชียงใหม่ ประกอบด้วย เทือกเขาสูงสลับซับซ้อนเป็นส่วนใหญ่ที่มีความสูงเกินกว่า 500 เมตร จากระดับน้ำทะเล เป็นแหล่งต้นน้ำที่มีความสำคัญทางด้านการเกษตรและจำเป็นต่อชุมชนมากมาย ได้แก่ แม่น้ำปิง แม่น้ำฝาง แม่น้ำงัด แม่น้ำปาน เป็นต้น พื้นที่ราบระหว่างหุบเขาเป็นที่ตั้งชุมชนทั้งสิ้น นอกนั้นยังมีพื้นที่ราบตามริมของแม่น้ำลำธารที่แบ่งออกเป็นลักษณะสภาพพื้นที่ได้

1. บริเวณที่ลาดลอนคลื่นดินตะกอนเก่า (Undulating to rolling Alturial Terrace) ภูมิประเทศประเภทนี้มีพื้นที่ประมาณ 8 % ของพื้นที่ทั้งหมด อยู่สูงกว่าที่ราบดินตะกอนใหม่ อยู่สูงประมาณ 350-600 เมตร เหนือระดับน้ำทะเล มีความลาดเอียงประมาณ 2-16 % บริเวณพื้นที่ลาดลอนคลื่นดินตะกอนเก่านี้ อาจแบ่งแยกเป็นลานตะพักน้ำเก่าระดับต่ำ (Low Terrace) ลานตะพักน้ำระดับกลาง (Middle Terrace) และลานตะพักน้ำระดับสูง (High Terrace) โดยบริเวณที่เป็นลานตะพักน้ำระดับสูงอาจจะอยู่บริเวณติดกับบริเวณเนินเขาหรือภูเขาสูง และลาดต่ำลงสู่ทิศทางน้ำไหล

2. ที่ราบดินตะกอนใหม่ (Flood :Plan and Semirecent Surface) มีพื้นที่ ประมาณ 7 เปอร์เซ็นต์ของพื้นที่ทั้งหมดเกิดอยู่ตามริมฝั่งแม่น้ำปิง แม่น้ำปาน และแม่น้ำฝาง จะ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แผนที่ 2.1 แสดงการแบ่งเขตการปกครอง

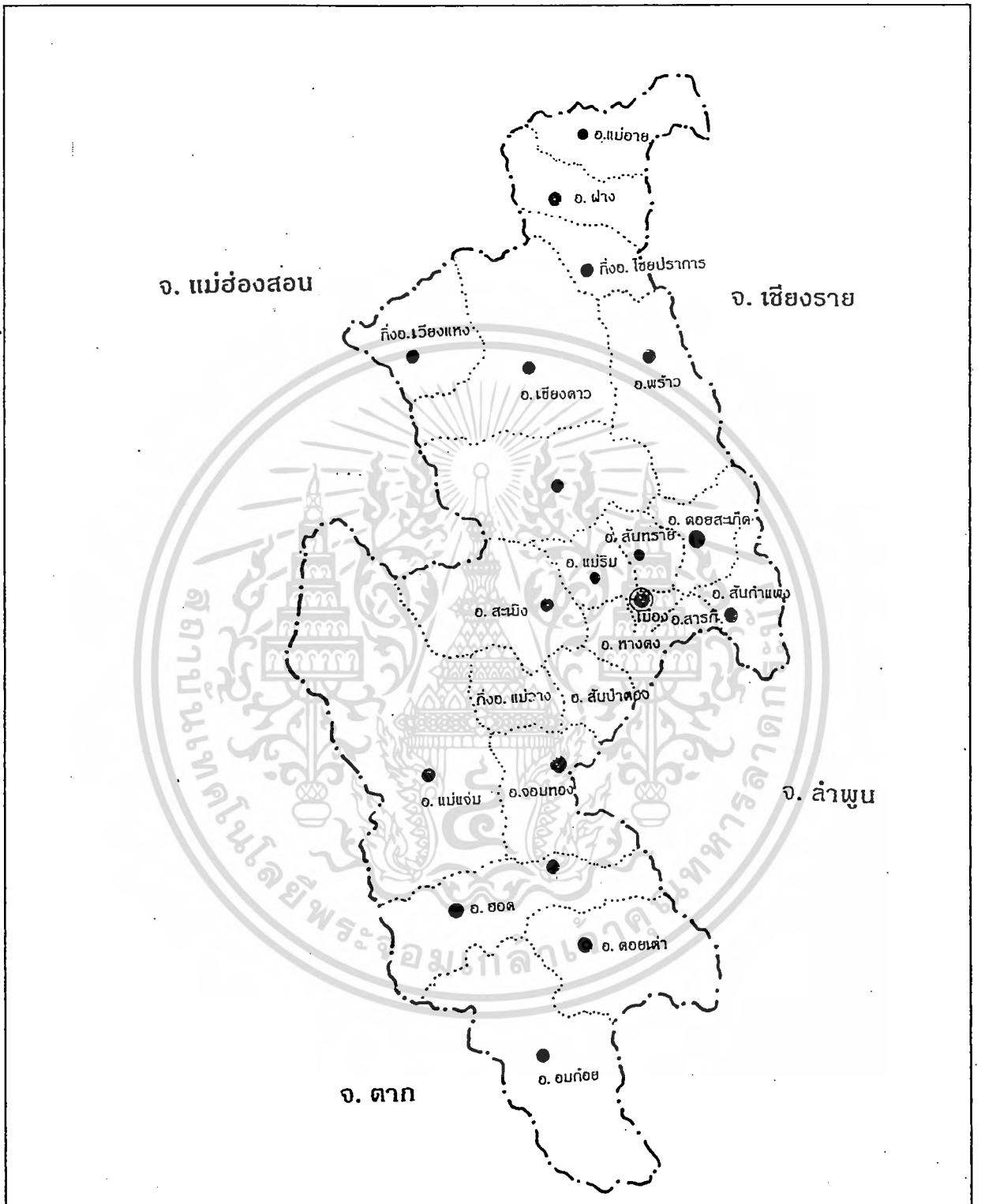

การแบ่งเขตการปกครองจังหวัดเชียงใหม่

ที่มา: สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

มีความลาดเอียงประมาณระหว่าง 0-2 เปอร์เซ็นต์ เป็นบริเวณหุบเขากว้างประมาณ 25-30 กิโลเมตร เฉลี่ยความสูงอยู่ที่ระดับ 300-350 เมตรจากระดับน้ำทะเล พื้นที่ราบนี้น้ำสามารถท่วมถึงได้ (Flood :Plan) พื้นที่บริเวณนี้เกิดจากการทับถมของตะกอนลำน้ำ บางแห่งมีลักษณะของการทับถมโดยตะกอนจากทางน้ำไหลกระจายจากจุดกลางสู่รัศมีรอบทิศ บริเวณที่เป็นลาดตะพักน้ำใหม่เกิดต่อเนื่องจากบริเวณส่วนต่ำของราบลอนคลื่น และอยู่สูงกว่าบริเวณที่ราบน้ำท่วมบ้างเล็กน้อย ส่วนบริเวณที่ราบน้ำท่วมถึง จะอยู่ใกล้กับลำน้ำ ปัจจุบันในฤดูน้ำหลาก บริเวณนี้จะถูกน้ำท่วมทุกปี บริเวณริมฝั่งแม่น้ำปิง

3. บริเวณเนินเขาและภูเขาสลับซับซ้อน (Residual Hill and Mountains) มีพื้นที่ประมาณ 85 เปอร์เซ็นต์ของจังหวัด ด้านฝั่งขวาของแม่น้ำปิง ทางด้านเหนือ มีเทือกเขาถนนธงชัย และเทือกเขาแดนลาว ทางด้านตะวันออกมีเทือกเขาขุนตานขนาบอยู่ โดยมีเทือกเขาผีปันน้ำพาดผ่านบริเวณติดต่อ อำเภอเชียงดาว – ฝาง มีความลาดเอียงตั้งแต่ 16 เปอร์เซ็นต์ขึ้นไป มีความสูงประมาณ 600-2,600 เมตร เฉลี่ยความสูงสันเขาประมาณ 1,000 เมตร มียอดเขาหลายลูกที่สูงเช่นกัน เช่น ดอยสุเทพ ดอยอินทนนท์ ดอยหลวงเชียงดาว และดอยผ้าห่มปก เป็นต้น (ดูแผนที่ 2.2)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แผนที่ 2.2 แสดงลักษณะภูมิประเทศจังหวัดเชียงใหม่

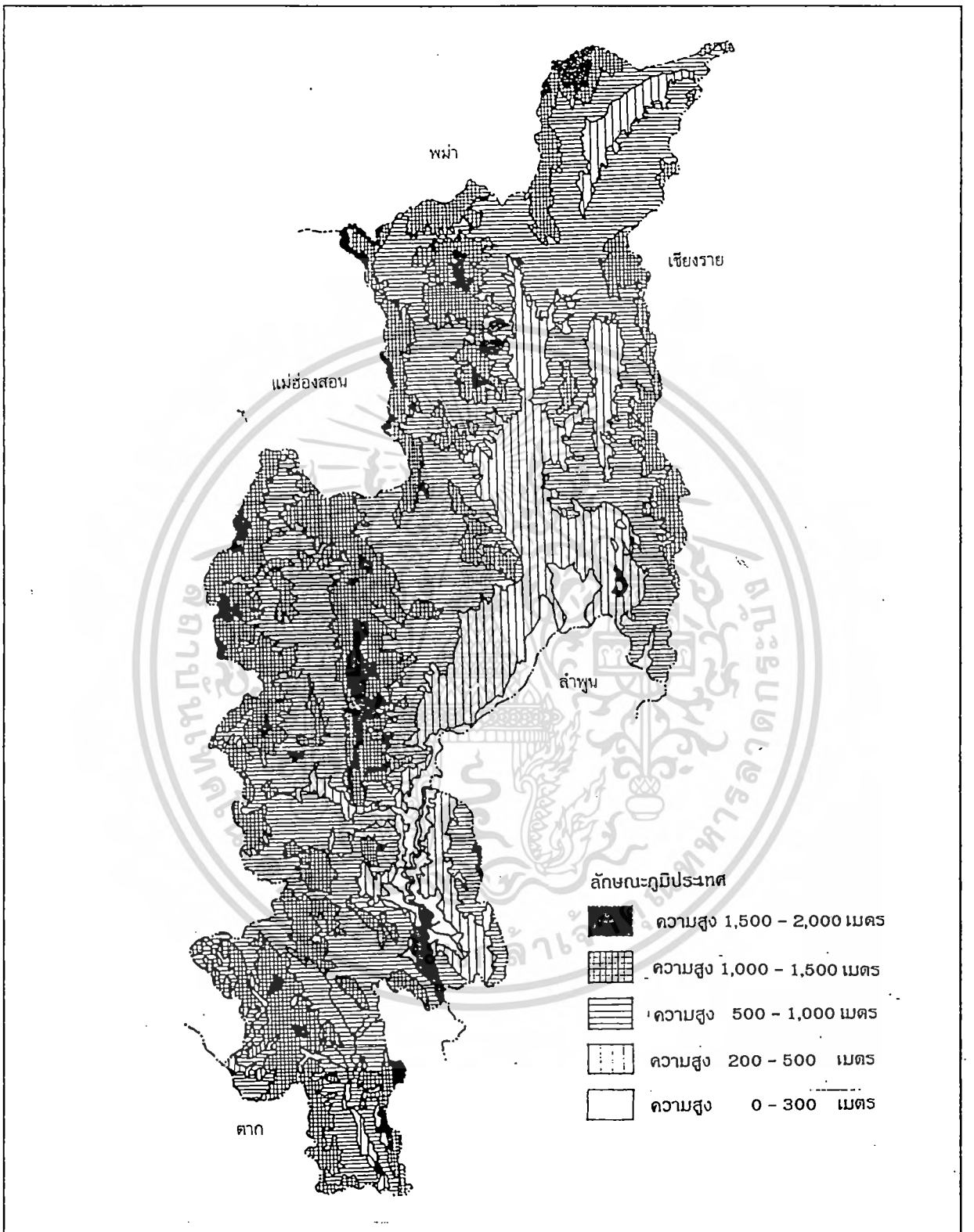

ลักษณะภูมิประเทศจังหวัดเชียงใหม่

ที่มา: กรมแผนที่ทหาร

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.1.1.3 ลักษณะภูมิอากาศ

จังหวัดเชียงใหม่เป็นเขตที่อยู่ในสภาพอากาศแบบมรสุม ทำให้มีลักษณะภูมิอากาศในช่วงระยะเวลาของแต่ละปีแตกต่างกันไป

1. ฤดูร้อน เริ่มประมาณกลางเดือนกุมภาพันธ์ ถึงเดือนพฤษภาคม โดยได้รับอิทธิพลของลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ ที่มีกำลังอ่อนลง และลมมรสุมตะวันออกเฉียงใต้เริ่มมีกำลังแรงขึ้นในเดือนมีนาคมและเมษายน อากาศโดยทั่วไปร้อยอบอ้าวมีอุณหภูมิสูง

2. ฤดูฝน เริ่มประมาณปลายเดือนพฤษภาคมถึงปลายเดือนกันยายน โดยได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ที่พัดผ่านอ่าวเบงกอลและอ่าวไทย ประกอบกับมีร้องความกดอากาศต่ำ ที่เคลื่อนตัวจากทางทิศใต้ขึ้นสู่ทิศเหนือ ทำให้เกิดฝนตกชุด

3. ฤดูหนาว เริ่มประมาณเดือนตุลาคมถึงกลางเดือนกุมภาพันธ์ อากาศหนาว อุณหภูมิต่ำเนื่องจากลมเหนือและลมตะวันออกเฉียงเหนือที่มีความกดอากาศสูง ในประเทศจีนพัดผ่านพาความหนาวเย็นมา ทำให้อากาศหนาวจัด อุณหภูมิลดต่ำถึง 3.7 องศาเซลเซียส

อุณหภูมิเฉลี่ยจังหวัดเชียงใหม่ตลอดปีประมาณ 25.9 องศาเซลเซียส อุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ย 19.9 องศาเซลเซียส และอุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ย 31.9 องศาเซลเซียส ความชื้นสัมพัทธ์เฉลี่ย 60 เปอร์เซ็นต์ เฉลี่ยสูงสุดในฤดูฝนประมาณ 80 เปอร์เซ็นต์ และในฤดูร้อน มีความชื้นสัมพัทธ์เฉลี่ยประมาณ 40 เปอร์เซ็นต์

ประมาณน้ำฝนเฉลี่ย 1,278.6 มิลลิเมตรต่อปี จากจำนวนวันที่มีฝนตกเฉลี่ย 116.9 วันต่อปี ดูตารางที่ 2.1 (ศูนย์อุตุนิยมวิทยาภาคเหนือ จังหวัดเชียงใหม่)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 2.1 แสดงปริมาณน้ำฝน อุณหภูมิและความชื้นสัมพันธ์ จังหวัดเชียงใหม่

	2530	2531	2532	2533	2534	2535
อุณหภูมิ (°C)						
เฉลี่ย	26.58	26.30	25.70	25.80	26.10	25.90
เฉลี่ยสูงสุด	32.53	32.10	32.10	32.20	31.90	31.90
เฉลี่ยต่ำสุด	20.40	21.00	19.80	20.30	20.80	19.90
ความชื้นสัมพันธ์ (%)						
เฉลี่ย	68.63	70.10	68.63	70.000	68.70	66.00
เฉลี่ยสูงสุด	85.95	89.40	85.95	88.00	87.20	86.00
เฉลี่ยต่ำสุด	46.33	45.70	46.33	47.00	44.70	44.00
น้ำฝน (มม.)						
ฝนรวมทั้งปี	1,134.8	1,412.4	1,190.4	1,161.0	1,001.2	1,039.3
ฝนตกสูงสุดใน 24 ชม.	123.0	93.3	60.3	86.5	58.1	105.8
จำนวนวันที่มีฝนตก	119	126	115	114	127	103

ที่มา : ศูนย์อุตุนิยมวิทยาภาคเหนือ จังหวัดเชียงใหม่

2.1.1.4 ทรัพยากรธรรมชาติ

1. ป่าไม้

จังหวัดเชียงใหม่มีพื้นที่ป่าไม้ประมาณ 12,388,008 ไร่ มีพื้นที่ป่าสงวน 25 แห่ง อุทยานแห่งชาติ 4 แห่ง ได้แก่ อุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุย อุทยานแห่งชาติศรีล้านนา อุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ อุทยานแห่งชาติแม่ปิง และมีเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า 3 แห่ง ได้แก่ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเชียงดาว เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าอมก๋อย และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแม่ตื่น

ประเภทป่าไม้ในจังหวัดเชียงใหม่แบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ

1.1 ป่าดงดิบ อยู่บริเวณพื้นที่ชุ่มชื้น ที่ลุ่มน้ำ ลำธาร บางพื้นที่สูงกว่า 1,000 เมตรจากระดับน้ำทะเลจะเป็นป่าดงดิบ ป่าดงดิบมีพันธุ์ไม้หนาแน่น มีหลายระดับ ไม้ชั้นบนอาจมีความสูงถึง 30-50 เมตร รองลงมาไม้ชั้นล่างและไม้พุ่มเตี้ย ได้แก่ ไผ่และเถาวัลย์ ไม้มีค่ามากมาย เช่น ไม้ยาง ไม้ตะเคียน ไม้กระบาก เป็นต้น พื้นที่ป่าส่วนใหญ่อยู่ในอำเภอฮอด อำเภอแม่แจ่ม และอำเภอดอยเต่า

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

1.2 ป่าเบญจพรรณหรือป่าไม้ผลัดใบผสม จะเป็นป่าไม้ที่มีคุณค่าสูงทางเศรษฐกิจมีพันธุ์ไม้ ได้แก่ ไม้สัก ไม้แดง ไม้มะค่าโมง ส่วนไม้ชั้นล่างได้แก่ ต้นไม้ตระกูลปาล์มและไผ่ พื้นที่ส่วนใหญ่อยู่ในอำเภอเชียงดาว อำเภอแม่แตง อำเภอสันทราย อำเภอพร้าว อำเภอสันป่าตอง อำเภอดอยสะเก็ด อำเภอตอมทอง อำเภอฮอด อำเภอดอยเต่า และอำเภอแม่แจ่ม

1.3 ป่าสน พบป่าสนสามใบและป่าสนสองใบเป็นส่วนใหญ่ อยู่ในอำเภอแม่สะเมิง อำเภอเชียงดาว อำเภอจอมทอง อำเภอแม่แจ่ม อำเภอแม่แตง และอำเภอดอยเต่า

1.4 ป่าแพะหรือป่าแดง โดยปกติเป็นไม้ขนาดกลางขึ้นอยู่เป็นกลุ่มห่าง ๆ กันพบได้ทั่วไป โดยไม้ส่วนใหญ่ได้แก่ ไม้เต็ง ไม้เหียง ไม้รังพลวง ไม้โมก เป็นต้น

2. แหล่งน้ำ

แหล่งน้ำธรรมชาติที่ได้จากฝน แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

2.1 แหล่งน้ำผิวดิน น้ำผิวดินซึ่งเกิดจากน้ำฝนที่ตกปกคลุมพื้นแผ่นดินจะเป็นน้ำบริเวณบนผิวดิน และอาจซึมซับลงไปในดินประมาณ 2-3 เมตร น้ำผิวดินในจังหวัดเชียงใหม่ แบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ ได้ดังนี้

- แหล่งน้ำผิวดินธรรมชาติ ได้แก่ น้ำที่เป็นแม่น้ำสายต่าง ๆ แม่น้ำปิงมีต้นกำเนิดจากดอยเชียงดาว อำเภอเชียงดาว เป็นแม่น้ำสายหลักของจังหวัด มีความยาวประมาณ 540 กิโลเมตร แม่น้ำกวงมีต้นกำเนิดจากดอยสะเก็ดไหลลงสู่เขื่อนแม่กวงที่อำเภอดอยสะเก็ด แม่น้ำแม่งัดมีต้นกำเนิดจากยอดเขาอำเภอพร้าว ไหลลงสู่แม่น้ำปิง อำเภอแม่แตง แม่น้ำแม่แจ่ม มีต้นกำเนิดจากอำเภอแม่แจ่มไหลรวมกับแม่น้ำปิงลงสู่เขื่อนภูมิพล จังหวัดตาก แม่น้ำกลาง มีต้นกำเนิดจากดอยอินทนนท์ไหลลงสู่แม่น้ำปิงที่อำเภอจอมทอง และแม่น้ำตื๋น ไหลลงมาจากอำเภออมก๋อย ลงสู่แม่น้ำปิงที่อำเภอดอยเต่า เป็นต้น

- แหล่งน้ำผิวดินที่พัฒนาขึ้น เป็นแหล่งน้ำที่เกิดจากการพัฒนาแหล่งน้ำ ได้แก่ อ่างเก็บน้ำและคลองชลประทานต่าง ๆ

2.2 แหล่งน้ำใต้ดิน แหล่งน้ำใต้ดินในจังหวัดเชียงใหม่ แบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ

- คุณภาพดี ปริมาณปานกลาง (100-200 แกลลอน/นาที) เป็นน้ำที่มีคุณภาพดีในบางแห่งอาจมีหินปูนเจือปนอยู่บ้าง มีพื้นที่คลอบคลุมในเขตอำเภอสารภี อำเภอแม่แจ่ม และอำเภอเชียงดาว

- คุณภาพดี ปริมาณน้อย (100-110 แกลลอน/นาที) มีคุณภาพดี บริโภคได้ แต่อัตราการไหลของน้ำช้า มีพื้นที่คลอบคลุมอำเภออมก๋อย อำเภอแม่แจ่ม อำเภอเชียงดาว อำเภอฮอด อำเภอจอมทอง อำเภอสันป่าตอง อำเภอสะเมิง และอำเภอฝาง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- คุณภาพน้ำเลว ปริมาณน้อย (10-100 แกลลอน/นาที) โดยทั่วไปใช้ในการเกษตร แต่ไม่สามารถบริโภคได้ คลอบคลุมอำเภอดอยเต่า อำเภอพร้าว อำเภอฝาง และอำเภอแม่อาย

2.1.1.5 โครงสร้างประชากร

จากข้อมูลสถิติประชากรของสำนักทะเบียนราษฎร์ จังหวัดเชียงใหม่ พ.ศ. 2541 เดือนธันวาคม มีประชากรทั้งสิ้น 1,582,222 คน เป็นหญิง 795,490 คน คิดเห็นร้อยละ 50.28 เป็นชาย 786,732 คน คิดเป็นร้อยละ 49.72 ของประชากรทั้งหมดโดยอำเภอเมืองเชียงใหม่มีประชากรมากที่สุด

ความหนาแน่นของประชากรในปี พ.ศ. 2541 จังหวัดเชียงใหม่มีพื้นที่ 20,107.057 ตารางกิโลเมตร ความหนาแน่นของประชากรต่อพื้นที่ 1 ตารางกิโลเมตร เท่ากับ 78.69 คน พื้นที่ที่มีความหนาแน่นของประชากรมากที่สุดได้แก่ ในเขตเทศบาลเมืองนครเชียงใหม่ โดยมีความหนาแน่น 4,268 คน/พื้นที่ 1 ตารางกิโลเมตร เท่ากับ 78.69 คน พื้นที่ที่มีความหนาแน่นประชากรมากที่สุดได้แก่ ในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ โดยความหนาแน่น 4.268 คนต่อพื้นที่ 1 ตารางกิโลเมตร

จากการสำรวจในปี พ.ศ. 2535 ประชากรในเขตผังเมืองรวมเมืองเชียงใหม่ ซึ่งประกอบไปด้วย เทศบาลนครเชียงใหม่ เทศบาลตำบลช้างเผือก แม่ริม สันทราย แม่โจ้ ต้นเปา ยางเนิ้ง และหางดง มีจำนวนทั้งสิ้น 486,971 คน เป็นประชากรในชุมชนเมืองร้อยละ 54.8 และชนบทร้อยละ 45.2 เมื่อเทียบกับทั้งจังหวัดจะเห็นว่าบริเวณผังเมืองรวมเชียงใหม่ มีความเป็นเมืองสูงกว่าบริเวณอื่น ๆ ของจังหวัด (สำนักผังเมือง กระทรวงหมาดไทย)

การเปลี่ยนแปลงประชากรในระหว่าง พ.ศ. 2529 และ ปี พ.ศ. 2534 จังหวัดเชียงใหม่มีอัตราการเพิ่มของประชากร คิดเป็นร้อยละ 1.35/ปี อำเภอที่มีอัตราการเพิ่มของประชากรมากที่สุด คือ อำเภอแม่อาย ร้อยละ 2.96/ปี รองลงมา คือ อำเภออมก๋อย ร้อยละ 2.85/ปี อำเภอที่มีอัตราการเพิ่มประชากรต่ำสุดได้แก่ อำเภอดอยสะเก็ดเพียงร้อยละ 0.82/ปี ซึ่งใกล้เคียงกับอำเภอเมือง มีอัตราการเพิ่มประชากรร้อยละ 0.86/ปี

2.1.1.6. การคมนาคมขนส่ง

จังหวัดเชียงใหม่เป็นศูนย์กลางการคมนาคมขนส่งของภาคเหนือ มีโครงข่ายการคมนาคมขนส่งที่สะดวก ทั้งทางบกและทางอากาศ เส้นทางคมนาคมที่สำคัญ

1. ทางรถยนต์

1.1 เส้นทางเข้าสู่ภาคกลาง มี 2 เส้นทาง

- เส้นทางเชียงใหม่ – ตาก – นครสวรรค์ – กรุงเทพฯ รวมระยะทาง697 กิโลเมตร

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- เส้นทางเชียงใหม่ – แพร่ – พิษณุโลก – นครสวรรค์ – กรุงเทพฯ รวมระยะทาง 713 กิโลเมตร

1.2 เส้นทางเข้าสู่ตะวันออกเฉียงเหนือ 4 เส้นทาง

- เส้นทางเชียงใหม่ – ขอนแก่น รวมระยะทาง 744 กิโลเมตร
- เส้นทางเชียงใหม่ – นครราชสีมา รวมระยะทาง 765 กิโลเมตร
- เส้นทางเชียงใหม่ – อุดรธานี รวมระยะทาง 715 กิโลเมตร
- เส้นทางเชียงใหม่ – อุบลราชธานี รวมระยะทาง 1,056 กิโลเมตร

1.3 เส้นทางสู่ภาคเหนือตอนบนและชายแดนพม่า มี 4 เส้นทาง

- เส้นทางเชียงใหม่ – แม่สะเรียง – แม่ฮ่องสอน รวมระยะทาง 349 กิโลเมตร
- เส้นทางเชียงใหม่ – แม่แตง – แม่ฮ่องสอน รวมระยะทาง 192 กิโลเมตร
- เส้นทางเชียงใหม่ – ฝาง – ท่าตอน รวมระยะทาง 162 กิโลเมตร
- เส้นทางเชียงใหม่ – เวียงป่าเป้า –แม่สรวย –เชียงราย – แม่สาย รวมระยะทาง 246 กิโลเมตร

2. ทางรถไฟ

รถไฟเป็นเส้นทางที่สำคัญของจังหวัดเชียงใหม่อีกทางหนึ่ง โดยการรับ-ส่งผู้โดยสารและส่งสิ้นค้าไปรษณียภัณฑ์ การรถไฟมีบริการเดินรถ เชียงใหม่ – กรุงเทพฯ วันละ 7 เที่ยว และเชียงใหม่ – นครสวรรค์ โดยตรงอีก 2 เที่ยวขบวน

3. ทางอากาศ

การคมนาคมทางอากาศของจังหวัดเชียงใหม่ มีสนามบินที่ใหญ่เป็นอันดับ 2 ของประเทศ เป็นศูนย์กลางการขนส่งของภาคเหนือ มีเที่ยวบินทั้งในและต่างประเทศ และมีเส้นทางบินตรงไปยังต่างประเทศด้วย (ผังเมืองรวมจังหวัดเชียงใหม่ 2538)

2.1.1.7 สภาพเศรษฐกิจ

โครงสร้างทางเศรษฐกิจจากเดิมการเกษตร ได้เปลี่ยนแนวโน้มสู่อุตสาหกรรมและการผลิต สาขาบริการมากขึ้น ในปี พ.ศ. 2532 จังหวัดเชียงใหม่ มีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวม จำนวน 11,203,917 ล้านบาท มีรายได้ต่อหัวเท่ากับ 24,727 บาท/ปี มีการขยายตัวอย่างมากและรวดเร็วในส่วนของภาคอุตสาหกรรม การท่องเที่ยวและการบริการ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การผลิต การลงทุน และการบริการ ของจังหวัดเชียงใหม่ จัดแบ่งออกเป็น

1. การเกษตรกรรม จังหวัดเชียงใหม่อาชีพด้านเกษตรกรรมประมาณร้อยละ 80 ของประชากร ซึ่งยังถือว่าการผลิตด้านเกษตรกรรมนี้ ยังคงมีความสำคัญ โดยมีพื้นที่ประกอบกิจกรรมทางการเกษตรสูงถึง 1,533,910 ไร่ ประมาณ 11.6 เปอร์เซ็นต์ ของพื้นที่จังหวัด

2. การอุตสาหกรรม ในช่วงระยะ 10 กว่าปีที่ผ่านมา ความสำคัญทางอุตสาหกรรม มีการขยายการผลิตเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะอุตสาหกรรมการผลิตเพื่อการส่งออก อันได้แก่ อุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่มสำเร็จรูป อุตสาหกรรมการผลิตชิ้นส่วนอิเล็คทรอนิกส์ อุตสาหกรรมเครื่องประดับและอัญมณี ซึ่งก่อให้เกิดการสร้างงานและรายได้สู่จังหวัด

3. การก่อสร้างและธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ สืบเนื่องมาจากรัฐบาลมีนโยบายที่จะพัฒนาเชียงใหม่ เป็นศูนย์กลางภาคเหนือ ทำให้การลงทุนของรัฐด้านปัจจัยโครงสร้างพื้นฐานมีให้แก่จังหวัดมากมาย เช่น โครงการสร้างเมืองใหม่เพื่อแก้ปัญหาความแออัดของชุมชน การก่อสร้างถนน และสาธารณูปโภคสาธารณูปการ เชื่อมโยงระหว่างจังหวัดและอำเภอรอบนอกของจังหวัด ทำให้เกิดการลงทุนอสังหาริมทรัพย์ประเภทบ้านจัดสรร คอนโดมิเนียม รีสอร์ท สนามกอล์ฟมากมาย การก่อสร้างได้ขยายทั้งในเขตเทศบาลและนอกเขตเทศบาลอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตเทศบาล พื้นที่ก่อสร้างปี พ.ศ. 2532 เพิ่มขึ้นกว่าปีก่อน ๆ ประมาณมากกว่าเท่าตัวเป็น 1,957,784 ตารางเมตร เป็นต้น

4. การท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่เป็นศูนย์กลางของภาคเหนือและเป็นแหล่งที่มีสถานที่และทรัพยกรธรรมชาติที่สวยงาม อีกทั้งเป็นแหล่งศิลปวัฒนธรรมล้านนาที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวเอง สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์โบราณสถาน และศาสนสถานเป็นจำนวนมาก ที่ขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถาน เป็นจำนวน 83 แห่ง กลุ่มแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงใหม่ สามารถแบ่งได้ดังนี้

- แหล่งท่องเที่ยวในตัวเมืองเชียงใหม่
- แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ และธรรมชาติดอยสุเทพ - ปุย
- แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติกลุ่มน้ำตกแม่สา
- แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติดอยอินทนนท์
- แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติดอยเต่า
- แหล่งท่องเที่ยวล่องแก่งท่าตอน
- แหล่งท่องเที่ยวศิลปะหัตถกรรมสันกำแพง

ดูได้จากผังที่ 2.1 และผังที่ 2.2

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ผังที่ 2.1 แสดงกลุ่มแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่

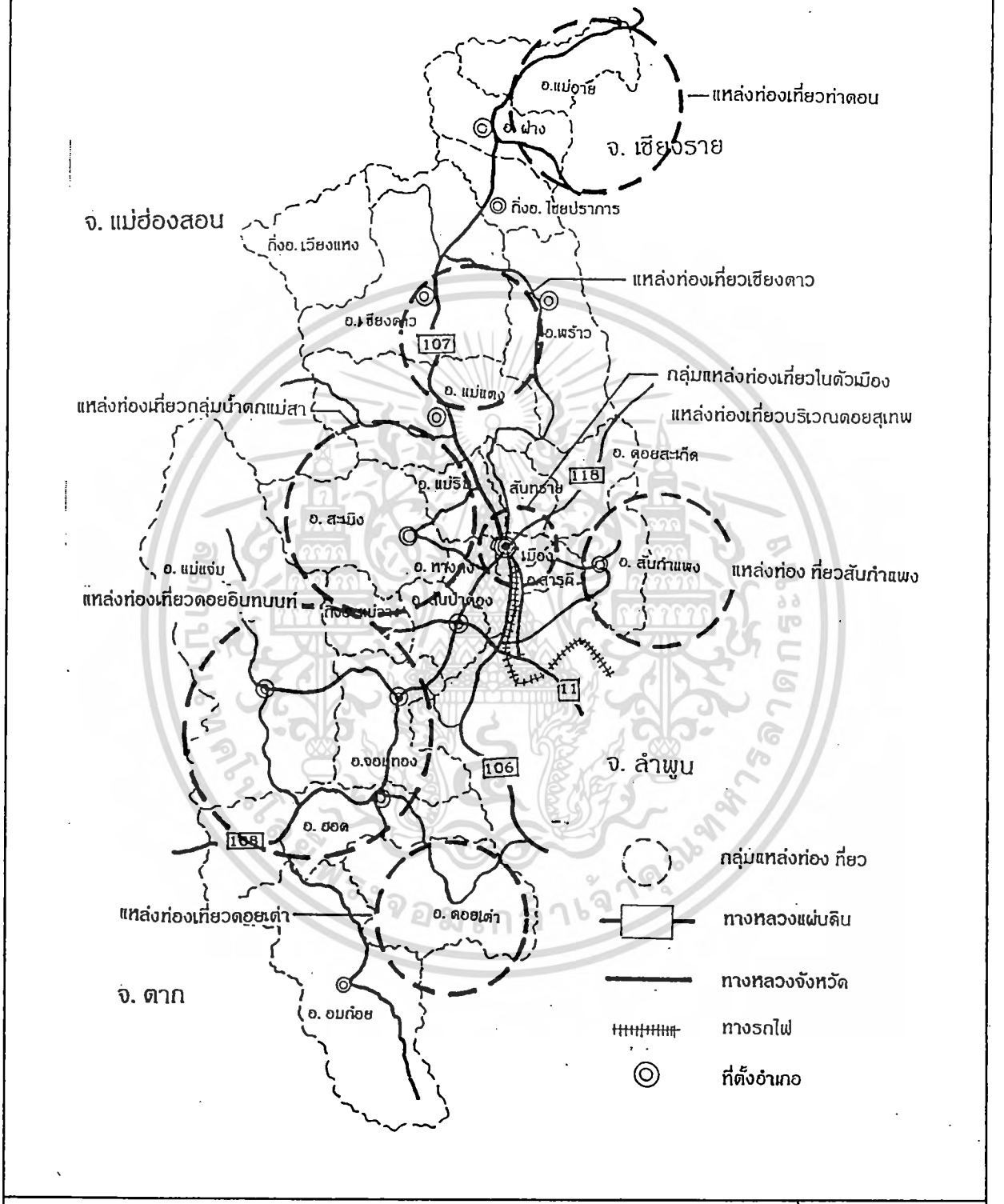

แหล่งท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่

ที่มา: อ้างอิงจากแผนที่ท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สถิติการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวไทยที่เข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ประมาณ 2,290,000 คน และชาวต่างประเทศประมาณ 562,000 คน ในปี พ.ศ. 2534 และในปี 2538 มีนักท่องเที่ยวไทย.....คน และนักท่องเที่ยวต่างชาติประมาณ.....คน สำหรับนักท่องเที่ยวไทยจะใช้เวลาอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่ประมาณ 2.98 วัน และนักท่องเที่ยวชางต่างประเทศจะใช้เวลาอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่ประมาณ 4.25 วัน

2.1.1.8 การผังเมือง

จังหวัดเชียงใหม่ได้ถูกกำหนดจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติให้เป็นศูนย์กลางเมืองหลักของภาคเหนือ การวางผังเมืองเชียงใหม่ จึงมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมและพัฒนาเชียงใหม่ให้ทำหน้าที่เป็นเมืองหลักได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการวางแผนการใช้ที่ดิน ในส่วนต่าง ๆ สาธารณูปโภค – สาธารณูปการ อย่างเหมาะสม การจัดทำผังเมืองรวม พ.ศ. 2540 ครอบคลุมพื้นที่ 106.3 ตารางกิโลเมตร รวมเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ 40 ตารางกิโลเมตร และพื้นที่โดยรอบประมาณ 60 ตารางกิโลเมตร ลักษณะการขยายตัวของเมืองได้พัฒนาที่ดิน ยังคงถือตามลักษณะการขยายตัวเมืองโดยพาณิชยกรรม และยังคงขยายตัวอยู่ในเขตกลางเมืองหลักและตามถนนสายหลัก (ผังที่ 2.3)

1. การใช้ประโยชน์ที่ดิน

การใช้ประโยชน์ที่ดินปัจจุบันของผังเมืองเชียงใหม่ มีศูนย์กลางการค้าและบริการขนาดใหญ่ ในบริเวณเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ บริเวณที่พักอาศัย การขยายตัวอยู่โดยรอบและมีการขยายตัวเข้าไปสู่พื้นที่เกษตรกรรม ในรูปแบบลักษณะของบ้านจัดสรร ในเขตผังเมืองรวมมีการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัย ร้อยละ 12.78 จากการสำรวจของกองสำรวจกรมการผังเมือง ได้พบว่าการใช้ประโยชน์ที่ดินในปี พ.ศ. 2535 มีการใช้ที่ดินเป็นสิ่งปลูกสร้างต่าง ๆ เพียงร้อยละ 20.79 ของพื้นที่วางผัง นอกจากนั้นเป็นพื้นที่โล่ง สถานที่พักผ่อน สุสาน และพื้นที่เกษตรกรรมรวมร้อยละ 76 ของพื้นที่วางผัง ในส่วนถนน ซอย ลำคลอง และแม่น้ำ มีพื้นที่ประมาณร้อยละ 5 ของพื้นที่วางผัง (ผังที่ 2.4) (กรมการผังเมือง 2538)

2. รูปแบบการใช้ที่ดินในอนาคต

แนวคิดแสดงการวางผังเมืองได้ถูกกำหนดแนวทางในการวางผังเมืองรวมนครเชียงใหม่ให้มีรูปแบบของการเป็นเมืองที่มีความสมบูรณ์มีความรับผิดชอบ ขนาดลดระดับกันไป โดยมีรูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดินลักษณะดาว มีศูนย์กลางอยู่ที่เทศบาลนครเชียงใหม่ และเทศบาลช้างเผือก ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางหลักและกระจายหน้าที่และความรับผิดชอบไปยังจุดต่าง ๆ ที่เป็นเมืองบริวารโดยรอบ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ผังที่ 2.3 แสดงเขตผังเมืองรวมจังหวัดเชียงใหม่

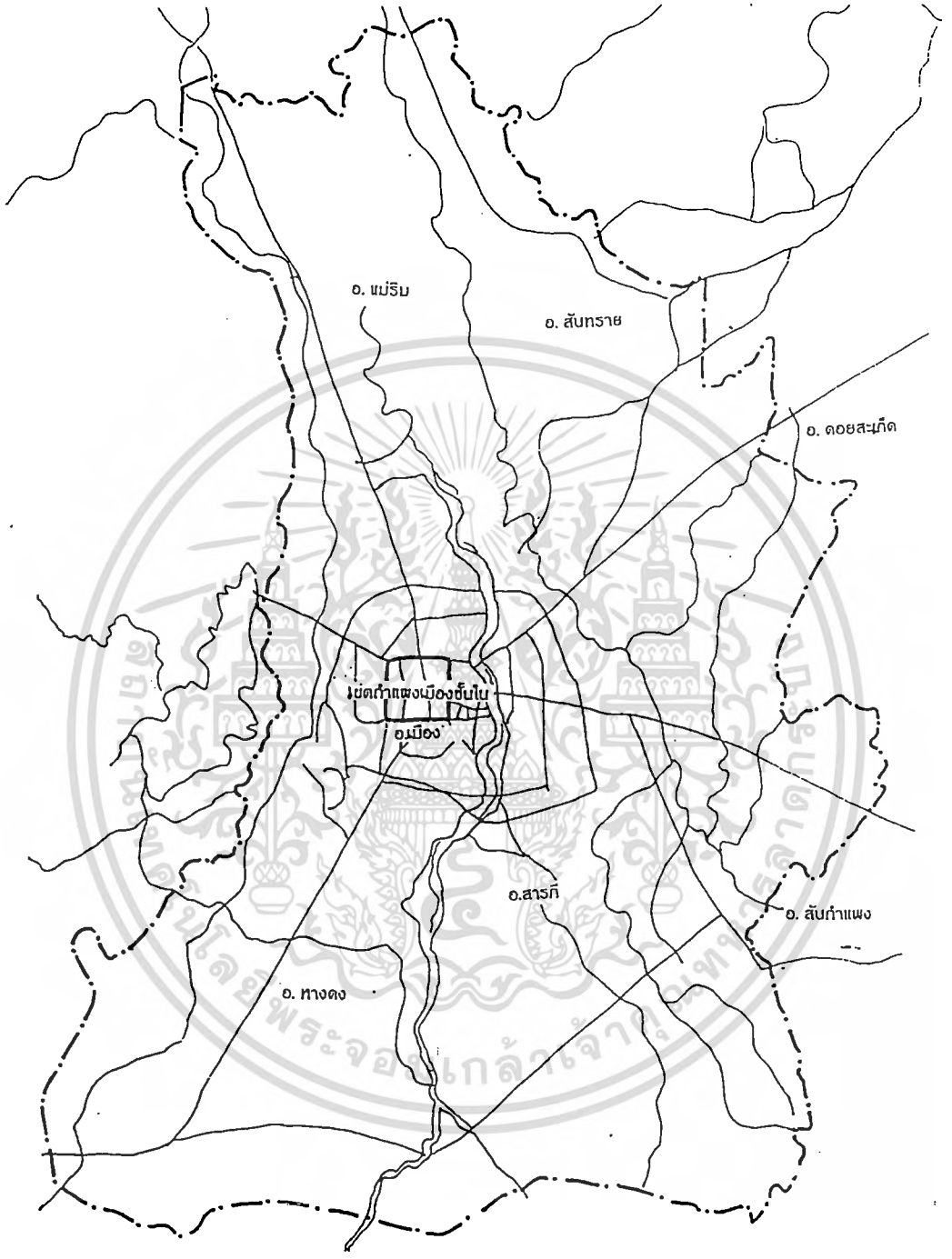

เขตผังเมืองรวมจังหวัดเชียงใหม่

ที่มา: สำนักผังเมือง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สำนักหอสมุดกลาง พระจอมเกล้าลาดกระบัง

ผังที่ 2.4 แสดงการใช้ประโยชน์ที่ดินเขตผังเมืองรวมจังหวัดเชียงใหม่

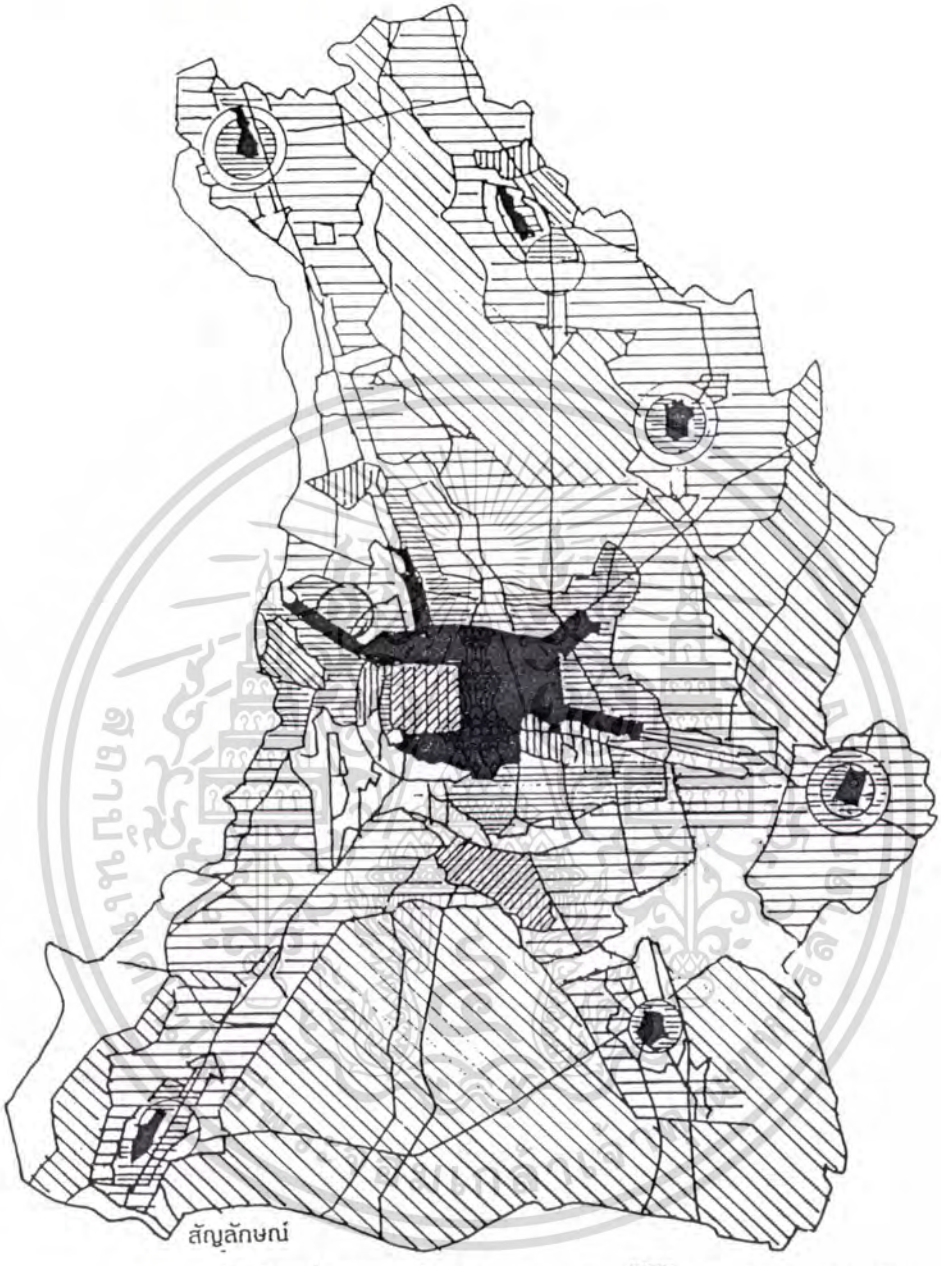

แผนการใช้ที่ดินในเขตอนาคตในเขตผังเมืองรวมจังหวัดเชียงใหม่

ที่มา: สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

54596

1. เทศบาลนครเชียงใหม่ และเทศบาลช้างเผือก เป็นศูนย์กลางเมืองขนาดใหญ่ มีประชากร 100,000 – 500,000 คน

2. เทศบาลเมืองแม่ริม อยู่ทางด้านเหนืออยู่ห่างจากตัวเมืองประมาณ 16.5 กิโลเมตร กำหนดให้เป็นชุมชนเมืองขนาดเล็ก เพื่อเป็นการรองรับการกระจายตัวของประชากรจากเมืองเชียงใหม่ มีบทบาทเป็นชุมชนศูนย์การค้า การท่องเที่ยว และการบริการให้กับพื้นที่ตอนเหนือของเมือง

3. เทศบาลเมืองสันทรายหลวง กำหนดให้เป็นชุมชนขนาดกลางอยู่ห่างจากเมืองประมาณ 11 กิโลเมตร มีบทบาทเป็นชุมชนพักอาศัย ที่จะรองรับการขยายตัวของเมืองเชียงใหม่

4. เทศบาลต้นเปาที่อำเภอสันกำแพง กำหนดให้เป็นชุมชนขนาดกลางมีบทบาทเป็นศูนย์กลาง กิจกรรมอุตสาหกรรม หัตถกรรม และพาณิชยกรรม เป็นชุมชนที่ได้รับการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ

5. เทศบาลเมืองแม่โจ้ กำหนดให้เป็นชุมชนขนาดเล็ก มีบทบาทเป็นศูนย์กลางด้านพาณิชยกรรม และบริการ อยู่ห่างจากเมืองเชียงใหม่ ด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ประมาณ 12 กิโลเมตร

6. เทศบาลเมืองยางเนิ้ง อยู่ในเขตอำเภอสารภี ทางด้านทิศใต้ของเมืองเชียงใหม่ประมาณ 10 กิโลเมตร กำหนดให้เป็นชุมชนขนาดเป็นศูนย์กลางการรับซื้อผลผลิตทางการเกษตร การขนส่งสินค้าเกษตร โดยเน้นให้เป็นตลาดกลางสินค้าการเกษตร มีคลังสินค้าและโกดังเก็บสินค้า

7. เทศบาลเมืองหางดง อยู่ห่างจากเมืองเชียงใหม่ทางทิศใต้ ประมาณ 11 กิโลเมตร กำหนดให้เป็นเมืองขนาดเล็ก มีบทบาทในการเป็นชุมชนพักอาศัย เพื่อการรองรับการกระจายตัวของเมืองเชียงใหม่

การกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดิน ขยายออกไปตามเส้นทางคมนาคมสายหลักนั้น ตามแผนพัฒนาก็เพื่อให้ชุมชนทั้งหมดเชื่อมโยนงกันได้ทั่วถึงและเพื่อป้องกันชุมชนเมืองเชียงใหม่โตเพียงชุมชนเดียว (ผังที่ 2.5)

2.1.1.9 แนวโน้มการขยายตัวของชุมชน

การตั้งถิ่นฐานระยะแรกเริ่มเป็นชุมชนรวมตัวกัน อยู่ในเขตกำแพงเมืองพื้นที่รอบคูเมืองเป็นเกษตรกรรม ต่อมาได้มีการพัฒนาการสร้างทางรถไฟมาที่จังหวัดเชียงใหม่มีการขยายตัวของชุมชนออกมานอกคูเมือง และบริเวณพื้นที่ฝั่งตะวันตก เมื่อมีการตัดถนนซูเปอร์ไฮเวย์ และการสร้างมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ชุมชนได้มีการขยายตัวออกไปตามเส้นทางคมนาคม ชุมชนที่อยู่ใกล้เคียงในรัศมีมีประมาณ 10 – 30 กิโลเมตร จะมีเส้นทางคมนาคมติดต่อกับตัวเมืองเชียงใหม่ ได้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สะดวกและรวดเร็ว ทำให้เกิดการพัฒนาย่านพาณิชยกรรมและที่อยู่อาศัยออกไปอย่างต่อเนื่อง (กรมการผังเมือง, 2538)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ผังที่ 2.5 แสดงการใช้ประโยชน์ที่ดินในตัวเมืองเชียงใหม่

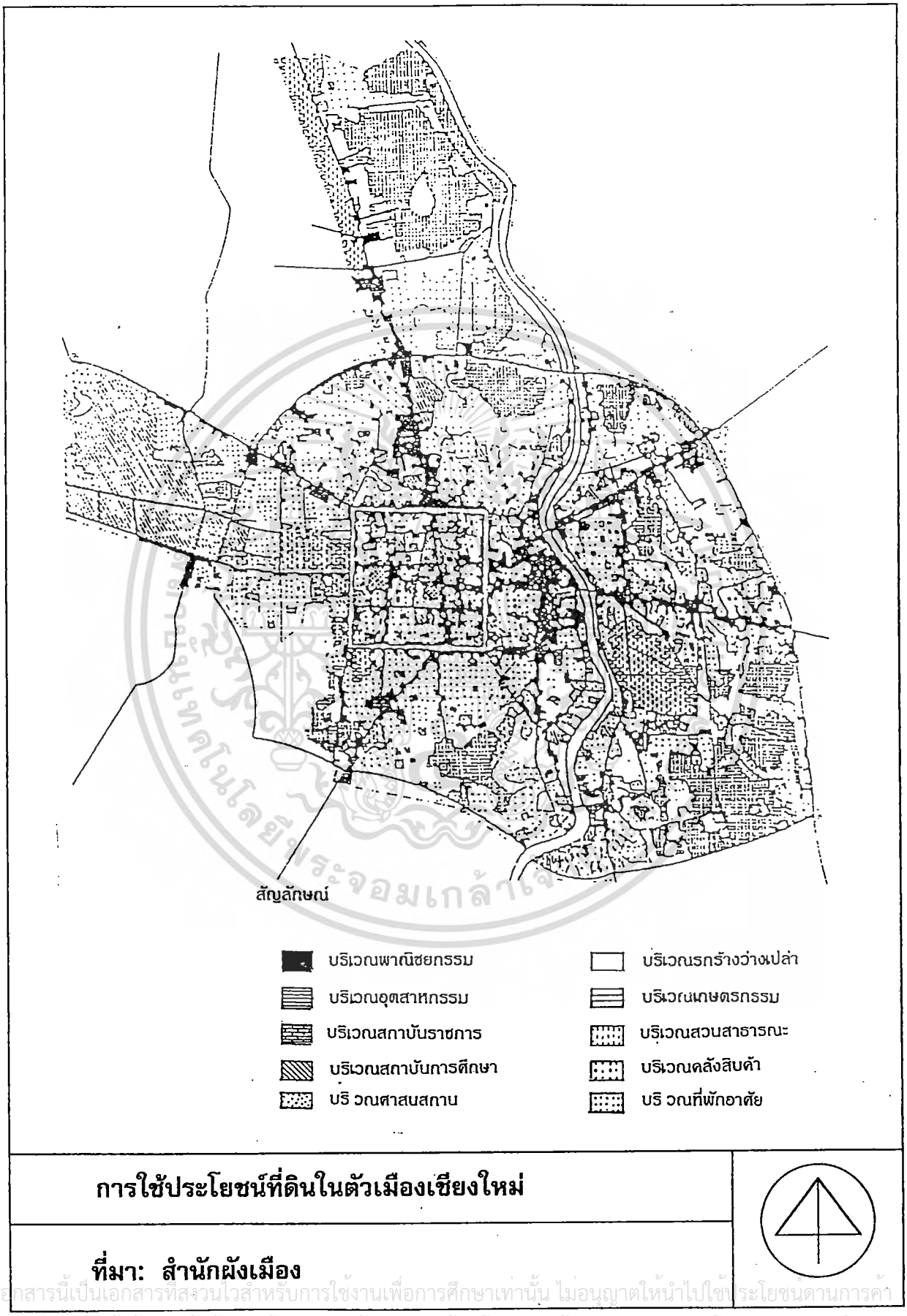

การใช้ประโยชน์ที่ดินในตัวเมืองเชียงใหม่

ที่มา: สำนักผังเมือง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ผังที่ 2.6 แสดงแนวโน้มการขยายตัวของเมืองเชียงใหม่

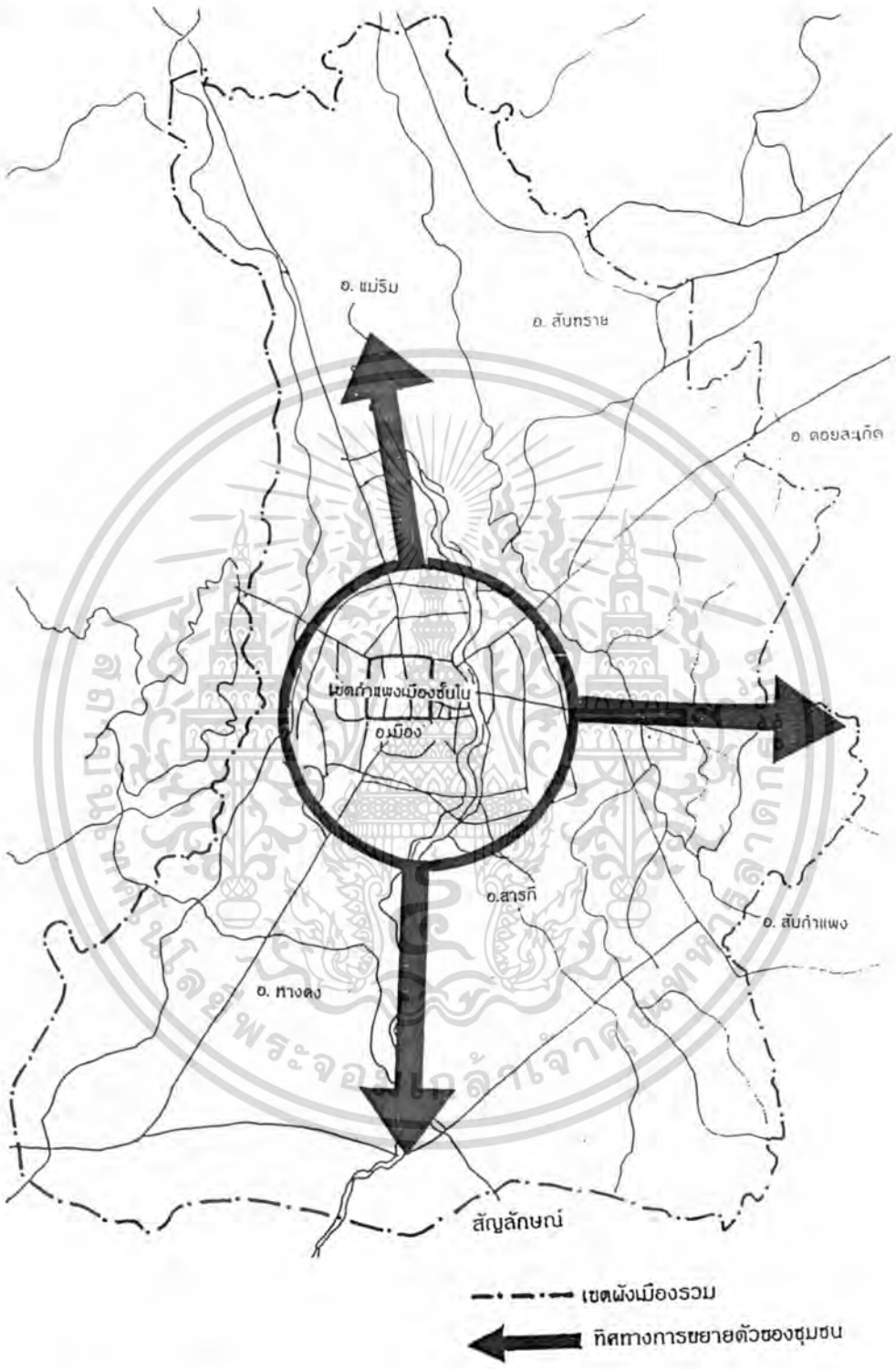

แนวโน้มการขยายตัวของชุมชนเมือง

ที่มา: สำนักผังเมือง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.1.1.10 สภาพการจราจร

1. การจราจรในชุมชน

จากการสำรวจการจราจรโดยสำนักผังเมืองกระทรวงมหาดไทย พบว่าพื้นที่ในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ประสบปัญหาการจราจรมาก โดยเฉพาะถนนย่านพาณิชยกรรมและที่อยู่อาศัยหนาแน่น เช่น ถนนท่าแพ ถนนช้างม่อย ถนนท้ายวัง ถนนช้างคาน ถนนเจริญประเทศ และถนนศรีดอนไชย สภาพการจราจรในชั่วโมงเร่งด่วนจะติดขัด ปัญหาการจราจรติดขัดที่เกิดขึ้นส่วนหนึ่งที่สำคัญสืบเนื่องมาจากผลกระทบของการเจริญเติมบโตของเมืองอย่างรวดเร็ว และขาดการวางแผนที่ดี จากแผนการพัฒนาที่วางไว้ให้เชียงใหม่เป็นศูนย์กลางภาคเหนือตอนบน ทั้งสถานที่ราชการ การศึกษา การสาธารณสุข และการจ้างแรงงาน สิ่งเหล่านี้ส่งผลให้เกิดความต้องการการใช้รถใช้ถนน สถิติการใช้รถระหว่างปี พ.ศ. 2532-2535 มีปริมาณรถยนต์และรถกระบะ เพิ่มขึ้นรวมกันถึง 79.5 เปอร์เซ็นต์ ในขณะนี้สภาพถนนทางกายภาพไม่ได้เอื้ออำนวยเนื่องมาจากถนนเดิมของนครเชียงใหม่คดเคี้ยวและคับแคบ ไม่สะดวกในการเคลื่อนตัว ไม่สะดวกในการเคลื่อนตัวด้วยความเร็วสูงได้ ทำให้จราจรภายในเมืองคับคั่ง นอกจากปัญหาการจราจรที่เกิดขึ้นภายในตัวเมืองเท่านั้นในชั่วโมงเร่งด่วน ปัญหาจราจรติดขัดครอบคลุมถึงถนนเส้นต่าง ๆ ในรัศมีที่เชื่อมโยงกันออกไปนอกตัวเมืองอีกด้วย (สำนักผังเมือง 2538)

2. ระบบถนน

ในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ มีถนนรวมกัน 74 สาย และ 680 ซอย มีความยาวประมาณ 177,504 เมตร ในปี พ.ศ. 2535 (สำนักผังเมือง 2535) สภาพการคมนาคมของนครเชียงใหม่ แบ่งออกเป็น 2 ส่วนด้วยกัน โดยลำน้ำปิงซึ่งแบ่งพื้นที่ออกเป็นด้านทิศตะวันตกและทิศตะวันออก โดยมีสะพานเม็งรายอนุสรณ์ สะพานนวรัฐ สะพานนครพิงค์ และสะพานเฉลิมพระเกียรติ ร.9 เป็นตัวเชื่อมการคมนาคมทั้ง 2 ฝั่ง เข้าด้วยกัน ด้านทิศตะวันออกเป็นที่ตั้งสถานีรถไฟและสถานที่ขนส่งรถยนต์โดยสาร มีถนนสายหลักได้แก่ ถนนเจริญเมือง ถนนแก้วนวรัฐ ถนนเจริญราษฎร์ ถนนทุ่งโฮเต็ล ทางฝั่งด้านตะวันตกเป็นที่ตั้งเมืองเก่า ถนนภายในเมืองมีลักษณะเป็นกริดตารางและมีผิวถนนแคบ ถนนที่สำคัญได้แก่ ถนนอินทวโรรส ถนนราชดำเนิน ถนนราชมรรคา ถนนสามล้าน ถนนปกเกล้า ถนนสิงหราช และถนนรอบคูเมือง เป็นต้น พื้นที่ฝั่งตะวันออกของเมืองเก่าที่เป็นบริเวณสำคัญซึ่งติดต่อกับลำน้ำแม่ปิง ได้แก่ ถนนท่าแพ ถนนช้างม่อย ถนนลอยเคราะห์ ถนนวิชยานนท์ ถนนช้างคลาน ถนนศรีดอนไชย และถนนเจริญประเทศ ถนนทั้งหมดที่สำคัญดังกล่าวมานี้ เป็นโครงข่ายถนนของชุมชนเมืองเชียงใหม่ ซึ่งเชื่อมโยงเป็นรัศมีกับวงแหวนรอบนอก และเชื่อมต่อไปยังอำเภอและจังหวัดที่อยู่บริเวณใกล้เคียง (ดูผังที่ 2.7)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ผังที่ 2.7 แสดงระบบถนนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่

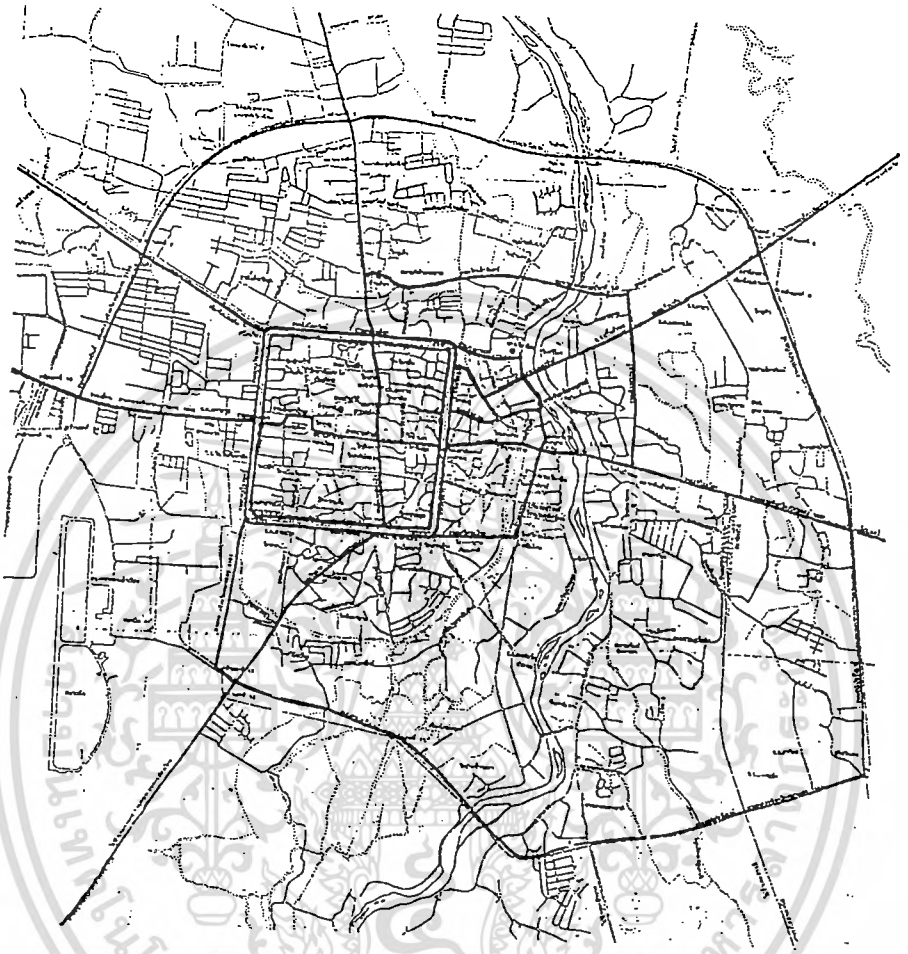

สัญลักษณ์

เขตเทศบาล

ถนน ทางหลวง

ทางรถไฟ

ลำคลอง เหมือง

ระบบถนนภายในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่

ที่มา: สำนักผังเมือง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.1.1.11 ระบบสาธารณูปโภค

1. การประปา

สำนักการประปาส่วนภูมิภาคจังหวัดเชียงใหม่ตั้งอยู่ที่อำเภอเมือง มีขนาดพื้นที่ 24 ไร่ 1 งาน 26 ตารางวา มีโรงกรองน้ำทั้งหมด 3 แห่ง ได้แก่ โรงอกรองน้ำป่าต้น มีกำลังผลิต 660 ลูกบาศก์เมตร/ชั่วโมง โรงกรองน้ำวังสิงห์คำ มีกำลังผลิต 330 ลูกบาศก์เมตร/ชั่วโมง โรงกรองน้ำอุโมงค์มีกำลังผลิต 1,250 ลูกบาศก์เมตร/ชั่วโมง โรงกรองน้ำจะใช้แหล่งน้ำจากลำแม่น้ำปิงและจากคลองชลประทานแม่แตน การบริการของการประปาส่วนภูมิภาคก็ยังไม่สามารถให้บริการแก่ชุมชนเมืองได้ทั้งหมด การศึกษาความเป็นไปได้และแผนพัฒนาโครงการน้ำประปาประเทศไทยในปี พ.ศ. 2533 ระบุว่าการให้บริการน้ำประปาในเมืองเชียงใหม่ ทำได้เพียง 45 เปอร์เซ็นต์ของเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ (ดวงจันทร์, 2538)

2. การไฟฟ้า

การไฟฟ้าฝ่ายผลิต เป็นผู้ดำเนินการจ่ายไฟฟ้าให้แก่การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค จัดการรับกระแสไฟฟ้ามาจำหน่าย ระบบการจำหน่ายกระแสไฟฟ้าแบ่งออกเป็น 2 ระบบได้แก่

2.1 ระบบ 1 เฟส 2 สาย 11 K.V. หรือ 22 K.V. /230 vote

2.2 ระบบ 3 เฟส 4 สาย 11 K.V. หรือ 400/230 vote

มีกระแสไฟฟ้าจ่ายให้ประชาชนในจังหวัดเชียงใหม่เฉลี่ยเดือนละ 10,000,000 กิโลวัตต์/ชั่วโมง โดยให้บริการแก่ที่อยู่อาศัย 36.25 เปอร์เซ็นต์ สถานธุรกิจและอุตสาหกรรม 49.9 เปอร์เซ็นต์ และสถานที่ราชการที่สาธารณะ 9.8 เปอร์เซ็นต์ นอกจากนั้นมีประเภทอื่น ๆ 3.9 เปอร์เซ็นต์

3. การไปรษณีย์

จังหวัดเชียงใหม่มีระบบไปรษณีย์โทรเลข ที่ทำการติดต่อสื่อสารทุกอำเภอและมีบริการสื่อสารการคมนาคม เช่น บริการวิทยุติดต่อผ่านศูนย์ บริการโทรศัพท์ระหว่างประเทศ ระหว่างวิทยุเฉพาะกิจมือถือ บริการโทรสารและโทรภาพและสาธารณะ เป็นต้น

4. การโทรศัพท์

จังหวัดเชียงใหม่มีชุมสายโทรศัพท์ 8 แห่ง อยู่ในเขตชุมชนเมือง 3 แห่ง นอกจากนั้นอยู่ที่อำเภอสันกำแพง อำเภอสันป่าตอง อำเภอจอมทอง อำเภอสารภี และอำเภอหางดง ทั้งหมดสามารถให้บริการทั้งภายในและต่างประเทศได้อย่างทั่วถึง

2.1.1.12. คุณภาพสิ่งแวดล้อม

จังหวัดเชียงใหม่ได้พัฒนาเป็นเมืองหลักตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติตั้งแต่ฉบับที่ 4 การเจริญเติบโตของเมืองเชียงใหม่เป็นไปอย่างรวดเร็ว ทำให้เป็นศูนย์กลางด้านต่าง ๆ มี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การอพยพของประชากรจำนวนมาก ส่งผลถึงการขยายตัวทางด้านธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ การก่อสร้างเพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็ว เพื่อรองรับการขยายตัวทางเศรษฐกิจ การขยายตัวอย่างรวดเร็วนี้ก่อให้เกิดปัญหาหลาย ๆ ด้าน อันสืบเนื่องมาจากฝ่ายรัฐเองไม่สามารถพัฒนาด้านสาธารณูปโภค – สาธารณูปการ ได้ทันกับความต้องการและการขยายตัวอย่างรวดเร็ว ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ถูกทำลาย ปัญหามลภาวะสิ่งแวดล้อม ซึ่งปัญหาเหล่านี้ส่วนใหญ่เกิดจากการวางแผนและการควบคุมที่ดีในการรองรับการพัฒนาที่เกิดขึ้น การควบคุมดูแลสภาพแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อทัศนียภาพและบรรยากาศของเมือง มีความจำเป็นต่อการปรับปรุงฟื้นฟู การอนุรักษ์สภาพภูมิทัศน์ของเมืองเป็นอย่างมาก สิ่งแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมเมืองได้แก่

1. คุณภาพน้ำ

แหล่งน้ำที่สำคัญของเมืองเชียงใหม่ ได้แก่ แม่น้ำแม่ปิง ลำคูไหว คลองแม่ข่า และคูเมือง กำลังประสบปัญหาความเสื่อมโทรมคุณภาพของน้ำเป็นอย่างมาก เนื่องจากแม่น้ำคูคลองที่เป็นแหล่งน้ำส่วนใหญ่เป็นที่รองรับของเสียและน้ำเสียจากชุมชนเมืองและอุตสาหกรรมต่าง ๆ และการต่อท่อระบายน้ำจากบ้านเรือนเข้าสู่โครงข่ายการระบายน้ำสาธารณะมีประมาณร้อยละ 26 และร้อยละ 7 ที่ต่อน้ำทิ้งเข้าสู่บ่อซึมภายในบ้าน และน้ำเสียทั้งหมดที่ถูกปล่อยลงสู่แหล่งน้ำมิได้ผ่านระบบบำบัดน้ำเสีย จึงเป็นเหตุให้เกิดปัญหาการเน่าเสียของแม่น้ำ คูคลองในเขตชุมชนเมืองเชียงใหม่ จากการตรวจวัดคุณภาพน้ำของกรมควบคุมมลพิษ พบว่าความสกปรกในรูป BOD บริเวณสะพานนวรัฐมีค่าความสกปรกมากเกินกว่าค่ามาตรฐานตั้งแต่ปี พ.ศ. 2532 – 2536 ส่วนค่า D.O. ในคลองแม่ข่า ในปี พ.ศ. 2535 มีค่าเท่ากับ 3.5 ซึ่งมีค่าต่ำกว่ามาตรฐานคุณภาพน้ำผิวดินประเภทที่ 3 ซึ่งกำหนดให้มีค่าไม่ต่ำกว่า 4 (ดวงจันทร์, 2536) ส่วนคุณภาพน้ำในคูเมืองนั้นทีคุณภาพที่ดีกว่าในคลองแม่ข่า เนื่องจากมีการกักกั้นมิให้น้ำในคลองแม่ข่าไหลลงสู่คลองคูเมืองและมีการปล่อยน้ำจากคลองชลประทานมาสบทบลงในคูเมืองด้วย แต่ถึงอย่างไรจากการตรวจวัดของกรมการควบคุมมลพิษ ยังพบกว่าสภาพน้ำในคูเมืองยังมีคุณภาพไม่ดีนัก โดยมีค่าความสกปรกค่อนข้างสูงแต่ยังไม่ถึงกับเน่าเสีย เนื่องจากยังมีค่า D.O. สูงกว่า 2 mg/l

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 2.2 แสดงแหล่งกำเนิดน้ำเสียในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่

แหล่งน้ำเสีย	ค่าความสกปรก (B.O.D) (mg/l)	อัตราการระบายน้ำเสีย (ลิตร/คน/วัน)
ที่อยู่อาศัย	17-144	157-366
ร้านอาหาร	275-1,270	16-59
โรงแรม	46-125	238
อาคารสำนักงาน	54-159	22
กองขยะมูลฝอย	48-69	-

ที่มา : กรมควบคุมมลพิษ 2536

2. คุณภาพอากาศ

การพัฒนาเมืองเชียงใหม่ช่วงระยะเวลาที่ผ่านมาทำให้สภาพแวดล้อมของนครเชียงใหม่เปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก รวมถึงคุณภาพอากาศที่เปลี่ยนแปลงไปด้วยทางสภาพแวดล้อม เมืองที่เปลี่ยนไปสาเหตุที่ทำให้คุณภาพอากาศต่ำลง มีความไม่บริสุทธิ์ปนเปื้อนอยู่ในอากาศมาก เช่น อากาศเสียจากยานพาหนะ ซึ่งจากอดีตถึงปัจจุบัน จำนวนยานพาหนะนับวันก็มีปริมาณเพิ่มมากขึ้นมาโดยตลอด ทำให้เกิดการปล่อยควันไอเสียมากขึ้นไปด้วย นอกจากนั้นการพัฒนาของเมืองในด้านการก่อสร้าง เป็นอุปสรรคอย่างมากในแง่ของการถ่ายเทอากาศในเมือง เนื่องจากอาคารต่าง ๆ เป็นสิ่งกีดขวางทางลม ทำให้การถ่ายเทอากาศเสียออกจากเมืองได้ยากขึ้น

การสำรวจคุณภาพอากาศในเมืองเชียงใหม่ บริเวณหน้าโรงพยาบาลเทศบาลนครเชียงใหม่และบริเวณศูนย์บริการสาธารณสุขช้างเผือก ในปี พ.ศ. 2534 และ พ.ศ. 2536 ปรากฏผลออกมาว่า

2.1 ปริมาณฝุ่นละอองในอากาศ (Sugpended paticulated Matter) เมื่อเปรียบเทียบระหว่าง พ.ศ. 2534 กับสถิติปี พ.ศ. 2534 กับสถิติปี พ.ศ. 2536 พบว่าปริมาณฝุ่นละอองบริเวณหน้าโรงพยาบาลเทศบาลนครเชียงใหม่ และศูนย์บริการสาธารณสุขช้างเผือก มีค่าเพิ่มขึ้นเป็น 0.513 mg/l และ 0.574 mg/l ตามลำดับ

2.2 ปริมาณสารตะกั่วในอากาศ จากการตรวจวัดทั้งสองบริเวณ พบว่ามีปริมาณสารตะกั่วสูงกว่ามาตรฐานมาก โดยมีค่าสูงสุด 0.153 และค่าต่ำสุด 0.567 mg/l ตามลำดับ นับว่าอยู่ในระดับขั้นอันตรายเป็นอันตรายเป็นอย่างมาก เนื่องจากมาตรฐานคุณภาพอากาศในประเทศไทยกำหนดให้มีสารตะกั่วปนเปื้อนอยู่ไม่เกิน 0.01 mg/m^3 ในเวลา 24 ชั่วโมง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.3 ปริมาณก๊าซคาร์บอนมอนนอกไซด์ (Cabonmonoxide – CO) จากสถิติตรวจวัดในปี พ.ศ. 2534 และ พ.ศ. 2535 ปริมาณ CO_3 ที่ตรวจวัดได้ไม่เกินมาตรฐานทั้งสองบริเวณ แต่บริเวณหน้าศูนย์บริการสาธารณสุขช้างเผือก มีปริมาณคาร์บอนมอนนอกไซด์เพิ่มขึ้นถึง 11 เปอร์เซ็นต์

2.4 ปริมาณซัลเฟอร์ไดออกไซด์ ทั้งสองบริเวณพบว่าซัลเฟอร์ไดออกไซด์ในอากาศอยู่ในระดับที่ไม่อันตราย เนื่องจากมีปริมาณต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพอากาศ

3. เสียงรบกวน ระดับเสียง

ระดับเสียงในเขตชุมชนเมืองเชียงใหม่

3.1 การจราจรที่หนาแน่น รถยนต์และจักรยานยนต์สภาพทรุดโทรมและส่งเสียงในเขตชุมชนเมืองเชียงใหม่อยู่ในระดับที่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพ ผลกระทบต่อระบบทางเดินหายใจและปอด นอกจากนี้ยังมีผลต่อสุขภาพในส่วนของประสิทธิภาพในการได้ยินเสื่อมลง

3.2 อู่ซ่อมรถและการพ่นสีรถ สภาพปัจจุบันมีกิจกรรมการของอุตสาหการบริการซ่อมรถและพ่นสีกระจายตัวมากขึ้นในเขตที่อยู่อาศัยชุมชน ก่อให้เกิดเสียงรบกวนแก่ประชาชนผู้อยู่อาศัยใกล้เคียง ทั้งยังส่งผลต่อสภาพแวดล้อมไม่น่าอยู่ ไม่น่ามองด้วยเช่นกัน

3.3 การก่อสร้าง ในกระบวนการก่อสร้างมีกิจกรรมก่อให้เกิดเสียงดัง โดยเฉพาะการก่อสร้างอาคารใหญ่ ขั้นตอนการก่อสร้างส่งมลพิษทางเสียงแก่ผู้พักอาศัยในบริเวณใกล้เคียง ซึ่งส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนและสภาพแวดล้อมบริเวณพื้นที่ใกล้เคียงเหล่านั้นด้วย

3.4 สถานบริการ/ร้านอาหาร การประกอบร้านอาหารบางอย่างไม่ว่าขนาดเล็กหรือขนาดใหญ่ ที่ดำเนินอยู่ในชุมชนและส่งเสียงรบกวนชุมชน มีเสียงดนตรีรบกวนประชาชนในยามวิกาล ทั้งยังเสียงพาหนะที่เคลื่อนย้ายเข้า-ออกในสถานที่ส่งเสียงรบกวนประชาชน เห็นสมควรแก่นโยบายการจัดระเบียบสังคม

3.5 รถโฆษณา ส่งเสียงรบกวนในช่วงมีงานประชาสัมพันธ์ โฆษณาสินค้า หรือในช่วงหาเสียงเลือกตั้ง มักจะส่งเสียงดังรบกวนประชาชนเป็นอย่างมาก

3.6 ร้านขายเครื่องเสียง/เทป การโฆษณาขายสินค้า เครื่องเล่นเทป การเปิดทดลองสินค้าด้วยเสียงที่ดังเกินไป ทำให้ประชาชนละแวกใกล้เคียงได้รับความเดือดร้อนรำคาญ ทั้งยังส่งผลกระทบต่อสุขภาพหูของประชาชนอีกด้วย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 3
วิธีการศึกษา

การศึกษาการพัฒนาภูมิทัศน์ในเขตเมืองเก่า นครเชียงใหม่ เป็นงานวิจัยเชิงประยุกต์ที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาภูมิทัศน์ (Landscape Development) การวางแผนสิ่งแวดล้อม (Environmental Planning) และการวางผังเมือง (Urban Planning) ที่มุ่งเน้นทางด้านพื้นที่โล่ง (Open Space) และพื้นที่สีเขียว (Green Area)

3.1 แหล่งข้อมูล

ข้อมูลที่นำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย

3.1.1 ข้อมูลปฐมภูมิ ซึ่งได้จากการสำรวจภาคสนาม และการสัมภาษณ์ ประกอบด้วยข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของพื้นที่ศึกษา อาคาร พื้นที่โล่ง ระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ ลักษณะของชุมชน เป็นต้น

3.1.2 ข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ ข้อมูลทางสถิติ เอกสารต่าง ๆ ที่ได้มาจากหน่วยงานราชการหรือเอกชน เช่น เทศบาลนครเชียงใหม่ สำนักงานผังเมืองจังหวัด สำนักงานสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ สำนักงานที่ดินจังหวัด กรมป่าไม้ กรมแผนที่ทหาร ประกอบด้วย ข้อมูลทางด้านประชากร ลักษณะภูมิประเทศ ลักษณะภูมิอากาศ ปริมาณน้ำฝน ทรัพยากรธรรมชาติ แผนที่ต่าง ๆ เป็นต้น

3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ประชาชนในพื้นที่ศึกษา โดยทำการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างจากกลุ่มประชากรด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างดังนี้

3.2.1 การสุ่มตัวอย่างจากกลุ่มผู้บริหารหน่วยงานที่เกี่ยวข้องใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง เพื่อให้ได้ผู้ที่สามารถให้ข้อมูลในเชิงลึกเกี่ยวกับพื้นที่ศึกษาได้อย่างละเอียดมากพอกับที่ต้องการ

3.2.2 การสุ่มตัวอย่างจากเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างกระจายทั่วถึงทุกหน่วยงาน และให้แต่ละหน่วยงานมีโอกาสได้รับการสุ่มตัวอย่างเท่าเทียมกัน

3.2.3 การสุ่มตัวอย่างจากประชาชนทั่วไป ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ เพื่อให้เหมาะสมกับความเป็นอยู่ของกลุ่มประชากรเป้าหมายและเท่าที่จะได้รับความร่วมมือ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้วิธีที่แตกต่างกันไปตามชนิดของข้อมูลที่ต้องการเก็บ โดยแบ่งออกได้ดังนี้คือ

3.3.1 ลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ศึกษา สภาพภูมิทัศน์ และปัญหาของเมืองเก่านครเชียงใหม่ องค์ประกอบของเมืองในเขตเมืองเก่า ใช้วิธีการเก็บข้อมูล 2 วิธี คือ

3.3.1.1 การสำรวจทางภาคสนาม

3.3.1.2 การขอข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3.3.2 ลักษณะและความต้องการการใช้พื้นที่ในเขตเมืองของประชาชนในพื้นที่ศึกษา

3.3.2.1 การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant Observation) ทำโดยการเข้าไปสังเกตในพื้นที่ศึกษาเกี่ยวกับสภาพทั่ว ๆ ไป เช่น สภาพบ้านเรือน ถนน ตำแหน่งที่ตั้งของสถานที่ต่าง ๆ เช่น หน่วยงานราชการ วัด โบราณสถาน และพื้นที่เปิดโล่งหรือพื้นที่สีเขียว เป็นต้น

3.3.2.2 การสัมภาษณ์ ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างต่าง ๆ กันด้วยวิธีที่แตกต่างกันคือ

(1) การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Information Interview) เช่น ผู้บริหารหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ศึกษา เพื่อให้ได้มาซึ่งภาพรวมทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคมและประชากรของพื้นที่ศึกษา

(2) การสัมภาษณ์โดยไม่จำกัดคำตอบ เพื่อศึกษาถึงปัญหาของชุมชน ความต้องการพื้นที่โล่งหรือพื้นที่สีเขียว ความคิดเห็นทั่ว ๆ ไปของชุมชนที่เป็นพื้นที่ศึกษา โดยสัมภาษณ์จากประชาชนและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ศึกษา

(3) การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกโดยไม่ใช้แบบสอบถาม (In-depth Interview) เพื่อศึกษาถึงสภาพปัญหา สาเหตุของปัญหาในเชิงลึก แนวคิด และความต้องการในการปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์และพื้นที่โล่งภายในพื้นที่ศึกษา จากผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ประชาชนทั่วไป

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาการพัฒนาภูมิทัศน์ในเขตเมืองเก่า นครเชียงใหม่ มีแนวคิดและทฤษฎีที่นำมาใช้ประกอบในการวิเคราะห์และเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาดังนี้ คือ

3.4.1 องค์ประกอบของภูมิทัศน์เมือง

ภูมิทัศน์เป็นเรื่องของการให้ความสนใจเมืองในแง่ความสุนทรีย์ จากทัศนภาพ และจินตภาพ ซึ่งมิได้เกิดจากความสวยงามเพียงอย่างเดียว หากแต่ประกอบขึ้นโดยเนื้อหาของความเป็นเมือง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จากโครงสร้างทางสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ ดังนั้น ความสุนทรียที่เกิดขึ้นก็ควรจะเกิดบนโครงสร้างพื้นฐานแห่งสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจอันเดียวกัน

การศึกษาองค์ประกอบของภูมิทัศน์เมือง แบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทคือ

3.4.1.1 องค์ประกอบของเมืองทางด้านกายภาพ การศึกษาองค์ประกอบทางด้านกายภาพของชุมชนเมือง เป็นการพิจารณาในคุณค่าสุนทรียภาพขององค์ประกอบนั้น ผสมผสานกับองค์ประกอบทางสังคม เกิดขึ้นเป็นรูปทัศน์เมือง องค์ประกอบทางกายภาพจะเป็นตัวก่อให้เกิดทัศนียภาพในสถานที่ต่าง ๆ ของเมือง โดยเป็นตัวบ่งชี้ในรายละเอียด รูปลักษณ์ และสภาพแวดล้อมของเมืองว่ามีสุนทรียภาพอย่างไร

Lawrence Halprin (1968 : 89-95) ได้ศึกษาองค์ประกอบทางกายภาพที่ก่อให้เกิดภูมิทัศน์ของเมืองดังนี้

(1) ที่โล่งว่าง (Open Space) เป็นที่โล่งว่างปราศจากอาคารปกคลุม ล้อมรอบด้วยอาคารหนาแน่น ใช้ในการสัญจร การรับอากาศ และแสงแดด ป้องกันเพลิงไหม้ และเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ (Enclosure) จากอาคารที่มีที่ว่างอยู่ภายใน เพื่อประกอบกิจกรรมต่าง ๆ หรือลักษณะของการกำหนดให้เป็นที่โล่งว่างสาธารณะ

(2) พื้นที่ผิวของเมือง (Floor of the City) สามารถสัมผัสและรับรู้สุนทรียภาพได้เป็นอย่างดี โดยพิจารณาได้จากรูปแบบ (Pattern) ผิว (Texture) สี (Colour)

(3) เฟอร์นิเจอร์ของเมือง หรือเครื่องประกอบถนน (Street Furniture) ได้แก่ องค์ประกอบต่าง ๆ ในชุมชนเมืองที่เป็นการให้ประโยชน์และสุนทรียภาพเป็นตัวแสดงทัศนภาพของเมืองได้ดีพอควร เช่น ซุ้ม น้ำพุ ตู้โทรศัพท์ ตู้ไปรษณีย์ ถังขยะ ม้านั่ง โคมไฟ ฯลฯ

(4) รูปลักษณ์ธรรมชาติ (Natural Feature) ในชุมชนเมือง รูปลักษณ์ของธรรมชาติจะให้คุณค่าทางด้านสุนทรียภาพ และในขณะเดียวกันก็ให้ประโยชน์ใช้สอยตามมาด้วย

(5) โครงสร้าง (Structure) เป็นลักษณะรูปทรงที่มนุษย์ได้ประดิษฐ์ขึ้น เพื่อประโยชน์ใช้สอยเป็นหลัก ซึ่งมีความงามหรือไม่นั้น ขึ้นอยู่กับการสร้างสรร และกำลังทางเศรษฐกิจ

3.4.1.2 องค์ประกอบของเมืองด้านการรับรู้ เป็นการรับความเข้าใจต่อเมืองนั้นว่าสารรูปของเมืองเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญยิ่งต่อการที่มนุษย์จะเข้าใจเมืองแต่ละเมือง

Kevin Lynch (1960 : 78-85) ได้ศึกษาถึงการรับรู้ทางด้านทัศนภาพของเมือง (The City's Visual Perception) จากแนวทางที่ว่าภาพในสมองของแต่ละเมืองจะมีผลต่อประชากรในเมืองผู้ที่ผ่านมา และทำให้ประชากรในเมืองมีความประพฤติและจิตใจที่แตกต่างกัน เมืองแต่ละเมืองจะมีองค์ประกอบที่เป็นจินตภาพสาธารณะ (Public Image) ซึ่งคนทั่วไปจะมองเห็น โดยที่องค์ประกอบ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

นั้นจะมีความชัดแจ้ง (Legibility) ในรูปร่างสามารถจดจำได้ง่าย อ้างถึงได้เป็นอย่างดี มีเอกลักษณ์ในตัวเอง ถือได้ว่าองค์ประกอบนั้นมีความชัดเจนทางการรับรู้ ก่อให้เกิดเป็นจินตภาพของเมืองได้

3.4.2 แนวความคิดของการออกแบบภูมิทัศน์ชุมชนเมือง

Michale Hough (1980 : 104-109) ได้กล่าวว่าองค์ประกอบหลักที่มีความสำคัญต่อภูมิทัศน์เมืองคือ พื้นที่โล่ง (Open Space) และพื้นที่สีเขียว (Green Area) ซึ่งเป็นส่วนที่ทำให้ชีวิตคนในเมืองมีโอกาสใกล้ชิดกับธรรมชาติมากขึ้น เป็นสถานที่พักผ่อนทั้งทางด้านร่างกายและด้านจิตใจของคนในเมือง ดังนั้น สิ่งที่สำคัญในการออกแบบภูมิทัศน์เมือง ก็คือ การออกแบบที่โล่งว่าง การจัดพื้นที่สีเขียว และสวนสาธารณะ ซึ่งควรเป็นไปในลักษณะของการคืนธรรมชาติสู่เมืองโดยมีจุดประสงค์ 2 ประการ คือ

3.4.2.1 เป็นการจัดการภูมิทัศน์เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อเมือง ทั้งในด้านการอนุรักษ์พลังงาน และเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของเมือง

3.4.2.2 เพื่อเพิ่มความหลากหลายทางชีวภาพและทางสังคม เป็นการอนุรักษ์และสร้างขึ้นใหม่จากทรัพยากรที่มีอยู่ของเมือง เช่น แหล่งน้ำ ดิน พืช และสัตว์ เป็นการจัดให้มีความสมดุลของธรรมชาติ และยกระดับความเป็นอยู่ของผู้คนในเมือง

เมื่อการออกแบบภูมิทัศน์ คือ การออกแบบพื้นที่โล่ง ซึ่งเป็นการใช้ที่ดินรูปแบบหนึ่งของการใช้ที่ดินในชุมชนเมืองหนึ่ง ซึ่งประกอบไปด้วย ย่านที่พักอาศัย ย่านธุรกิจการค้า ย่านอาคารประเภทบริการสาธารณะ ย่านอุตสาหกรรม พื้นที่ใช้ประโยชน์ส่วนรวม ย่านพื้นที่นันทนาการ และย่านการเกษตร ซึ่งพื้นที่โล่งเป็นพื้นที่ที่แฝงและกระจายตัวอยู่ในการใช้ที่ดินประเภทต่าง ๆ ดังมีแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องดังนี้

3.4.3 ทฤษฎีและแนวความคิดเกี่ยวกับรูปแบบของพื้นที่สีเขียว (Green Area) และพื้นที่เปิดโล่ง (Open Space) ของเมือง

พื้นที่เปิดโล่ง (Open Space) เป็นที่โล่งว่างปราศจากอาคารปกคลุม ล้อมรอบด้วยอาคารหนาแน่น ใช้ในการสัญจร การรับอากาศ และแสงแดด ป้องกันเพลิงไหม้และพักผ่อนหย่อนใจ เป็นตัวแสดงสุนทรียภาพที่สำคัญของเมือง ดังคำกล่าวที่ว่า เนื้อหาที่แท้จริงของเมืองก็คือที่ว่า การเกิดที่ว่างอาจเป็นลักษณะของการปิดล้อม (Enclosure) จากอาคารที่มีที่ว่างอยู่ภายใน เพื่อการประกอบกิจกรรมต่าง ๆ หรือลักษณะของการกำหนดให้เป็นที่โล่งว่างสาธารณะ

Sigfied Giedion (1952 : 112) กล่าวไว้ว่า ปัญหาสำคัญของการวางผังเมืองไม่ใช่อยู่ที่ว่าจะสร้างกันตรงไหน หากอยู่ที่ว่างตรงไหนที่จะไม่สร้างมากกว่า หมายความว่า เราควรจะเก็บที่ไว้สำคัญเป็นที่ว่าง (Open Space) โดยที่โล่งครอบคลุมถึงสวนสาธารณะ ลำน้ำต่าง ๆ เส้นทางติดต่อ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เปิดโล่ง สนามบิน ย่านชุมชน พลาซ่า กรีนเบลล์ ถนน ทางเดินเท้า ฯลฯ โครงสร้างของที่โล่งจะเป็นตัวเชื่อมโยงระหว่างระบบการขนส่ง และการพัฒนาที่ดินเข้าด้วยกัน โดยสามารถจัดที่โล่งให้เข้าข่ายการใช้ที่ดิน เพื่อสาธารณประโยชน์ได้โดยแยกการใช้ประโยชน์เป็น 2 ประเภท คือ

3.4.3.1 Active Open Space เช่น พลาซ่า

3.4.3.2 Passive Open Space เช่น ถนน ทางขึ้นลงเครื่องบิน

3.4.4 ทฤษฎีการจัดระบบของพื้นที่สีเขียวของ Muller

ทฤษฎีการจัดระบบของพื้นที่สีเขียวของ Müller (1979) มีรูปแบบต่าง ๆ คือ

3.4.4.1 แบบจุดหรือสวนหย่อม (Scattered, Small Green Garden) โดยมีพื้นที่สีเขียวขนาดใหญ่ตั้งอยู่โดดเดี่ยว กระจายตัวเป็นจุดท่ามกลางพื้นที่ปลูกสร้างอาคาร จึงให้บริการแก่ประชาชนที่อยู่บริเวณนั้นและภายในรัศมีการให้บริการโดยรอบได้ แต่จะถูกจำกัดสำหรับบริเวณที่ไม่มีการเชื่อมโยงระหว่างพื้นที่สีเขียวเหล่านั้น (Müller 1979 : 500) – Muller, W. Städebau 3.Aufl. Städtebau : B.G. Teubner Stuttgart, 1979.

3.4.4.2 แบบวงแหวนสีเขียว (Ring of Green Space) โดยมีพื้นที่สีเขียวเป็นบริเวณกว้างโอบล้อมพื้นที่ปลูกสร้างเป็นวงแหวนช่วยให้บรรยากาศของเมืองดีขึ้น ลดมลภาวะต่าง ๆ และยังช่วยป้องกันการขยายตัวของเมือง แต่ยังขาดความต่อเนื่องถึงกันในพื้นที่สีเขียวแต่ละวง

3.4.4.3 แบบรัศมีหรือนิ้วมือสีเขียว (Radial Green Sector, Green Finger) โดยมีพื้นที่สีเขียวยื่นออกจากศูนย์กลางเมืองเป็นรัศมีออกไปทุกทิศทางโดยรอบ ทำให้สภาพแวดล้อมของเมืองดีขึ้น ลดมลภาวะต่าง ๆ เป็นเส้นทางไหลเวียนของอากาศ โดยลมพัดพาอากาศบริสุทธิ์จากนอกเมืองเข้ามาไล่อากาศเสียในเขตเมืองออกไป และยังเป็นเส้นทางฉากกำบังสำหรับสัตว์ เช่น นก ผีเสื้อ ในการเดินทางไปยังส่วนต่าง ๆ ของเมือง และนอกเมือง นับเป็นการส่งเสริมคุณภาพสิ่งมีชีวิตในเมืองให้สูงขึ้น

3.4.4.4 ผสมผสานระหว่างวงแหวนกับรัศมี (Comprehension of Green Ring and Sector) โดยมีพื้นที่สีเขียวยื่นออกจากศูนย์กลางเมืองเป็นรัศมีออกไปทุกทิศทาง และยังโอบล้อมพื้นที่ปลูกสร้างอาคารเป็นวงแหวนซ้อนกันหลาย ๆ วงอีกด้วย เกิดเป็นโครงข่ายเชื่อมต่อพื้นที่สีเขียวภายในเมืองและนอกเมืองอย่างต่อเนื่อง จึงให้บริการได้อย่างทั่วถึงครอบคลุมทั้งเมือง (Institut für Landes-und Stadtentwicklungsforschung des Landes Nordrhein-Westfalen 1980 : 318-327)

3.4.4.5 ระบบแนวโค้งสีเขียวผ่านเมือง (Curve Green Sector) โดยมีพื้นที่สีเขียวเป็นแนวยาวตามถนนที่พาดผ่านศูนย์กลางเมืองแบ่งเมืองออกเป็นสองส่วน ฉะนั้นพื้นที่สีเขียวจึงให้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บริการเฉพาะที่อยู่ตามแนวถนน สำหรับส่วนบนของตัวเมืองไม่ได้รับประโยชน์จึงเป็นระบบที่เหมาะกับเมืองที่มีขนาดเล็ก

3.4.4.6 แบบริบบิ้นสีเขียว (Linear Green Sector) โดยมีพื้นที่สีเขียวขนาบไปตามเส้นทางคมนาคมที่พาดผ่านตัวเมืองเป็นเส้นตรงทั้งถนน ทางรถไฟ และแม่น้ำ จึงเป็นระบบที่เหมาะสำหรับเมืองที่ขยายตัวตามเส้นทางคมนาคม (Nitichan Pleumarom 1988 : 224-227)-Nitichan Pleumarom. SoZiale, Ökologische und Ästhetische Aspekte der Freiraumplanung in Bangkok. Kassel : Gesamthochschulbibliotek, 1988.

ภาพที่ 3.1 ระบบพื้นที่สีเขียวเมือง

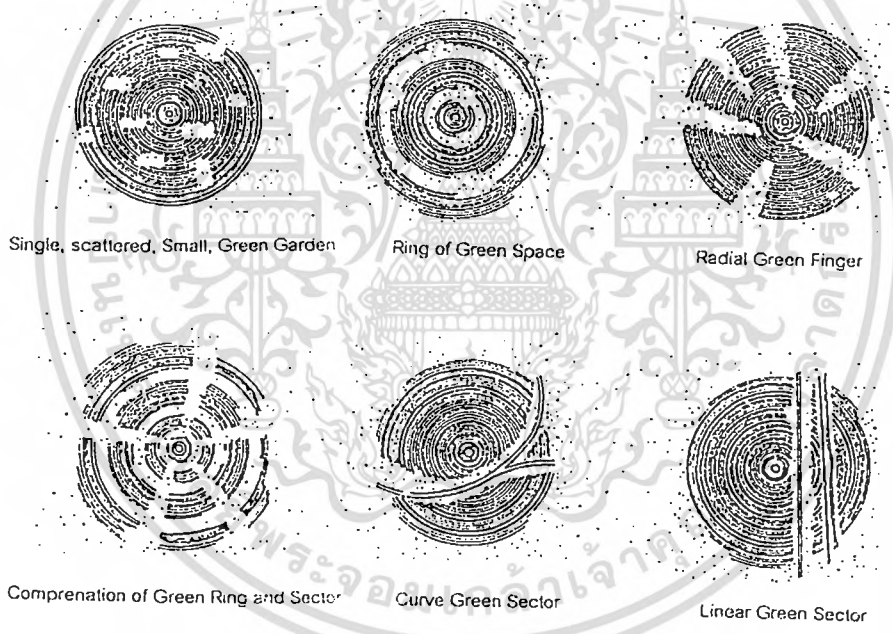

ที่มา : Muller (1979)

สัญลักษณ์ บริเวณอาคารสิ่งก่อสร้าง

บริเวณพื้นที่โล่งและพื้นที่สีเขียว

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3.4.5 ระบบโครงข่ายสีเขียว (Green Net System)

ระบบโครงข่ายสีเขียว (Green Net System) เป็นระบบที่เกิดจากการนำเอาระบบนิเวศน์วิทยาเข้ามาเป็นแนวความคิดพื้นฐานในการเชื่อมโยงต่อเนื่องซึ่งกันและกัน เนื่องจากว่าพื้นที่สีเขียวพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งมีอิทธิพลที่จะให้บริการเป็นอาณาบริเวณที่จำกัดตามเนื้อที่และศักยภาพของพื้นที่นั้น ไม่ว่าจะเป็นพื้นที่สี่เหลี่ยมจัตุรัส หรือสี่เหลี่ยมผืนผ้าก็ตาม การนำพื้นที่หลาย ๆ พื้นที่เหล่านี้เข้ามาเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายต่อเนื่องซึ่งกันและกันจะยังผลให้ศักยภาพของพื้นที่ในการให้บริการมีมากขึ้น

การนำพื้นที่สีเขียวในเมืองที่มีสภาพ และศักยภาพต่าง ๆ มารวมเข้าด้วยกันก็สามารถให้บริการชุมชนได้กว้างขวางขึ้น การจัดระบบโครงข่ายสีเขียวจะช่วยให้มีการพัฒนาศักยภาพของพื้นที่ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นทั้งทางด้านสิ่งแวดล้อม เช่น การถ่ายเทอากาศ ช่วยทำให้อุณหภูมิลดลง ลดเสียงรบกวน รักษาระบบนิเวศน์ในเมืองให้คงอยู่ (Garbrecht/Matthes, 1980)

3.4.6 ที่โล่งประเภทต่าง ๆ

นิติชาญ ปลื้มอารมย์ (1988) ได้เสนอการจัดแบ่งพื้นที่โล่ง (Open Space) ภายนอกตัวอาคารตามลักษณะกิจกรรมของพื้นที่โล่งในเมืองและนอกเมือง ดังนี้

3.4.6.1 ที่โล่งแบบอิสระ

3.4.6.2 พื้นที่โล่งแบบขึ้นอยู่กับสถานที่

3.4.6.3 พื้นที่โล่งขึ้นอยู่กับภูมิประเทศ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แผนภูมิที่ 3.1 แสดงการจัดแบ่งพื้นที่โล่ง (Open Space) ภายนอกตัวอาคารตามลักษณะกิจกรรมของพื้นที่โล่งในเมืองและนอกเมือง

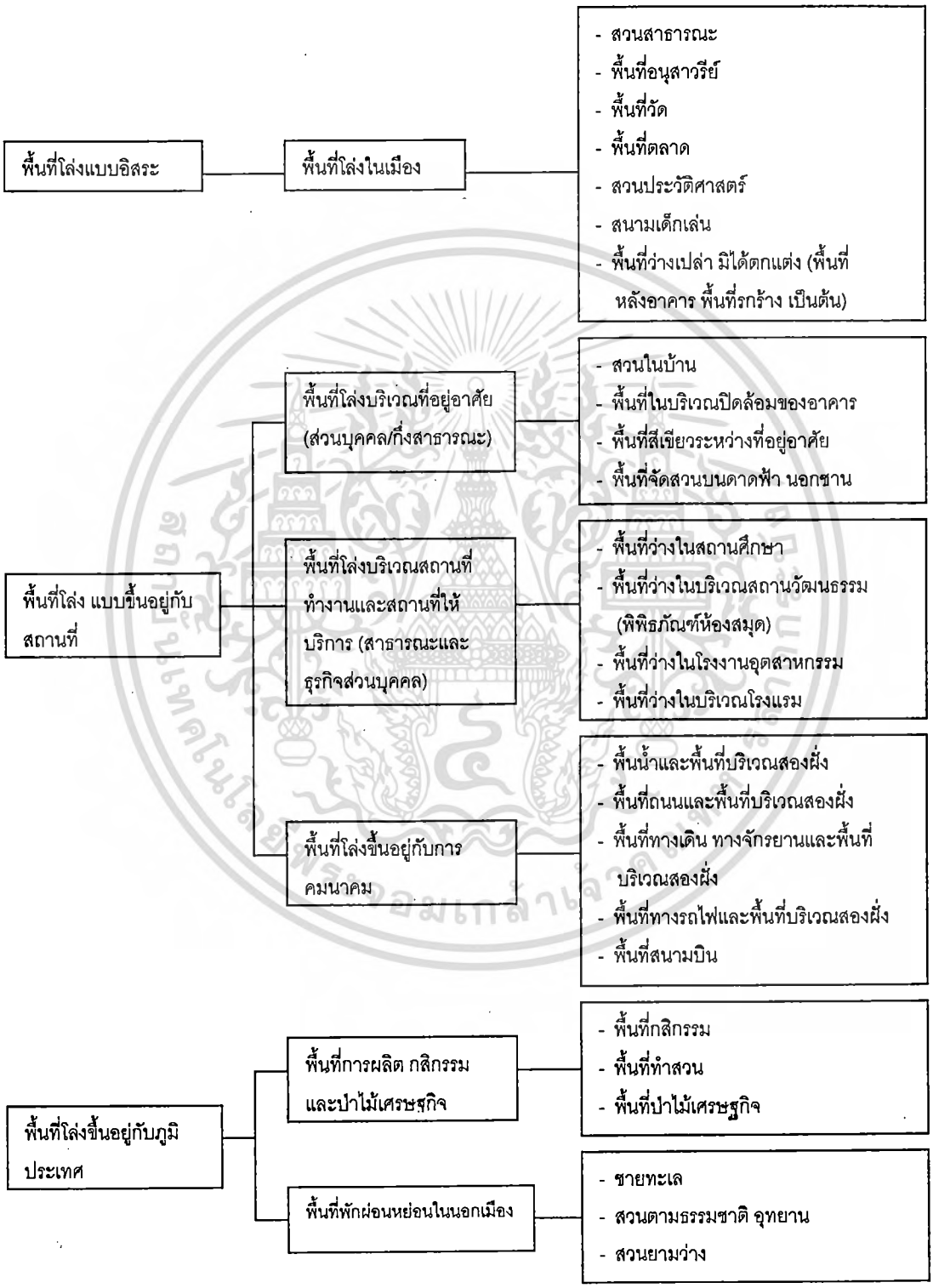

ที่มา : นิติชาญ ปลื้มอารมย์, 1988.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การแบ่งประเภทพื้นที่โล่งออกเป็นกลุ่มตามลักษณะกิจกรรมต่าง ๆ นั้น เนื่องจากในเมืองประกอบไปด้วยพื้นที่โล่งหลากหลายชนิด ตามความเข้าใจส่วนใหญ่จะเน้นไปในลักษณะพื้นที่โล่งที่เป็นสีเขียว เช่น สวนหย่อม สวนสาธารณะ สนามกีฬา ซึ่งจะอิงไปในทิศทางของการนันทนาการ สภาพความเป็นจริง พื้นที่โล่ง หรือพื้นที่สีเขียว ทุกพื้นที่ก็เป็นองค์ประกอบ (Function) เป็นการใช้พื้นที่ของเมือง เพราะแต่ละพื้นที่โล่งจะมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงอยู่ด้วยกัน

พื้นที่โล่ง (Open Space) ภายนอกตัวอาคาร จัดแบ่งกลุ่มหลักได้ 3 ประเภทด้วยกันคือ

1. กลุ่มพื้นที่โล่งแบบอิสระ พื้นที่โล่งที่เป็นอิสระในเมืองคือสวนสาธารณะ พื้นที่อนุสาวรีย์ พื้นที่วัด พื้นที่ตลาด สวนประวัติศาสตร์ พื้นที่ว่างที่มิได้ตกแต่ง (พื้นที่หลังอาคาร พื้นที่รกร้าง) เป็นต้น

2. กลุ่มพื้นที่โล่งแบบที่ขึ้นอยู่กับสถานที่ที่มีกิจกรรมนั้น ๆ แบ่งออกเป็น 3 กลุ่มย่อย ได้ดังนี้

- พื้นที่โล่งบริเวณที่อยู่อาศัย เป็นลักษณะพื้นที่โล่งที่เป็นส่วนบุคคล และกึ่งสาธารณะ อันได้แก่ สวนในบ้าน พื้นที่ในบริเวณปิดล้อมอาคาร (คอร์ด) พื้นที่สีเขียวระหว่างอาคารที่อยู่อาศัย พื้นที่สวนบนดาดฟ้า เป็นต้น

- พื้นที่โล่งบริเวณสถานที่ทำงาน และสถานที่ให้บริการเป็นลักษณะพื้นที่โล่งสาธารณะ พื้นที่ธุรกิจส่วนบุคคล อันได้แก่ พื้นที่โล่งในสถานศึกษา พื้นที่โล่งในบริเวณโรงงานอุตสาหกรรม พื้นที่โล่งบริเวณโรงแรม เป็นต้น

- พื้นที่โล่งที่ขึ้นอยู่กับการคมนาคม อันได้แก่ พื้นที่มีลักษณะสาธารณะ เช่น พื้นน้ำและพื้นที่บริเวณริมฝั่ง พื้นที่ถนนและพื้นที่บริเวณริมถนน พื้นที่ทางเดิน ทางจักรยาน พื้นที่ทางรถไฟและพื้นที่บริเวณริมทางรถไฟ พื้นที่สนามบิน เป็นต้น

3. กลุ่มพื้นที่โล่งที่ขึ้นอยู่กับภูมิประเทศ ส่วนใหญ่จะอยู่นอกเมือง แบ่งออกได้เป็นกลุ่มย่อย 2 กลุ่มด้วยกัน

- พื้นที่โล่งเพื่อการผลิต กสิกรรมและป่าไม้เศรษฐกิจ อันได้แก่ พื้นที่กสิกรรม พื้นที่ทำสวน พื้นที่ป่าไม้เศรษฐกิจ

- พื้นที่พักผ่อนหย่อนใจนอกเมือง ได้แก่ ชายทะเล สวนตามธรรมชาติ อุทยานฯ ต่าง ๆ สวนยามว่าง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3.4.7 แนวความคิดเกี่ยวกับสวนสาธารณะในเมือง

สวนสาธารณะ เป็นการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทหนึ่งที่มีความสำคัญอย่างมากสำหรับชีวิตความเป็นอยู่แบบเมือง โดยทั่วไปสวนสาธารณะจะหมายถึง พื้นที่โล่งที่มีการจัดภูมิทัศน์ให้เกิดความสวยงาม เพื่อให้ผู้ที่เข้ามาใช้บริการ สามารถพักผ่อน และดำเนินกิจกรรมทางด้านนันทนาการภายนอกตัวอาคาร เพื่อเพิ่มศักยภาพให้กับร่างกายและจิตใจ

3.4.7.1 ประเภทของสวนสาธารณะ สวนสาธารณะโดยทั่วไปสามารถจัดแบ่งประเภทของสวนสาธารณะในเมืองออกได้ 3 ประเภทใหญ่ ๆ

(1) สวนระดับท้องถิ่น ได้แก่ สนามเด็กเล่น (Playground) สวนระดับละแวกบ้าน (Neighborhood Park) ที่ผู้ใช้บริการสามารถไปใช้บริการสวนสาธารณะได้ด้วยการเดินภายในระยะ 700-800 เมตร

(2) สวนระดับชุมชน (Community Park) เป็นสวนสาธารณะที่ผู้ใช้บริการสามารถได้ในรัศมี 1,500-2,500 เมตร เพื่อใช้เป็นการพักผ่อน พื้นที่สวนชุมชนนี้ควรมีขนาดตั้งแต่ 12.5 ไร่ขึ้นไป

(3) สวนสาธารณะแบบย่านและเมือง (Distrit Park and Urban Park) เป็นสวนขนาดใหญ่ที่มีพื้นที่ไม่ต่ำกว่า 50 ไร่ สามารถให้บริการแก่ประชาชนได้เป็นจำนวนมาก มีการตกแต่งบริเวณพื้นที่สวนให้มีความงดงาม และจัดสิ่งอำนวยความสะดวก

3.4.7.2 มาตรฐานสวนสาธารณะ ในแต่ละประเทศมีมาตรฐานแตกต่างกันออกไปตามสภาพสังคม เศรษฐกิจ ประชากร สภาพภูมิประเทศ และภูมิอากาศ การกำหนดมาตรฐานในการจัดสร้างสวนสาธารณะ จึงต้องประยุกต์ใช้ให้เหมาะสม โดยคำนึงถึงความต้องการทรัพยากรสภาวการณ์ ทรัพยากร และลักษณะของแต่ละชุมชน การกำหนดมาตรฐานของสวนสาธารณะโดยหน่วยงานต่าง ๆ ดังแสดงตามตารางดังนี้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 3.1 แสดงเกณฑ์มาตรฐานสวนสาธารณะในประเทศไทย

หน่วยงาน	เนื้อที่สวนสาธารณะต่อประชากร 1,000 คน (ไร่)	เนื้อที่สวนสาธารณะต่อประชากร 1 คน (ตารางเมตร)	หมายเหตุ
สภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ	10.0	16.0	ใช้เป็นมาตรฐานสำหรับประเทศไทย
ผังนครหลวง 2543 สำนักผังเมือง	10.0	16.0	ใช้สำหรับพื้นที่กรุงเทพฯ
ผังนครหลวง โดยไจก้า	10.0	16.0	ใช้สำหรับพื้นที่กรุงเทพฯ
การเคหะแห่งชาติ	2.0	3.2	เพื่อการพัฒนาที่อยู่อาศัย ซึ่งรวมเนื้อที่สนามกีฬา 0.40 ไร่ ต่อ 1,000 คน และสนามเด็กเล่น 0.30 ไร่ ต่อ 1,000 คน
โครงการศูนย์ราชการและเมืองใหม่ สำนักผังเมือง	1.84	2.94	เป็นค่าที่ไม่ได้คิดรวมเนื้อที่สำหรับสนามกีฬา 0.80 ไร่ ต่อ 1,000 คน และสนามเด็กเล่น 1 ไร่ ต่อ 1,000 คน
ผังนครหลวงฉบับปรับปรุง	1.80	2.88	เป็นมาตรฐานผังเมืองที่นิยมใช้

ที่มา : รวบรวมจากข้อมูลหน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้อง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 4
สภาพภูมิทัศน์ในเขตเมืองเก่า

ลักษณะทางภูมิทัศน์ในเขตเมืองเก่าภายในกำแพงเมืองเก่าและคูเมือง เป็นการศึกษาลักษณะขององค์ประกอบทางภูมิทัศน์ที่สำคัญ ๆ ทางด้านการวางแผนพัฒนาพื้นที่โล่ง โดยศึกษาลักษณะทางด้านจินตภาพ (Image) และกายภาพของเมือง และการวิเคราะห์ถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อสภาพภูมิทัศน์ของเมือง เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์และพื้นที่โล่งที่เหมาะสม

4.1 ลักษณะองค์ประกอบภูมิทัศน์ในเขตเมืองเก่า

ในการศึกษาสภาพภูมิทัศน์ได้ชัดเจน จำเป็นที่จะต้องศึกษาและวิเคราะห์ถึงองค์ประกอบเมืองที่มีความสำคัญคือ

4.1.1 องค์ประกอบทางจินตภาพ

องค์ประกอบทางจินตภาพ เป็นลักษณะทางภูมิทัศน์เมือง โดยมีหลักการว่า จินตภาพสาธารณะ (Public Image) เกิดจากลักษณะองค์ประกอบของเมือง 5 ประการด้วยกันคือ เส้นทาง ขอบ ย่าน จุดรวม และจุดหมายตา (K. Lynch)

4.1.1.1 องค์ประกอบทางจินตภาพในเขตเมืองเก่า

1. เส้นทาง (Paths) เส้นทางที่สำคัญทางด้านจินตภาพของเมืองเก่า ได้แก่ ถนนราชดำเนินจากประตูท่าแพ ถึงวัดพระสิงห์ และถนนพระปกเกล้าจากประตูช้างเผือก ด้านทิศเหนือ ถึงประตูเชียงใหม่ ด้านทิศตะวันตก เป็นถนนที่เป็นสายหลักของเมืองมาในอดีต ถนนราชดำเนินเป็นถนนที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ เป็นเส้นทางในพิธีขบวนแห่งสำคัญ ๆ ต่าง ๆ ทำให้เห็นถึงความสำคัญทางประวัติศาสตร์ของเมือง เส้นทางดังกล่าวได้ผ่านวัดและสถานสำคัญของเมืองดังเช่น ประตูท่าแพ วัดหมื่นล้าน วัดสำเภา วัดพันอ้น วัดพันเตา ศาลหลักเมือง วัดศรีเกิด วัดพระสิงห์วรวิหาร ส่วนถนนพระปกเกล้าเป็นเส้นทางผ่านประตูช้างเผือก วัดหัวข่วง โรงเรียนยุพราชวิทยาลัย ศาลแขวงจังหวัดเชียงใหม่ ศาลากลางจังหวัดเดิม อนุสาวรีย์สามกษัตริย์ วัดควงดี ศาลหลักเมือง วันพันเตา วัดเจดีย์หลวง และประตูเชียงใหม่

สภาพรวมของถนนราชดำเนินและถนนพระปกเกล้ามีความสำคัญในอดีต แต่ปัจจุบันจิตภาพของเส้นทางดังกล่าวไม่สามารถให้เห็นเด่นชัดดังก่อนได้ เนื่องจากองค์ประกอบคนที่มีอยู่ส่วนใหญ่ในขณะนี้ ขาดการตกแต่งรักษาเอกลักษณ์ทางกายภาพที่เหมาะสม อาคารสิ่งก่อสร้างที่

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ขาดความงามทางสถาปัตยกรรมที่เข้ากับสภาพแวดล้อมเดิม เครื่องอุปกรณ์ตกแต่งประกอบบนถนนไม่เป็นระเบียบ รกรุงรังของสายไฟ ตู้โทรศัพท์ ป้ายต่าง ๆ เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำลายจินตภาพที่ดีในอดีตให้เสียไป (ผังที่ 4.1)

2. เส้นขอบ (Edges) ลักษณะพื้นที่เมืองเก่าที่ล้อมรอบด้วยกำแพงเมืองเก่าและคูเมืองมีสภาพเป็นกรอบสี่เหลี่ยม แบ่งแยกพื้นที่ภายในคูเมืองและภายนอกอย่างเด่นชัด ต้นไม้และถนน ที่ปลูกขนานไปกับแนวคูเมือง แบ่งพื้นที่เป็นลักษณะเส้นขอบกันชนสีเขียวให้กับเมืองเก่า การควบคุมสภาพแวดล้อมภายในกำแพงเมือง สามารถที่จะควบคุมได้ดีขึ้น

3. จุดรวม เป็นบริเวณที่รวมกิจกรรม (Node) ของคนและการใช้สอยพื้นที่ภายในกำแพงเมืองมีอยู่หลายจุดรวมด้วยกันเช่น สวนสาธารณะบวกหาด ลานอเนกประสงค์ประตูท่าแพ สวนสาธารณะ(ลานหน้าอนุสาวรีย์) บริเวณอนุสาวรีย์สามกษัตริย์ ตลาดโต้รุ่งช้างเผือก เป็นต้น

4. ย่าน (Districts) พื้นที่ศึกษาส่วนใหญ่จะเป็นย่านพาณิชยกรรม คือ ผ่านตลาดสมเพชรอยู่ทางทิศตะวันออกใกล้กับประตูท่าแพ ย่านตลาดประตูเชียงใหม่ อยู่ทางทิศใต้ และย่านตลาดโต้รุ่งประตูช้างเผือก อยู่ทางด้านทิศเหนือ (ผังที่ 4.1) ย่านดังกล่าวนี้มีความเด่นและจดจำได้ง่าย เพราะเป็นตลาดที่ใหญ่มีผู้มาใช้สอยมาก มีกิจกรรมหลากหลาย การซื้อการขายเกิดขึ้นตลอดเวลา ถึงแม้ว่าบริเวณตลาดจะมีกิจกรรมหลากหลาย จดจำได้ง่ายก็ตาม ความไม่เป็นระเบียบเรียบร้อยของกิจกรรมและอาคารสิ่งก่อสร้างที่เกิดขึ้น ทำให้สภาพภูมิทัศน์เมืองลดถ้อยถอยลง และทำให้ก่อปัญหาอื่น ๆ ตามมา ปัญหาหาบเร่แผงลอย ขยะมูลฝอย น้ำเสีย การจราจรติดขัด ขาดแคลนที่จอดรถ ควรมีการปรับปรุงสภาพทางกายภาพของย่านเหล่านี้ให้มีความเหมาะสม มีการควบคุมกิจกรรมให้มีระเบียบ จะทำให้เพิ่มความสำคัญทางภูมิทัศน์ของย่านที่ส่งผลโดยรวมให้เกิดจินตภาพของเมืองที่ดี

ย่านที่ยังเห็นสภาพที่เด่นชัดอื่นๆ ได้แก่ ย่านกลางเวียง ซึ่งเป็นสถานที่วัด และทางราชการ และย่านที่ค่อนข้างสงบไม่เห็นลักษณะเด่นชัดนัก ได้แก่ ย่านที่พักอาศัยที่กระจายตัว โดยทั่ว ๆ ไป โดยมากทางด้านทิศตะวันตกของเมืองเก่า

5. จุดหมายตา (Land Mark) ภายในเขตกำแพงเมืองเก่าของเชียงใหม่ มีสิ่งก่อสร้างทางสถาปัตยกรรมที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์และศิลปกรรม มากมายหลายแห่งที่สามารถเป็นจุดหมายตา (Land Mark) ที่เป็นหลัก ๆ เช่น อนุสาวรีย์สามกษัตริย์ ประตูเมืองแจ่ง ทั้งสี่มุมเมือง เจดีย์วัดเจดีย์หลวง วิหารพระสิงห์ ศาลากลางจังหวัดหลังเก่า (ผังที่ 4.1)

จุดเด่นของจุดหมายตาส่วนใหญ่แล้ว มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์เป็นหลัก ในขณะที่บางส่วนมีความสำคัญทางด้านอื่นที่นำมาใช้เป็นประโยชน์เช่น ด้านทางสังคม และจะเป็นที่จดจำของประชาชน การส่งเสริมเพิ่มเติมความงดงามทางกายภาพ จะทำให้จุดเด่นเหล่านั้นมีความสำคัญและมีความหมายในตัวมันเองมากยิ่งขึ้น ในส่วนของจุดหมายตาที่ไม่อยู่สูงนัก ที่ไม่อาจจะเป็นจุด

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

หมายตาในระยะไกลได้ และยังถูกอาคารพาณิชย์ และสิ่งก่อสร้างอื่นบดบัง ทำให้บดบังช่องนำสายตาไปยังจุดหมายตาได้ จึงควรจะต้องเปิดโล่ง ให้เกิดช่องนำสายตาไปสู่จุดหมายตา เพื่อเป็นการส่งเสริมให้จุดหมายตามีความสำคัญ และเห็นเด่นชัดยิ่งขึ้น ดังเช่น บริเวณถนนราชดำเนิน อันเป็นช่องนำสายตาไปสู่วิหารวัดพระสิงห์ ที่มีสถาปัตยกรรมอันงดงามและมีคุณค่าในเชิงศิลปกรรม บริเวณที่ควรได้รับการพัฒนาเพื่อเป็นจุดหมายตาที่มีความสำคัญคือ บริเวณมุมเมือง และประตูเมืองทั้ง 5 ประตู ในอดีตประตูช้างเผือกมีความสำคัญ เนื่องจากเจ้าเมืองจะต้องผ่านเมื่อมีการราชาภิเษกเจ้าเมือง

ในเขตกำแพงเมืองยังมีจุดหมายตาที่นอกจากจุดเด่นที่มีความงาม และคุณค่าทางสถาปัตยกรรม ศิลปวัฒนธรรม อีกหลายแห่งอันเนื่องมาจากลักษณะทางกายภาพ ซึ่งเป็นประเภทอาคารสูง ได้แก่ โรงแรมมนตรี โรงแรมอโนดาต อาคารพาณิชย์บริเวณตลาดสมเพชร และกลุ่มอาคารในพื้นที่เกี่ยวเนื่องเขตกำแพงเมือง ได้แก่ กลุ่มอาคารโรงแรมศรีโตเกียว อาคารสูงโรงพยาบาลมหาราช โรงพยาบาลเชียงใหม่ เป็นต้น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ผังที่ 4.1 แสดงองค์ประกอบทางจินตภาพภายในเมืองเก่า

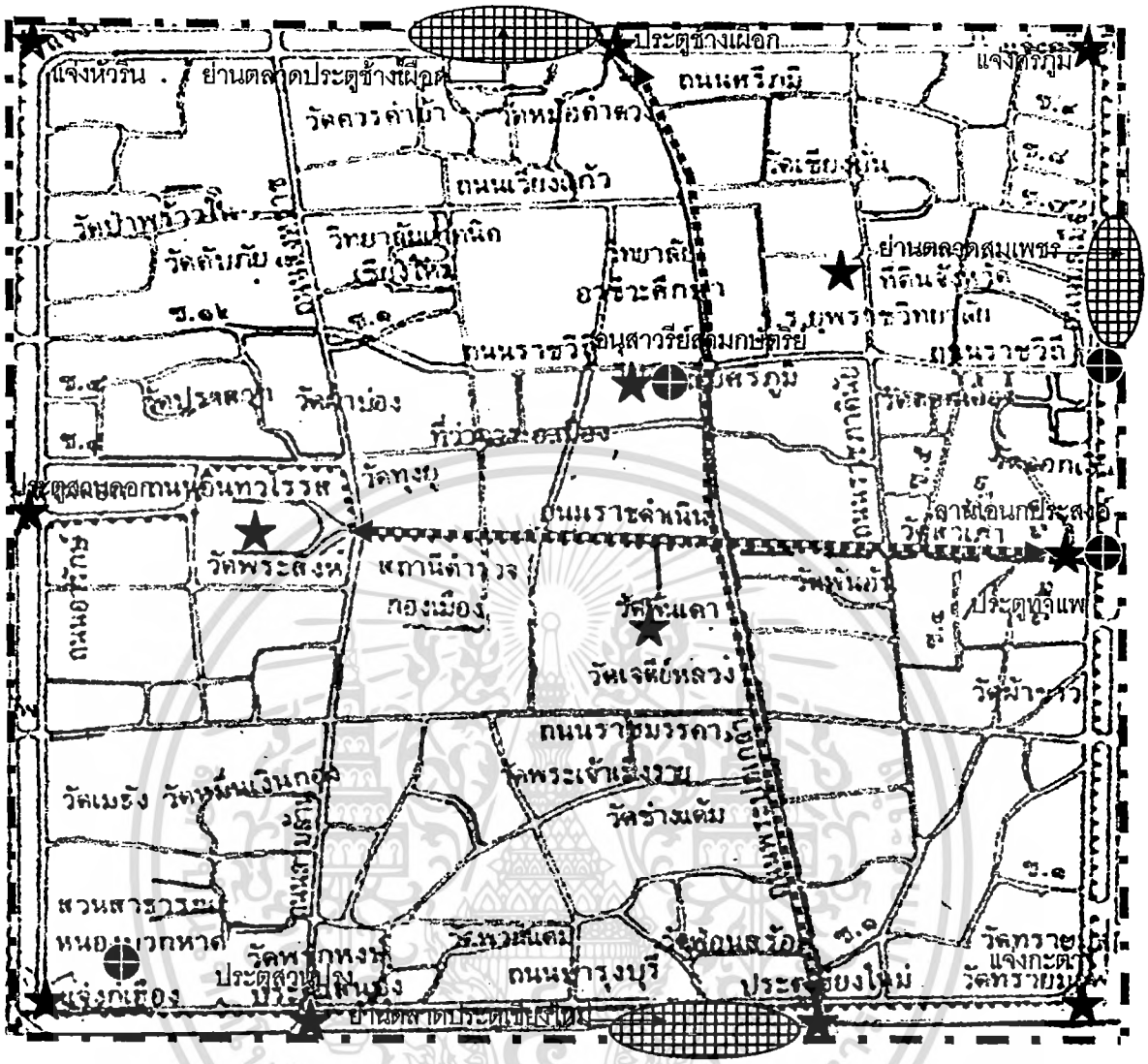

องค์ประกอบทางจินตภาพของเมือง

ที่มา: จากการศึกษา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 4.1 วัดพระสิงห์มีความสำคัญด้านจินตภาพของเมืองเก่าและมีความสำคัญทาง
ประวัติศาสตร์และเอกลักษณ์ทางศิลปวัฒนธรรมที่โดดเด่น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 4.2 หน้าวัดสำเภา เป็นวัดที่มีพื้นที่สีเขียวมาก มีการปลูกต้นไม้ในบริเวณวัด

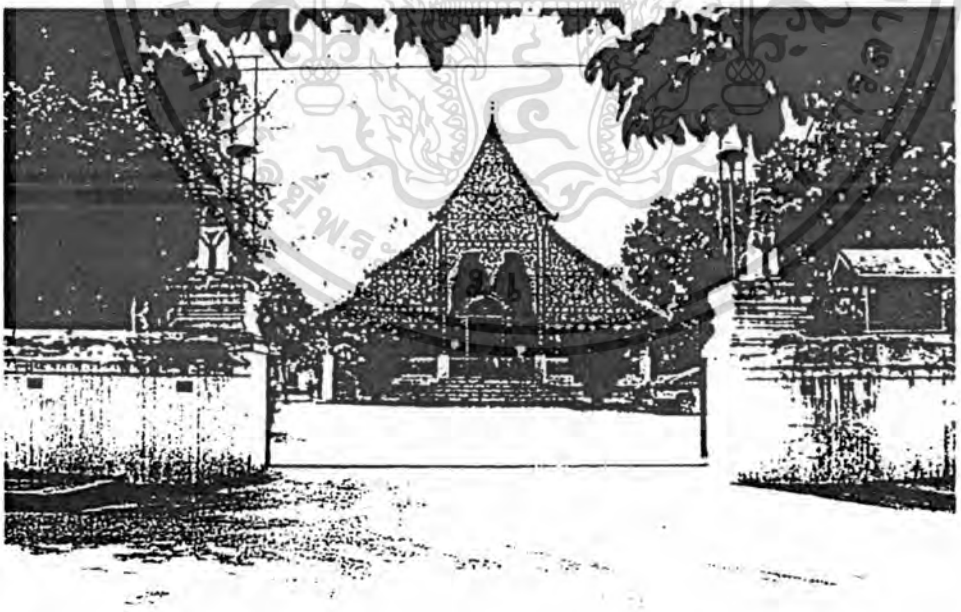

ภาพที่ 4.3 วัดเชียงมั่น รูปแบบทางสถาปัตยกรรมล้านนา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

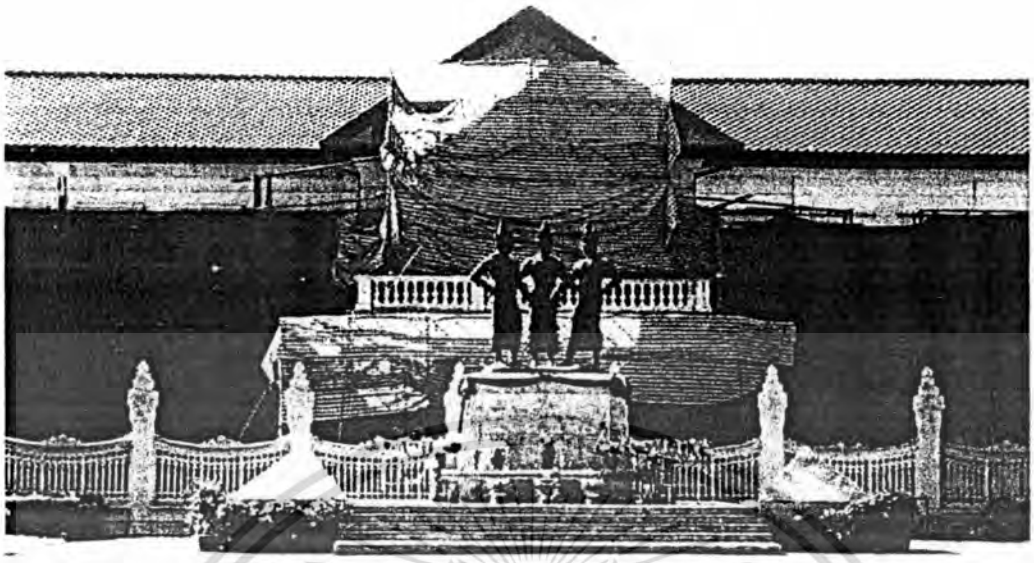

ภาพที่ 4.4 บริเวณอนุสาวรีย์สามกษัตริย์ ซึ่งเป็นที่เคารพสักการะของประชาชนในจังหวัดเชียงใหม่

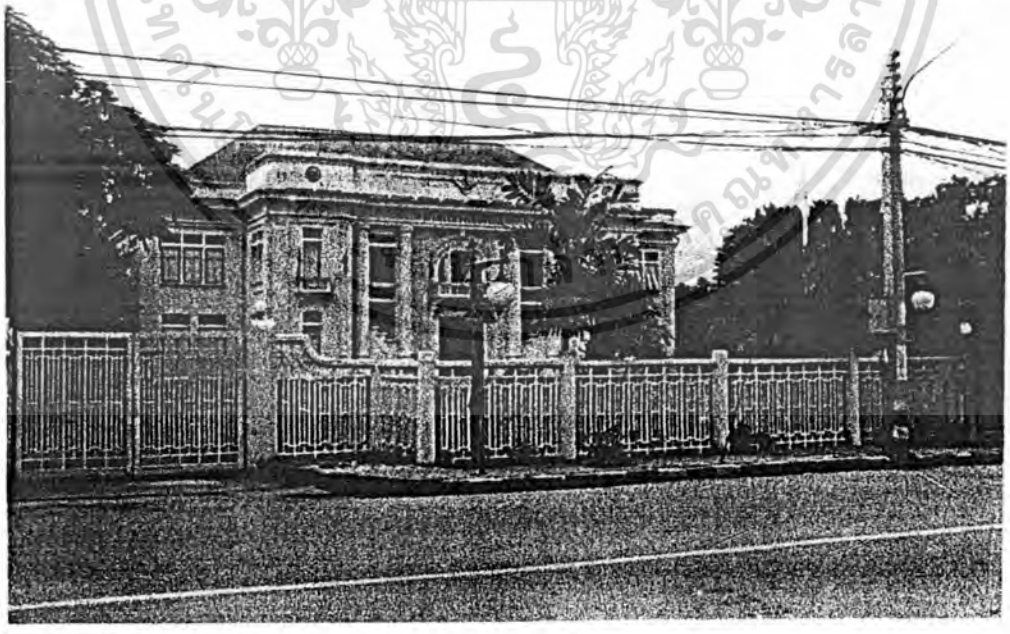

ภาพที่ 4.5 ศาลแขวง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นอาคารเก่าที่มีรูปแบบสวยงาม ช่วยเพิ่มคุณค่าแก่ภูมิทัศน์ของเมือง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

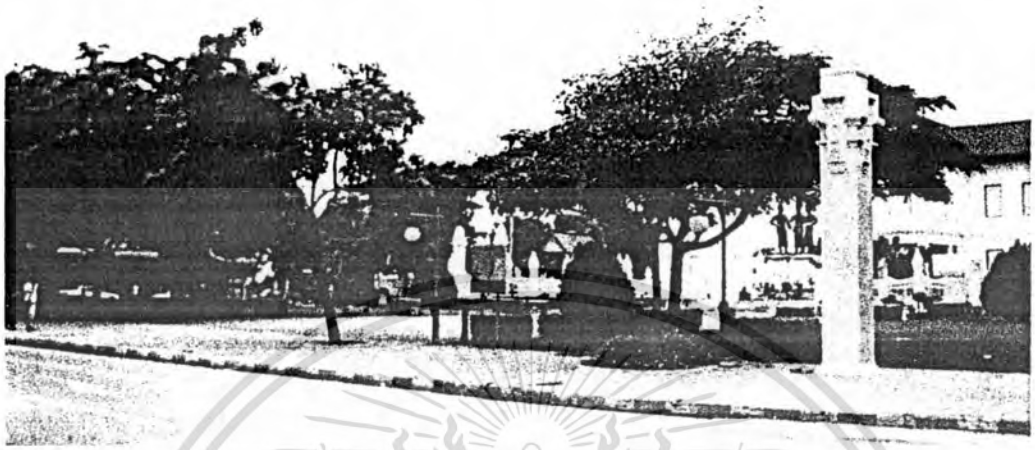

ภาพที่ 4.6 บริเวณด้านหน้าสวนสาธารณะสามกษัตริย์

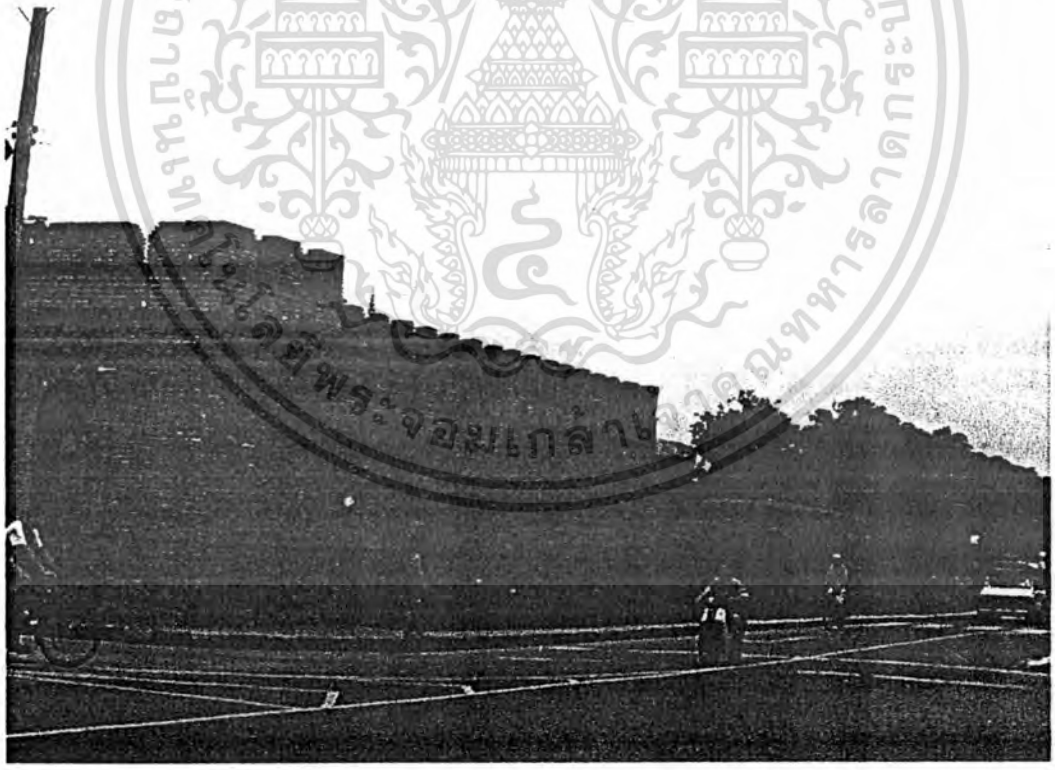

ภาพที่ 4.7 ประตูช้างเผือก เป็นโบราณสถานที่มีเอกลักษณ์โดดเด่นและมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.1.1.2 สภาพปัญหาขององค์ประกอบทางจินตภาพ

ลักษณะขององค์ประกอบทางจินตภาพของพื้นที่ในเขตกำแพงเมืองเก่าไม่สามารถให้จินตภาพของเมืองเก่าให้เห็นเด่นชัด เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของเมืองในหลายด้านที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยการวางแผน และวางผังตามไม่ทัน การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนั้นไม่มีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบของเมืองที่เป็นอยู่เดิม ตามที่ภาพของเมืองเชียงใหม่ในอดีต มีบ้านเรือนที่มีสภาพแวดล้อมธรรมชาติ เป็นต้นไม้ มีวังหลวง วัดวาอาราม และเจดีย์ เป็นเอกลักษณ์ ดังเช่น เจดีย์หลวง ซึ่งอยู่กลางเมืองมองเห็นได้ทุกทิศทุกทาง พื้นที่สภาพแวดล้อมกำแพงเมืองถูกเปลี่ยนสภาพจากที่เป็นทุ่งโล่ง และห้อมล้อมด้วยธรรมชาติ เป็นอาคารสิ่งก่อสร้างมากมายขาดการควบคุมสภาพเมืองอย่างมีระบบกฎเกณฑ์ ทำให้เกิดปัญหาทางจินตภาพของเมืองได้เด่นชัด

1. จุดเด่นด้อยคุณภาพ สภาพปัญหาของจุดเด่นที่มีคุณค่าทางทัศนียภาพต่ำ จุดเด่นที่เป็นจุดหมายตา (Land Mark) ของในเขตกำแพงเมืองที่เกิดขึ้น ส่วนใหญ่จะเป็นลักษณะของอาคารสูง เช่น โรงแรมมนตรี โรงแรมต่าง ๆ อาคารพาณิชย์ และกลุ่มอาคารสูงในพื้นที่ใกล้เคียงบริเวณกำแพงเมือง เช่น โรงแรมศรีโตเกียว โรงพยาบาลมหาราช โรงพยาบาลเชียงใหม่ เป็นต้น

สภาพสิ่งก่อสร้างในกำแพงเมืองที่เป็นมาในอดีต ส่วนใหญ่มีความสูงไม่มากนัก ในขณะที่อาคารสิ่งก่อสร้างที่เกิดใหม่มีความสูงที่เด่นชัดมากกว่า ย่อมทำให้เป็นจุดหมายตา (Land Mark) ที่เด่นชัดได้ในระยะสายตาที่ไกลได้ แต่โดยลักษณะทางภูมิทัศน์แล้วสถาปัตยกรรมของอาคารสูงเหล่านี้ ไม่มีความกลมกลืนกับสิ่งก่อสร้างที่อยู่ภายในกำแพงเมือง ทำให้มีผลกระทบทางด้านลบต่อเอกลักษณ์ของเมือง และยังบดบังจุดหมายตาที่อยู่ในระยะไกลของดอยสุเทพที่เป็นเอกลักษณ์ของเมืองเชียงใหม่ (ผังที่ 4.2)

2. เส้นทางขาดความต่อเนื่อง ปัญหาของถนนที่ขาดความต่อเนื่องทำให้การรับรู้ของเมืองขาดหายไปไม่ต่อเนื่อง สาเหตุขององค์ประกอบของเส้นทางไม่สมบูรณ์ เช่น ถนนราชวิถี ถนนสิงหราช ที่มีสภาพบ้านเรือนพักอาศัยที่เก่าแก่ ศิลปล้านนา แต่บ้านและอาคารเหล่านี้ บางส่วนขาดการดูแลรักษา มีสภาพที่ทรุดโทรม ทำให้จินตภาพของเมืองเก่าที่ขาดการส่งเสริมความต่อเนื่องของเส้นทางการเดินเท้าในเมืองเก่า ส่งผลให้รู้สึกต้องการใช้ทางเท้าลดน้อยลง (ผัง 4.3)

3. ถนนขาดความเป็นเอกลักษณ์ ปัญหาของถนนที่ขาดเอกลักษณ์เฉพาะตัว ถนนสวนใหญ่ในเขตกำแพงเมืองไม่สามารถแสดงออกถึงความเป็นเอกลักษณ์ของเมืองเก่า โดยเฉพาะถนนราชดำเนิน และถนนพระปกเกล้า ซึ่งเป็นถนนที่สำคัญ อาคารพาณิชย์ที่ขยายตัวตามแนวถนนอย่างไม่เป็นระเบียบ ขาดองค์ประกอบทางกายภาพที่ดี ทำลายเอกลักษณ์เฉพาะของถนน เช่น บริเวณถนนราชดำเนินตอนต้น และถนนพระปกเกล้า อุปกรณ์ประกอบถนน ได้แก่ ตู้โทรศัพท์ ป้ายต่าง ๆ ถังขยะ มีรูปแบบหลากหลายไม่มีเอกลักษณ์จุดเด่นที่สำคัญ ไม่ได้รับการอนุรักษ์รักษาไว้ และยังถูก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ทำลาย บดบังด้วยสิ่งแวดล้อมที่ไม่เหมาะสม อาคารพาณิชย์บนถนนราชดำเนินด้านทิศตะวันตก บดบังบริเวณวัดพระสิงห์ อันเป็นจุดเด่นสำคัญของถนน ทำให้บริเวณถนนขาดเอกลักษณ์ที่ไม่สามารถเป็นจุดหมายตาที่ดี (ผังที่ 4.3)

4. บริเวณที่ซับซ้อนไม่เป็นระเบียบ เกิดจากการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างไม่เป็นระเบียบ มีสภาพทางกายภาพที่สับสน ซับซ้อน มีความขัดแย้ง ระหว่างกิจกรรมที่เกิดขึ้นบนบริเวณเดียวกัน ปัญหานี้เกิดในบริเวณย่านการค้าประตูช้างเผือก ย่านตลาดสมเพชร ตลาดประตูเชียงใหม่ บริเวณสี่แยกกลางเวียง และย่านการค้าประตูท่าแพ พื้นที่บริเวณดังกล่าวมีการใช้สอยพื้นที่หลากหลายกิจกรรมอย่างไม่เป็นระเบียบ ขาดการควบคุมสภาพทางกายภาพที่เหมาะสม ทำให้จินตภาพของย่านตลาดการค้าขาย แลกเปลี่ยนสินค้าที่มีโครงสร้างเรียบง่ายไม่ซับซ้อน มีการค้าขายเฉพาะเวลา เป็นระยะสั้น ๆ ตอนเช้า กลายเป็นตลาดที่มีกิจกรรมซับซ้อน มีการขยายการค้าที่เกิดขึ้นตลอดเวลา ทำให้จินตภาพของเมืองเก่าเปลี่ยนแปลงไป (ผังที่ 4.2)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ผังที่ 4.2 แสดงสภาพปัญหาทางจินตภาพ

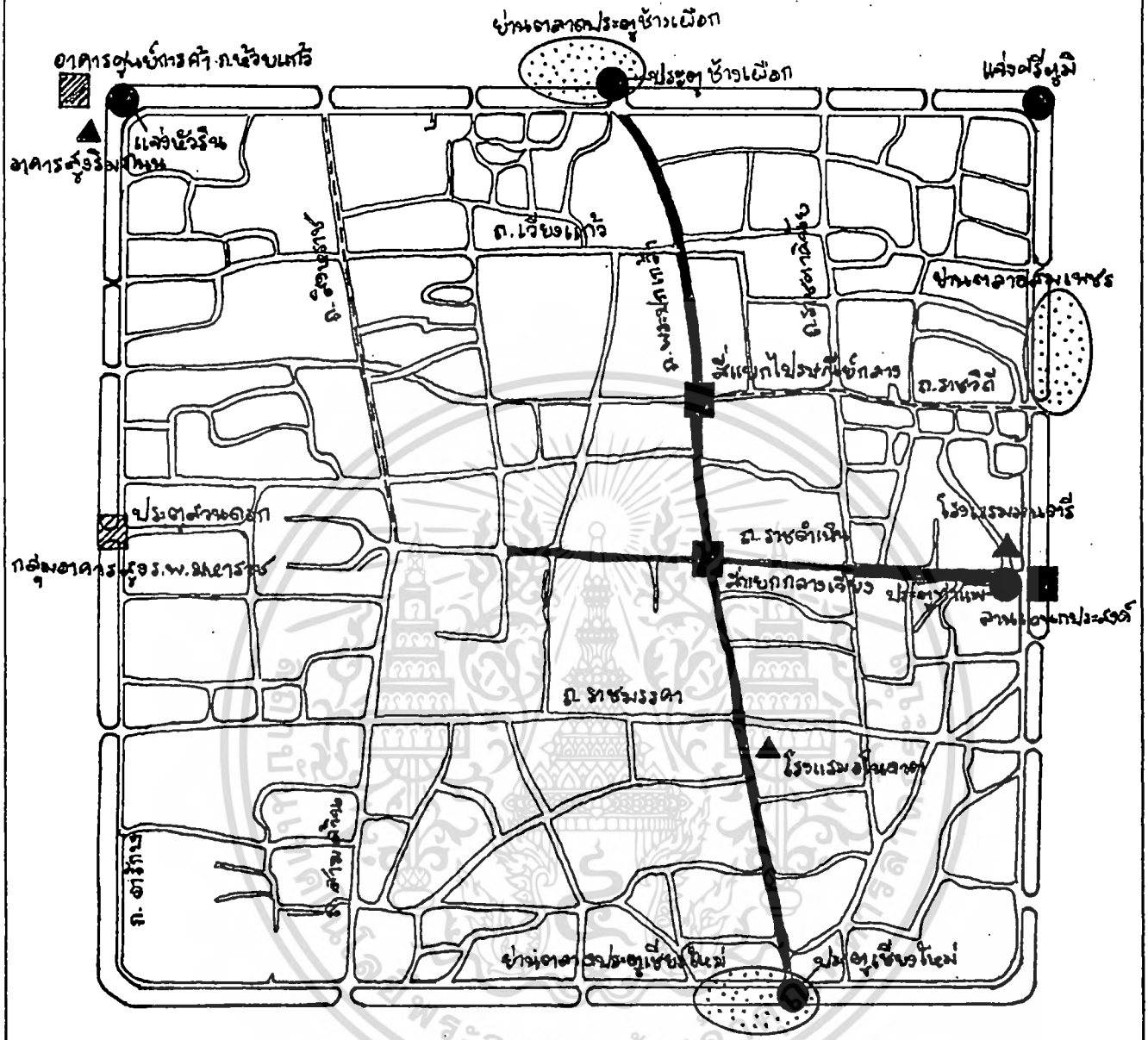

สัญลักษณ์

- จุดเด่นด้อยคุณภาพ
- จุดรวมกิจกรรมขาดความน่าสนใจ
- ขาดการดูแลและถูกทำลายโดยสภาพแวดล้อม
- ขาดความต่อเนื่องภายใน
- บริเวณสับสนไม่เป็นระเบียบ
- ถนนขาดความเป็นเอกลักษณ์และจุดเด่นที่น่าสนใจ
- เส้นทางไม่สมบูรณ์ขาดความต่อเนื่อง

ปัญหาทางจินตภาพของเมือง

ที่มา: จากการศึกษา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 4.8 ภาพเจดีย์หลังศาลากลางเก่า มีสภาพทรุดโทรมยังไม่ได้รับการบูรณะซ่อมแซม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 4.9 โรงแรมอโนดาด มีปัญหาเรื่องการแบ่งพื้นที่ว่าง กับลานจอดรถ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 4.10 ปากทางเข้าถนนสิงหราช เป็นย่านที่พักอาศัยที่มีป้ายบดบังทัศนีย ภาพ ขาดความเป็นเอกลักษณ์

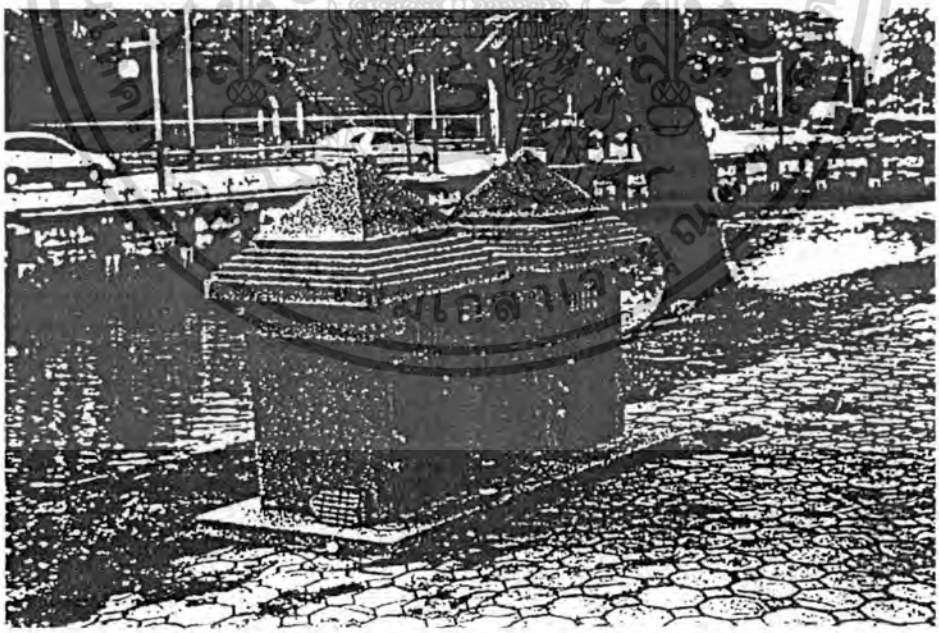

ภาพที่ 4.11 แสดงรูปแบบถังขยะรอบคูเมืองที่ได้รับการออกแบบขัดแย้งกับความเชื่อของคนในท้องถิ่นและไม่สามารถใช้ประโยชน์ได้เท่าที่ควร

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

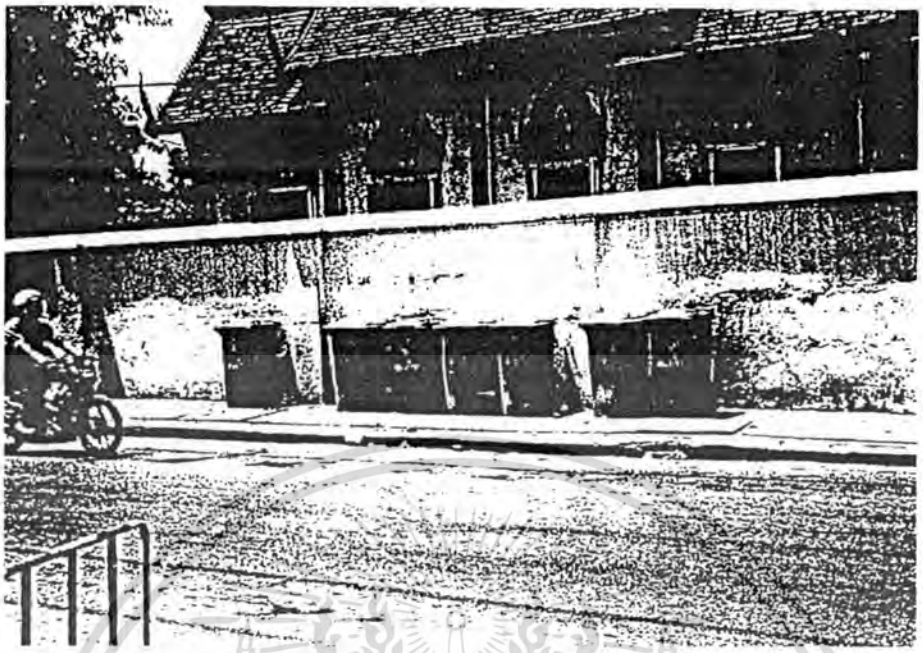

ภาพที่ 4.12 ภาพถังขยะที่วางอยู่ทั่วๆ ไปทำให้ไม่เป็นระเบียบและทำลายทัศนียภาพของเมือง

ภาพที่ 4.13 ลักษณะของป้ายบอกทาง และโคมไฟที่ติดตั้งในเขตเมือง มีรูปแบบขัดแย้งและบดบังทัศนียภาพของโบราณสถาน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

5. ขาดการอนุรักษ์ดูแลรักษา ปัญหาที่เกิดจากองค์ประกอบอันก่อให้เกิดการรับรู้ (Perception) ของเมืองถูกทำลาย ปรับเปลี่ยนสภาพไป ทำให้เมืองไม่สามารถรักษาจินตภาพ (Image) ของเมืองไว้ได้ เช่น การขยายถนนเบียดชิดประตูเมือง บริเวณประตูสวนปรุง และประตูช้างเผือก การขยายถนนชิดกำแพงเมือง การสร้างสะพานเหล็กข้ามคูเมืองแทนสะพานไม้ บริเวณหน้าตลาดสมเพชร การบูรณะโบราณสถานโดยการรื้อถอน และสร้างใหม่ เช่น กำแพงประตูท่าแพ สิ่งต่าง ๆ นี้ล้วนแล้วแต่ทำให้จินตภาพเมืองเปลี่ยนไปจากเดิม

4.1.2 องค์ประกอบภูมิทัศน์ทางกายภาพ

โครงสร้างของเมืองและองค์ประกอบภูมิทัศน์ทางกายภาพของเมือง มีผลต่อภาพลักษณ์ของเมือง ภูมิทัศน์เมืองเป็นตัวบ่งชี้ทัศนียภาพ รูปลักษณ์ และสภาพแวดล้อมเมือง

4.1.2.1 สภาพพื้นที่โล่งและพื้นที่สีเขียว (Open Space and Green Areas)

พื้นที่โล่ง (Open Space Area) เป็นพื้นที่ที่เปิดโล่งไม่มีอาคารสิ่งปลูกสร้างในระดับเชิงสูงปกคลุม พื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่ที่อยู่ภายในเขตเมืองและชนบท พื้นที่โล่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญต่อสภาพภูมิทัศน์เมือง ทำหน้าที่เสมือนปอดและเส้นทางการหมุนเวียนของอากาศและอุณหภูมิช่วยบรรเทาความรุนแรงของมลภาวะ โดยเฉพาะในเมืองที่มีความซับซ้อน นอกจากนั้นยังเป็นที่ผ่อนคลายด้านนันทนาการภายนอกอาคารอีกด้วย

พื้นที่สีเขียว (Green Area) เป็นพื้นที่ในความเข้าใจโดยทั่วไปเป็นพื้นที่ที่มีต้นไม้ที่มีที่โล่งถ้าอยู่ในเมืองมักจะเน้นว่าเป็นส่วนหย่อม สวนสาธารณะเป็นส่วนใหญ่ พื้นที่สีเขียวนอกโดยมากจะเข้าใจเป็นพื้นที่กันชนสีเขียว (Green Belt) ในการศึกษานี้จะใช้คุณลักษณะของพื้นที่โล่งและพื้นที่สีเขียวในความหมายเดียวกัน ถึงแม้ว่าสภาพพื้นที่โล่งและพื้นที่สีเขียวจะมีข้อแตกต่างกัน ในที่นี้พื้นที่โล่ง (open space) มีความหมายครอบคลุมทุกพื้นที่ที่โล่งในเมือง

1. สภาพพื้นที่โล่งและพื้นที่สีเขียวในเขตเมืองเก่า

ในเขตกำแพงเมืองเชียงใหม่บริเวณเมืองเก่า มีพื้นที่โล่ง (open space) และพื้นที่สีเขียว (Green Area) กระจายตัวอยู่ทั่วไปในพื้นที่เมืองเก่า รูปแบบของการกระจายตัวของพื้นที่โล่งมีลักษณะที่ขึ้นอยู่กับพื้นที่นั้น ๆ จะมีความเกี่ยวเนื่องซึ่งกันและกัน และลักษณะเป็นอิสระของพื้นที่โล่งเอง พื้นที่โล่งและพื้นที่สีเขียวจะอยู่ตามพื้นที่ว่างเปล่า พื้นที่อยู่อาศัย พื้นที่พาณิชยกรรม พื้นที่ศาสนสถาน สถานที่ราชการ พื้นที่สถานศึกษา ตลอดจนพื้นที่รกร้าง พื้นที่บริเวณตามริมถนน ทางเดิน พื้นที่โล่งสวนสาธารณะ เป็นต้น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2. ประเภทของพื้นที่โล่งและพื้นที่สีเขียว

ประเภทของพื้นที่โล่งและพื้นที่สีเขียวในเขตกำแพงเมืองเก่าเชียงใหม่ แบ่งบริเวณของพื้นที่โล่งตามแบบของ นิติชาญ ปลื้มอารมย์ (1980) ที่ได้แบ่งประเภทพื้นที่โล่งในเมืองและรอบนอกไว้ 3 ประเภทหลัก สำหรับพื้นที่ในเขตเมืองเก่าเชียงใหม่จะอยู่ใน 2 ประเภทแรก คือ พื้นที่โล่งแบบอิสระ และพื้นที่โล่งแบบขึ้นอยู่กับสถานที่ (Object)

จากการศึกษาและสำรวจพื้นที่ตลอดจนข้อมูลจากภาพถ่ายทางอากาศของกรมการผังเมือง (ผังเมืองจังหวัดเชียงใหม่) ได้เห็นสภาพพื้นที่ที่เป็นที่โล่งไม่มีอาคารปกคลุม พื้นที่สีเขียว เช่น สวนสาธารณะ ตลอดจนพื้นที่โล่งบนถนนทางเท้าต่าง ๆ แล้วปรากฏว่าถ้าแบ่งประเภทของพื้นที่โล่งและพื้นที่สีเขียวตามแบบฉบับเดิมในลักษณะเป็นพื้นที่สีเขียวเป็นหลัก เช่น สวนสาธารณะ สวนหย่อม สวนในบ้าน แล้วจะทำให้พื้นที่โล่งอื่น ๆ ที่มีอยู่ขาดหายไป ในการวางแผนและวางผังของการพัฒนาอนุรักษ์เมืองจะไม่สมบูรณ์ เพราะพื้นที่โล่งทุกพื้นที่จะมีความสัมพันธ์กันและสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมที่ทำให้เกิดระบบนิเวศน์เมืองขึ้น ดังนั้นจึงมีความจำเป็นต้องนำพื้นที่โล่งทุกชนิดมาจัดกลุ่มประเภทของพื้นที่โล่งเสียก่อนที่จะนำไปสู่การวางแผนและวางผังต่อไป

ประเภทพื้นที่โล่งในเขตเมืองเก่าเชียงใหม่ แบ่งประเภทหลักได้ 2 ประเภทด้วยกัน คือ

2.1 พื้นที่โล่งแบบอิสระ เป็นพื้นที่โล่งในเมืองที่มีลักษณะแบบอิสระในการใช้กิจกรรมที่เกิดขึ้น ได้แก่ พื้นที่สวนสาธารณะ พื้นที่อนุรักษ์ พื้นที่โล่งในวัด สนามเด็กเล่น สนามกีฬา พื้นที่โล่งว่างเปล่ามิได้ตกแต่ง พื้นที่รกร้าง เป็นต้น พื้นที่ดังกล่าวในเมืองเก่ามีอยู่ประมาณ 0.33 ตารางกิโลเมตร

2.2 พื้นที่โล่งแบบขึ้นอยู่กับสถานที่ เป็นพื้นที่ส่วนประกอบของสถานที่และมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน พื้นที่โล่งนี้แบ่งกลุ่มย่อยได้ 3 กลุ่ม ด้วยกันคือ

- พื้นที่โล่งบริเวณที่อยู่อาศัย เป็นพื้นที่โล่งที่เป็นส่วนบุคคลและกึ่งสาธารณะ พื้นที่นี้ได้แก่สวนในบ้าน พื้นที่โล่งบริเวณที่ถูกปิดล้อมของอาคาร พื้นที่สีเขียวระหว่างที่อยู่อาศัย พื้นที่โล่งสวนบนดาดฟ้า มีพื้นที่ประมาณ 0.50 ตารางกิโลเมตร

- พื้นที่โล่งบริเวณสถานที่ทำงานและให้บริการ เป็นพื้นที่การธุรกิจส่วนบุคคล และสาธารณะ อันได้แก่ พื้นที่โล่งในโรงเรียน สถานศึกษา พื้นที่โล่งในสถานวัฒนธรรม ได้แก่ พิพิธภัณฑ์ พื้นที่โล่งในสถานที่ราชการ พื้นที่โล่งบริเวณโรงพยาบาล พื้นที่โล่งในตลาด พื้นที่โล่งบริเวณสถานให้บริการ ได้แก่ โรงแรม ร้านอาหาร ภัตตาคาร มีพื้นที่ประมาณ 0.14 ตารางกิโลเมตร

- พื้นที่โล่งขึ้นอยู่กับการคมนาคม เป็นพื้นที่สาธารณะ ได้แก่ พื้นที่ถนนและพื้นที่บริเวณริมถนน พื้นน้ำและพื้นที่ริมตลิ่ง พื้นที่ทางเดินทางจักรยานและบริเวณริมทางเดิน ใน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เขตเมืองเก่ามีพื้นที่และพื้นน้ำ ประมาณ 0.1 ตารางกิโลเมตร (แผนภูมิ 4.1) พื้นที่ในเขตเมืองเก่าบริเวณคูเมืองและภายในกำแพงเมืองมีพื้นที่ประมาณ 2.625 ตารางกิโลเมตร และพื้นที่โล่งทั้งหมดมีประมาณ 40 เปอร์เซ็นต์ (ผังที่ 4.3)

แผนภูมิที่ 4.1 แสดงประเภทที่โล่งในเขตเมืองเก่าเชียงใหม่

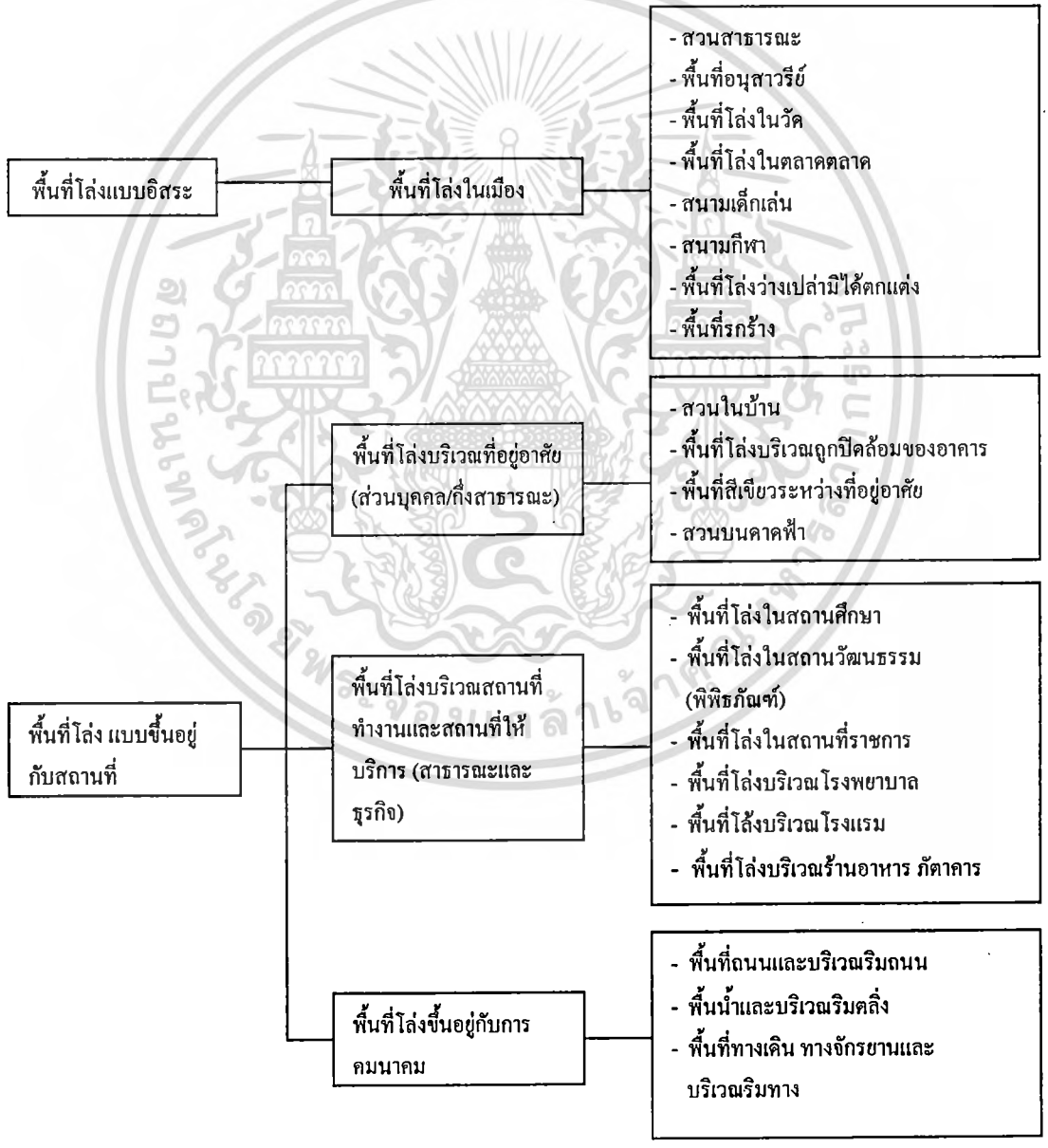

ที่มา : Pleumarom, N. 1988

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 4.14 บริเวณหน้ากุฏิสงฆ์ วัดพวกหงษ์ จัดเป็นสวนหย่อมมีการตกแต่ง
อย่างสวยงาม ซึ่งทำให้เกิดความร่มรื่น

ภาพที่ 4.15 สวนสาธารณะหนองบวกหาด มีความร่มรื่นและสวยงาม เป็นที่พัก
ผ่อนหย่อนใจและเป็นที่ประกอบกิจกรรม นันทนาการต่างๆ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

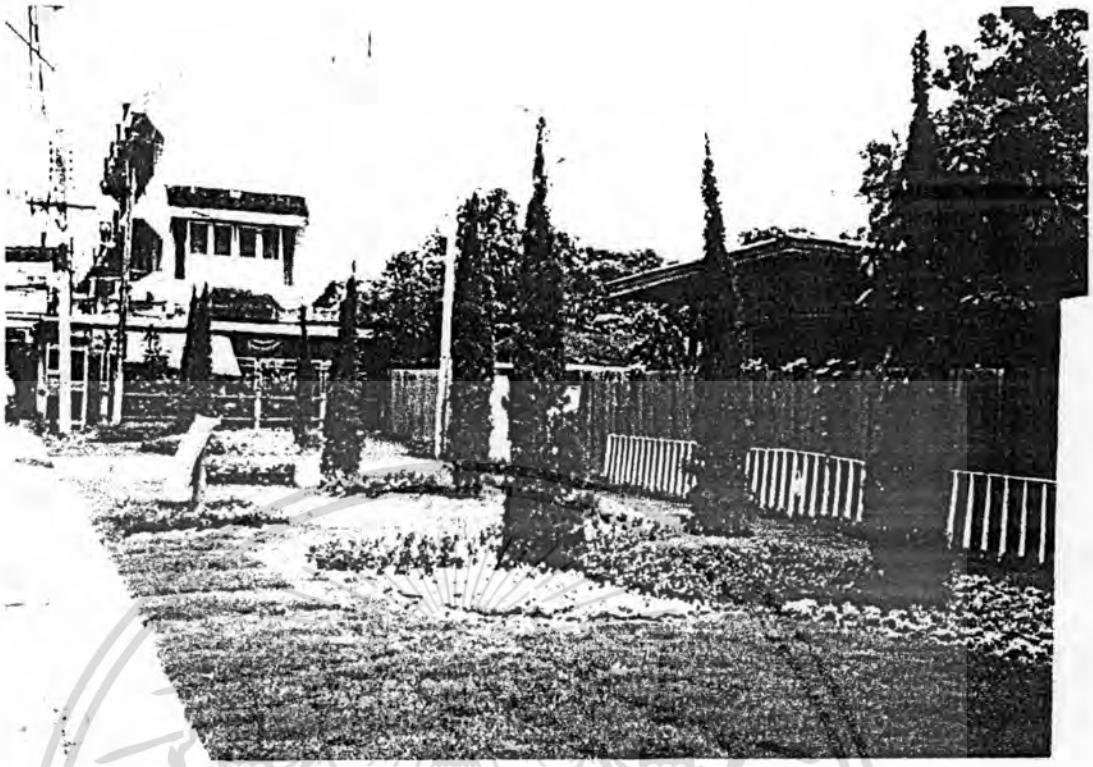

ภาพที่ 4.16 บริเวณหน้าศูนย์สื่อสาร 7 จัดทำสวนหย่อมสร้างทัศนียภาพที่สวยงาม ร่มรื่นแก่ผู้พบเห็น

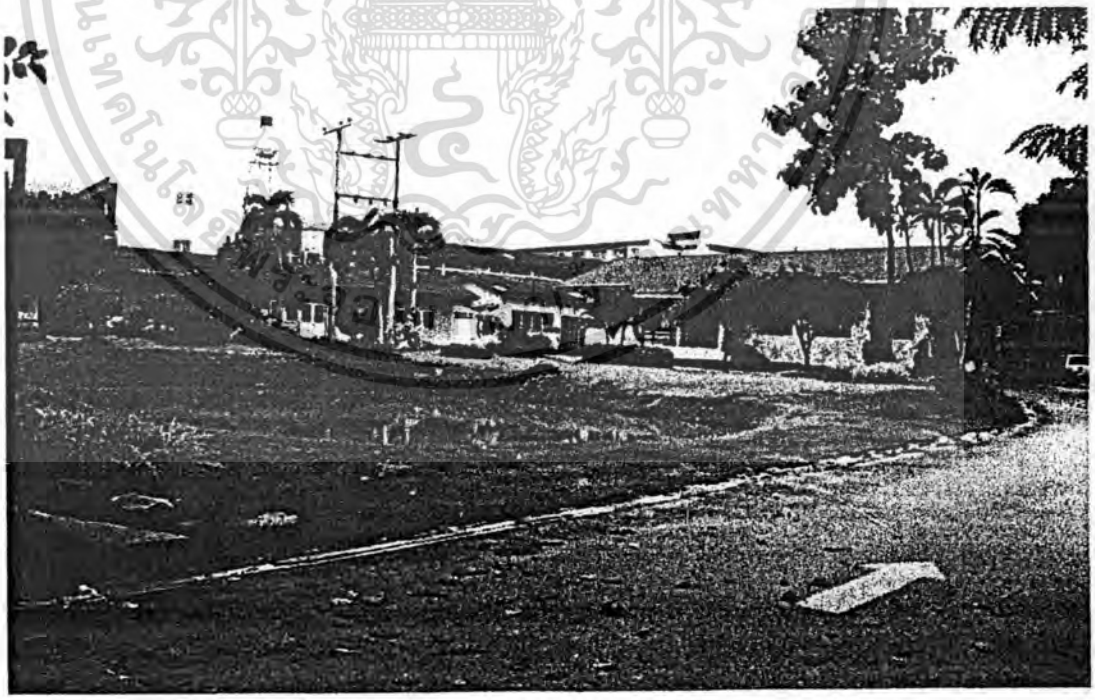

ภาพที่ 4.17 สวนหย่อมหน้าสำนักงานส่งเสริมการส่งออกภาคเหนือ มีการใช้พื้นที่โล่งได้อย่างเหมาะสม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 4.18 สวนบริเวณบ้านมีการนำเอารูปแบบของศิลปะล้านนามาผสมผสานได้อย่างกลมกลืน

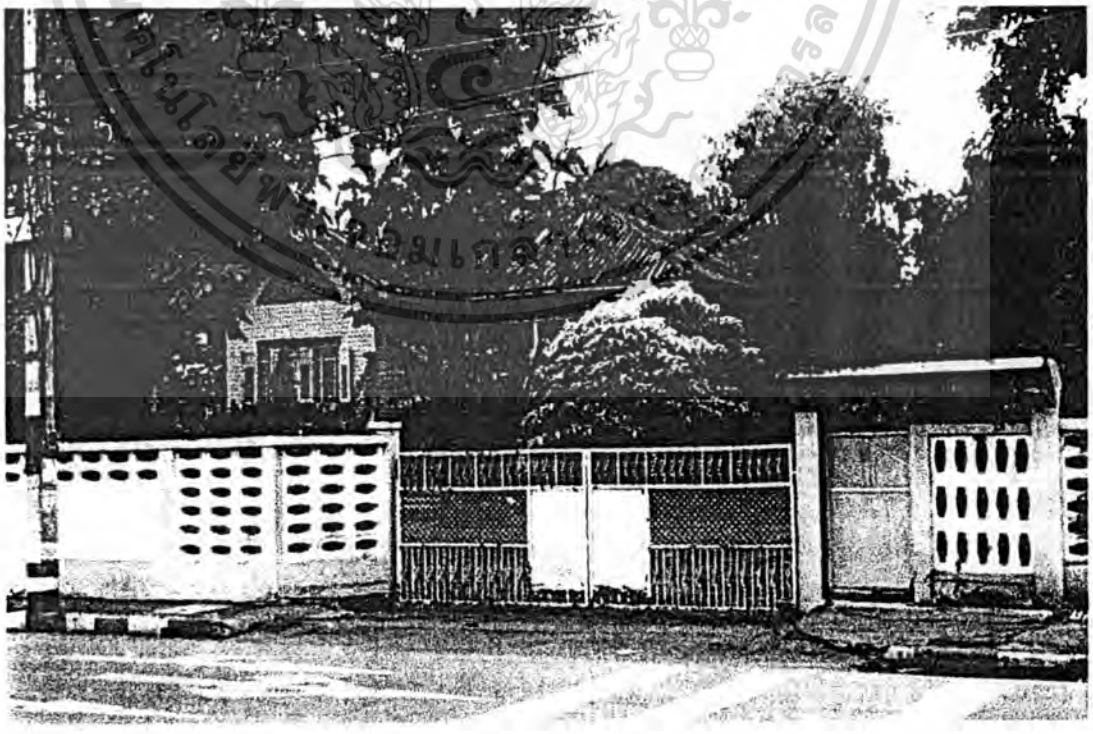

ภาพที่ 4.19 พื้นที่สีเขียวในบริเวณ บ้านพักศึกษาธิการจังหวัด

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

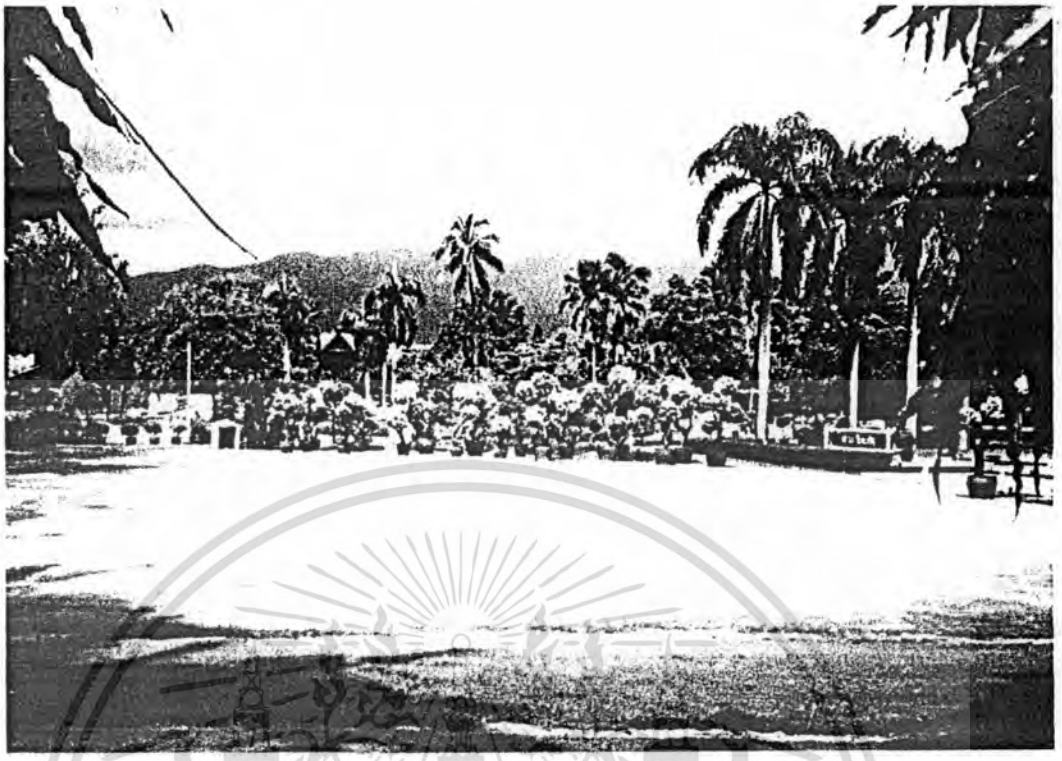

ภาพที่ 4.20 รูปแบบพื้นที่โล่งภายในสวนสาธารณะหนองบวกหาด

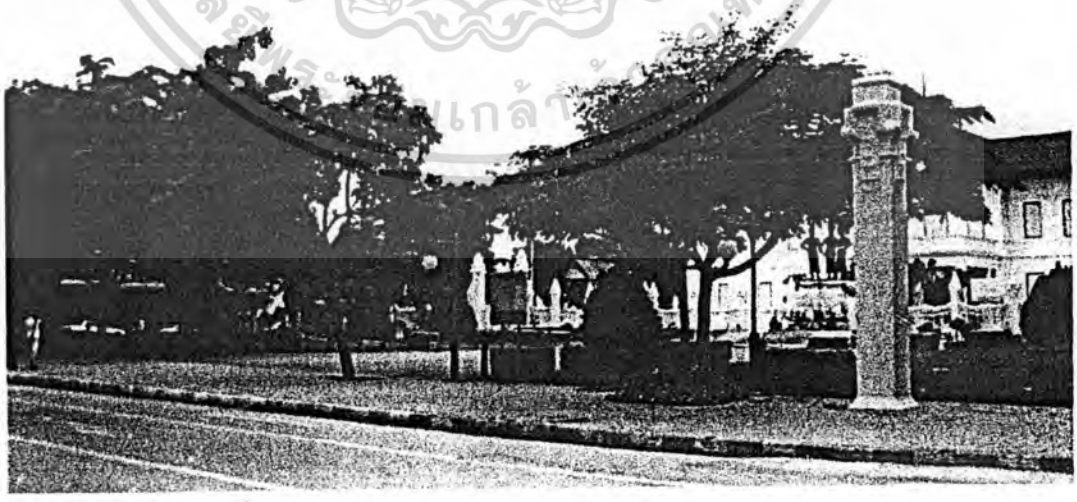

ภาพที่ 4.21 บริเวณด้านหน้าสวนสาธารณะสามกษัตริย์

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 4.22 พื้นที่โล่งบริเวณศาสนสถาน สวนหย่อมในวัดประสาท

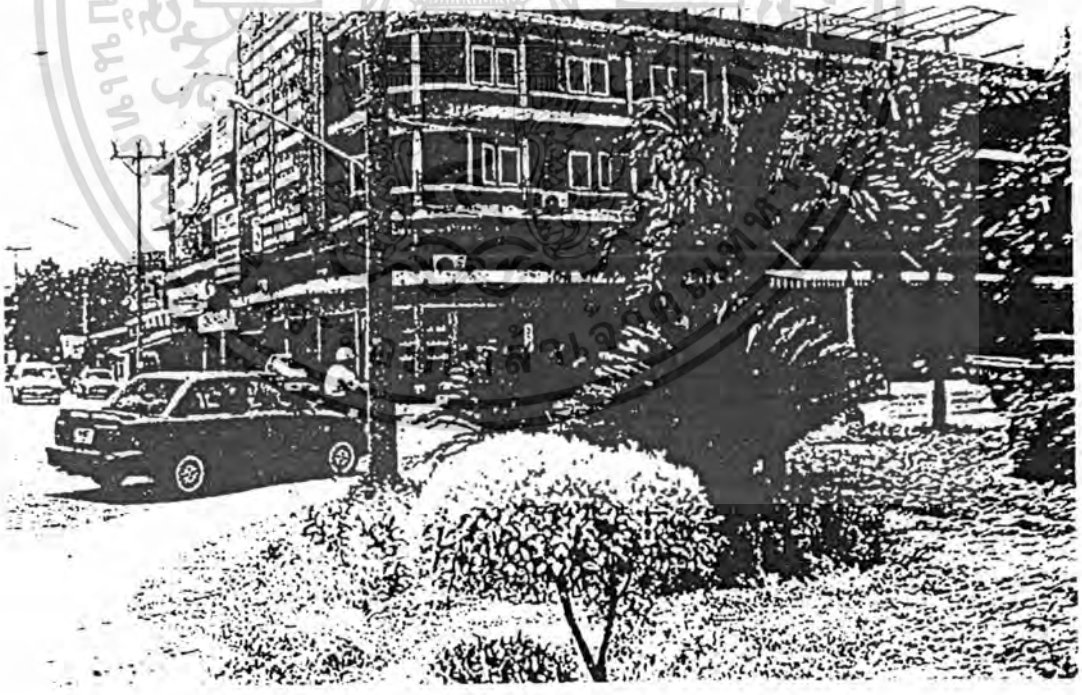

ภาพที่ 4.23 สวนหย่อมบริเวณมุมถนน ที่ไม่ได้รับการดูแลรักษาเท่าที่ควร อาจก่อให้เกิดอุบัติเหตุแก่ผู้สัญจร

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

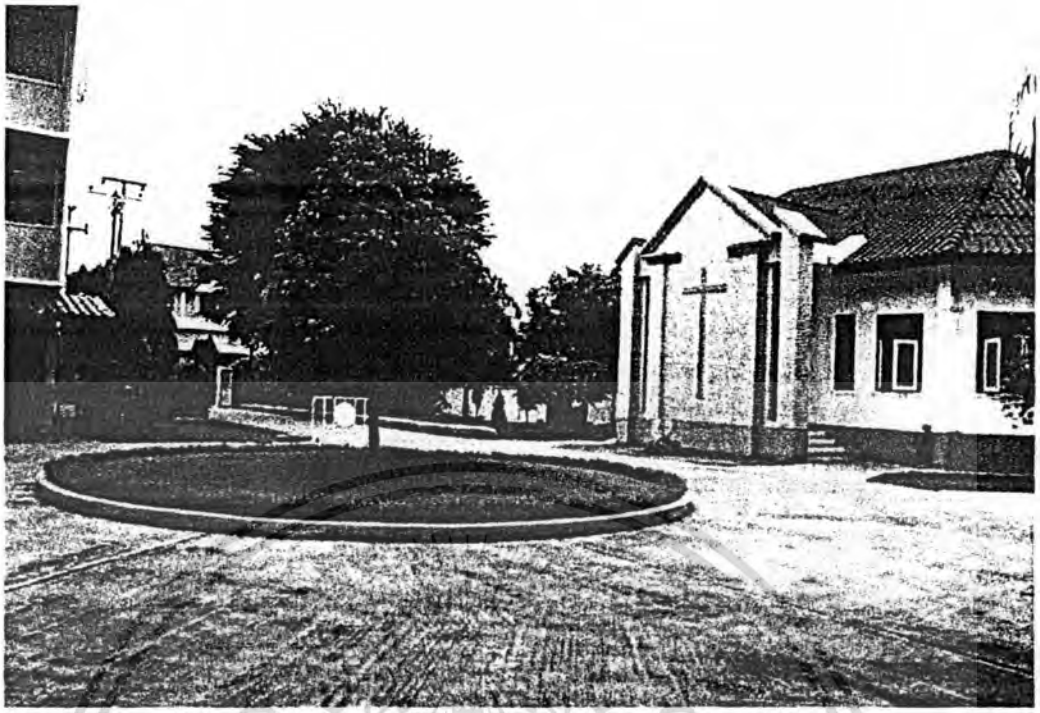

ภาพที่ 4.25 พื้นที่โล่งบริเวณคริสตจักร ซึ่งเป็นหอพักหญิง สามารถใช้เป็นที่จอดรถชั่วคราวได้

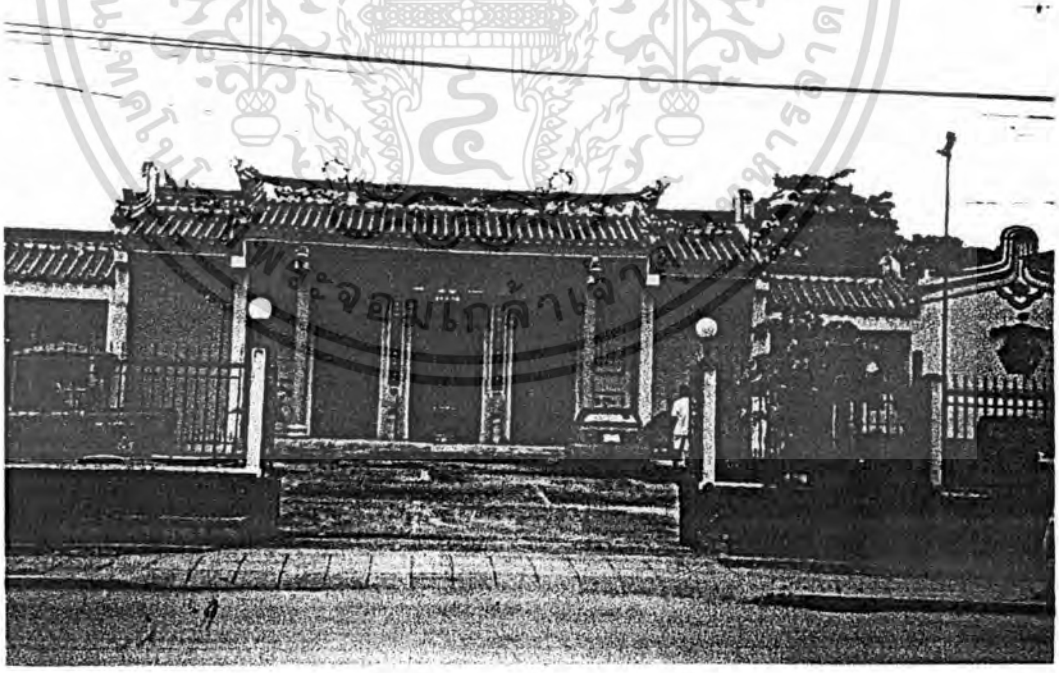

ภาพที่ 4.26 **พื้นที่บริเวณหน้าสมาคมจีนเตี้ยเอี้ย เชียงใหม่ แห่งประเทศไทย เป็นลานคอนกรีต ใช้สำหรับจอดรถ**

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

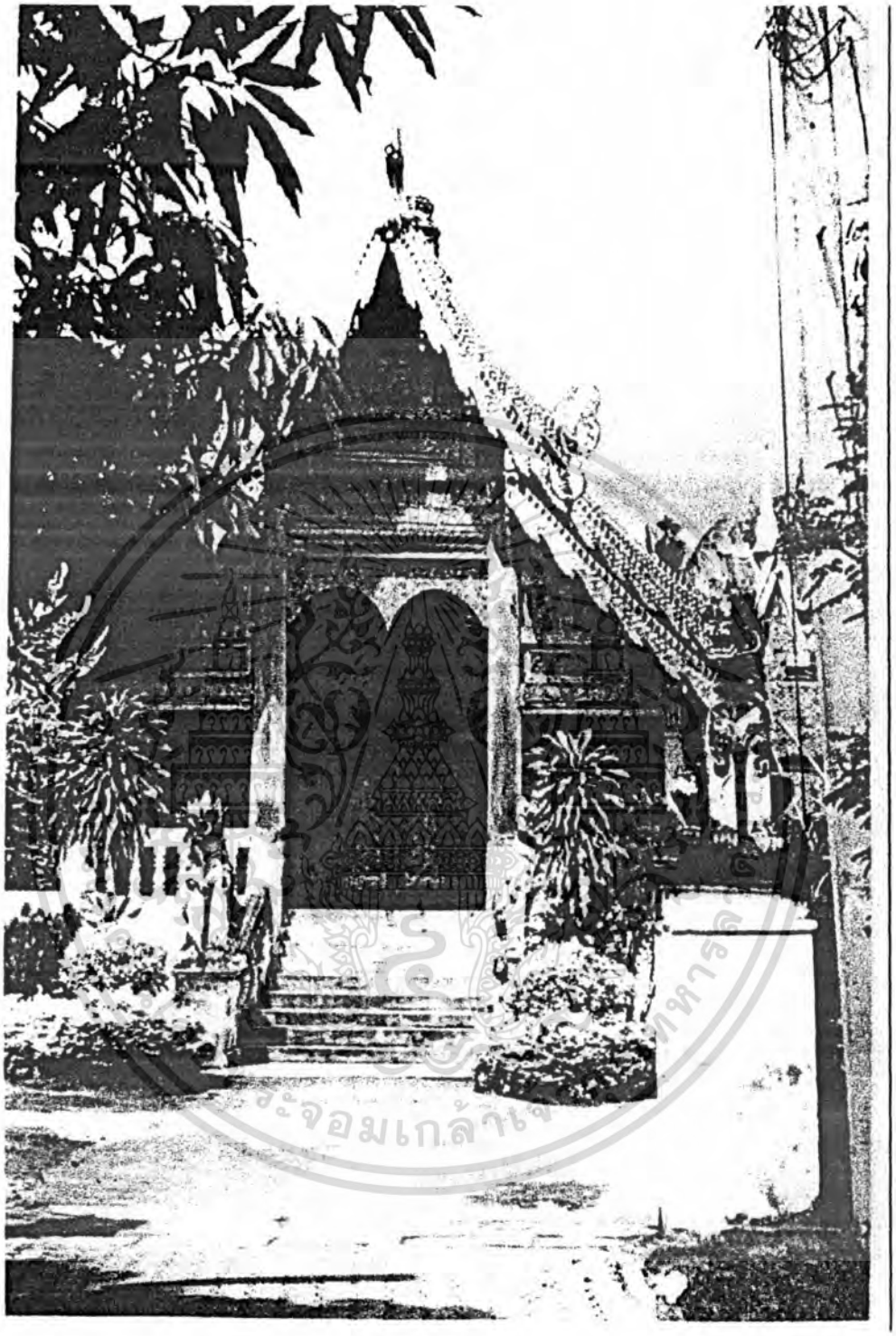

ภาพที่ 4.14 สวนหย่อมบริเวณด้านหน้าพระอุโบสถ์ วัดพวกหงษ์

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3. ความเพียงพอของพื้นที่โล่งและพื้นที่สวนสาธารณะในเมืองเก่า

จากการสำรวจและศึกษาสภาพของพื้นที่โล่งในเขตเมืองเก่าพบว่า การขาดแคลนพื้นที่สีเขียว สวนสาธารณะค่อนข้างรุนแรง แต่เมื่อนำสภาพพื้นที่โล่งอื่น ๆ เข้ามาร่วมในการมีกิจกรรมและเป็นองค์ประกอบของนิเวศน์เมืองแล้ว การขาดแคลนนั้นก็ลดความรุนแรงลง โดยทั่วไปของสภาพของที่ดินเป็นของราชพัสดุประมาณ 30 เปอร์เซ็นต์ของพื้นที่ทั้งหมด สัดส่วนของพื้นที่วัดที่เป็นพื้นที่โล่งสูงกว่าร้อยละ 30 เมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานของกรมการผังเมืองที่กำหนดให้สัดส่วนพื้นที่ว่างต่อพื้นที่ปลูกสร้างร้อยละ 10 เท่านั้น ปัญหาที่ยังขาดแคลนอยู่ คือ พื้นที่สวนสาธารณะที่จะใช้เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ มีพื้นที่น้อยไม่สมดุลกับประชากรที่อยู่อาศัย ความเพียงพอหรือไม่จะอยู่ในเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด ดังเช่น กรมการผังเมือง มีเกณฑ์มาตรฐานที่ต่ำสุดคือกำหนดให้สวนสาธารณะมีพื้นที่ 1.8 ไร่ ต่อประชากร 1,000 คน

ในเขตกำแพงเมืองมีสวนสาธารณะ และสวนหย่อมอยู่ 4 แห่งด้วยกัน ได้แก่ สวนสาธารณะหนองบวกหาด สวนหย่อมสาธารณะบริเวณสี่แยกสมเพชร สวนหย่อมบริเวณอนุสาวรีย์ 3 กษัตริย์ และลานอเนกประสงค์ประตูท่าแพ มีพื้นที่รวมประมาณ 19.16 ไร่ เทียบสัดส่วนประชากรต่อพื้นที่สวนสาธารณะ ตามเกณฑ์มาตรฐานกรมการผังเมือง จะเห็นได้ว่าสวนสาธารณะในเขตเมืองเก่ามีสัดส่วนประชากร 1,000 คนต่อ 0.72 ไร่ ซึ่งเป็นอัตราต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานขั้นต่ำความต้องการพื้นที่สวนสาธารณะอีกประมาณ 30.17 จึงจะเพียงพอ (ตารางที่ 4.1.....)

ความคิดเห็นของประชาชน จากการสอบถามประชากรในเขตเมืองเก่า ถึงความเพียงพอของสวนสาธารณะในเขตกำแพงเมือง พบว่าความเห็นของประชาชนตอบว่า ไม่เพียงพอต่อความต้องการถึงร้อยละ 77 และที่มีความคิดเห็นว่า เพียงพอ มีร้อยละ 22 และความนิยมไปใช้สวนสาธารณะมากที่สุด ได้แก่ สวนหนองบวกหาด ถึงร้อยละ 80 ลานอเนกประสงค์ประตูท่าแพ ร้อยละ 10.7 และสวนหย่อมบริเวณอนุสาวรีย์สามกษัตริย์ ร้อยละ 7 และน้อยสุด ได้แก่ สวนหย่อมบริเวณสี่แยกสมเพชร

4. ความคิดเห็นประชากรกับการพัฒนาสวนสาธารณะ

ประชากรส่วนใหญ่มีความต้องการให้สร้างสวนสาธารณะ สวนหย่อม สนามเด็กเล่นและพื้นที่สีเขียวเพิ่มขึ้น ซึ่งรวมกับความคิดเห็นว่าควรปรับปรุงสวนสาธารณะ สวนหย่อมที่มีอยู่เดิมให้มีสภาพที่ดีขึ้นกว่าเดิม เรื่องของการขาดแคลนร่มเงาและต้นไม้บริเวณลานอเนกประสงค์ประตูท่าแพพร้อมให้มีที่นั่งพักผ่อนมากขึ้นกว่าเดิม ส่วนการปรับปรุงสวนหย่อมสี่แยกสมเพชรมีความต้องการให้เพิ่มพื้นที่ ซ่อมแซมปรับปรุงสนามเด็กเล่นและสร้างความปลอดภัยให้มากกว่าเดิม เนื่องจากตั้งอยู่ติดถนนที่มีการจราจรหนาแน่น และมีความต้องการพัฒนาบริเวณคูเมืองให้เป็นที่พักผ่อน โดยจัดปลูกต้นไม้ให้ร่มเงาในเขตกำแพงเมืองเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ยังมีความ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ต้องการสวนสุขภาพ เพื่อการออกกำลังกาย เพราะเนื่องจากในเขตกำแพงเมืองไม่มีสวนสุขภาพสำหรับออกกำลังกาย

ตารางที่ 4.1 แสดงการเปรียบเทียบพื้นที่สวนสาธารณะในเขตเมืองเก่ากับเกณฑ์มาตรฐานของ

	เนื้อที่สวนสาธารณะต่อประชากร 1,000 คน (ไร่)	เนื้อที่สวนสาธารณะต่อประชากร 1 คน (ตารางเมตร)	หมายเหตุ
เกณฑ์มาตรฐานโดยสำนักผังเมือง	1.8	2.88	เป็นมาตรฐานผังเมืองที่นิยมใช้
สวนสาธารณะในเขตกำแพงเมือง	0.72	1.12	เปรียบเทียบกับมาตรฐานผังเมือง
สภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ	10.0	16.0	ใช้เป็นมาตรฐานสำหรับประเทศไทย
ผังนครหลวง 2543 สำนักผังเมือง	10.0	16.0	ใช้สำหรับพื้นที่กรุงเทพฯ
ผังนครหลวงโดยไจก้า	10.0	16.0	ใช้สำหรับพื้นที่กรุงเทพฯ
การเคหะแห่งชาติ	2.0	3.2	เพื่อการพัฒนาที่อยู่อาศัย ซึ่งรวมเนื้อที่สนามกีฬา 0.40 ไร่ ต่อ 1,000 คน และสนามเด็กเล่น 0.30 ไร่ ต่อ 1,000 คน
โครงการศูนย์ราชการและเมืองใหม่ สำนักผังเมือง	1.84	2.94	เป็นค่าที่ไม่คิดรวมเนื้อที่สำหรับสนามกีฬา 0.80 ไร่ ต่อ 1,000 คน และสนามเด็กเล่น 1 ไร่ ต่อ 1,000 คน

ที่มา: จากการศึกษา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.1.2.2 สถาปัตยกรรมในเมืองเก่า

ความเหมาะสมของอาคารสิ่งก่อสร้างทางสถาปัตยกรรมในเขตเมืองเก่าที่มีผลต่อความสำคัญทางภูมิทัศน์เมือง โดยเฉพาะอาคารสิ่งก่อสร้างทางประวัติศาสตร์ ศาสนสถาน อาคารที่อยู่อาศัย ตลอดจนอาคารพาณิชย์ สามารถเห็นภาพลักษณ์ของเมืองถึงความเป็นมาในอดีตและในอนาคต มีสภาพอย่างไร การศึกษาสำรวจนี้เพื่อประเมินการมองภาพของคุณค่าสถาปัตยกรรมกับภูมิทัศน์เมือง โดยจัดแบ่งประเภทอาคารสิ่งก่อสร้างในเขตเมืองเก่า และลักษณะสถาปัตยกรรมที่มีผลต่อทัศนียภาพเมืองเก่า

ประเภทอาคารสิ่งก่อสร้างสถาปัตยกรรมในเขตเมืองเก่าในกำแพงเมือง จากการศึกษาและสำรวจ สามารถแบ่งประเภทของรูปแบบสถาปัตยกรรมได้เป็น 4 ประเภทหลัก คือ

1. อาคารศาสนสถาน

สถาปัตยกรรมที่เกี่ยวข้องกับศาสนาพุทธ ที่สำคัญได้แก่ วัด อาคารสิ่งก่อสร้างที่เป็นส่วนสำคัญ คือ โบสถ์ วิหาร และเจดีย์ ในเขตกำแพงเมืองมีวัดมากมาย วัดที่ประกอบกิจกรรมทางศาสนามี 17 วัด และยังมีวัดที่ร้างอีกจำนวนหนึ่ง (จากการสำรวจ) อาคารทางศาสนาที่มีคุณค่าทางสถาปัตยกรรมและศิลปกรรม ส่วนใหญ่มีลักษณะของสถาปัตยกรรมล้านนา เห็นได้จากโครงสร้างของโบสถ์และวิหารที่ผนังอาคารมีรูป ด้านตอนหน้ายกเป็นมุขย่อสองชั้น ส่วนด้านหลังลดลงเหลือชั้นเดียว ทรงหลังคาอ่อนช้อยโค้ง ทิ้งชายคาแอ่นโค้ง ขนาดของอาคารไม่สู้ใหญ่โต ใช้วัสดุไม้วัสดุท้องถิ่นเป็นหลัก ตัวอย่างวัดดังกล่าว เช่น วัดพระสิงห์ วัดพันตา เป็นต้น

การดูแลรักษาสภาพโบราณสถาน โดยทั่วไปอยู่ในความดูแลของวัด ส่วนใหญ่ยังได้รับการดูแลรักษา อนุรักษ์อยู่ในสภาพเดิมที่ดี ดันเนื่องมาจากจิตสำนึกของวัดนั้น ๆ รู้ถึงคุณค่าทางศิลปกรรม วัฒนธรรม และสถาปัตยกรรม บางส่วนได้ถูกเปลี่ยนแปลงตามประโยชน์ใช้สอย และเชิงธุรกิจ โดยไม่ได้คำนึงถึงสถาปัตยกรรมและศิลปกรรมเดิมที่ทำไว้ ทำให้สูญเสียคุณค่าทางสถาปัตยกรรมและศิลปวัฒนธรรมอย่างน่าเสียดาย อันเนื่องจากการขาดจิตสำนึกที่ดีในการอนุรักษ์สถาปัตยกรรม และศิลปกรรม ที่เป็นวัฒนธรรมสืบมา นอกจากอาคารที่อยู่ภายใต้การดูแลของวัดแล้วยังมีโบราณสถานบางส่วน เช่น เจดีย์ กำแพงสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ ทรุดโทรม ขาดการดูแลรับผิดชอบ เนื่องจากอยู่นอกความดูแลของวัด และรัฐไม่ได้ให้ความสนใจ ถูกบุกรุก เช่น บริเวณวัดร้าง ทำลาย ที่เกิดจากการตั้งใจกระทำบุกรุกพื้นที่หรือรู้เท่าไม่ถึงการณ์ทำให้เกิด ประการแรก การปล่อยให้โบราณสถานถูกรบกวน ถูกบดบังไม่เห็นเด่นชัด ทำให้สูญเสียความสำคัญทางสถาปัตยกรรมและศิลปกรรม ทำลายทัศนียภาพของเมือง และประการที่สอง การบูรณปฏิสังขรณ์ไม่ถูกต้องตามหลักวิชาการ ความเข้าใจในสถาปัตยกรรมและศิลปกรรมยังไม่ลึกเพียงพอ ฝีมือใน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การบูรณะไม่มีความสามารถเพียงพอ เป็นการทำลายคุณค่าของโบราณสถานเดิม การปรับปรุงฟื้นฟู เปลี่ยนแปลงรูปร่าง การรื้อถอน ตลอดจนวัสดุของโบราณสถานเดิมและสร้างใหม่ขึ้นมาทดแทน ทำให้สูญเสียคุณค่าทางประวัติศาสตร์ และโบราณคดี จากการสัมภาษณ์ความคิดเห็นประชาชนในเมืองเก่าถึงการดูแลรักษาโบราณสาถน ส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่าได้รับการดูแล

2. อาคารที่พักอาศัย

รูปแบบอาคารสิ่งก่อสร้างที่พักอาศัยในเขตเมืองเก่า มีรูปลักษณะแบบที่แตกต่างกันออกไปตามอายุการปลูกสร้าง มีลักษณะของสถาปัตยกรรม

2.1 อาคารแบบล้านนา มีลักษณะที่เป็นที่พักอาศัย มี 2 แบบด้วยกันคือ เรือนไม้และเรือนกาแล ลักษณะของเรือนไม้มีหลังคาจั่วยาวและลาดชัน ตัวเรือนยกสูงประมาณ 1.00-1.50 เมตร โครงสร้างทำด้วยไม้ มุงหลังคาด้วยกระเบื้องแป้นเกล็ด หรือกระเบื้องดินขอ ส่วนของอาคารพักอาศัยเรือนกาแล เป็นเรือนไม้ 2 ชั้น ที่ทำด้วยฝีมือการแกะสลักปราณีต สวยงาม มีเอกลักษณ์สำคัญ คือ กาแลเป็นไม้แบบต่อจากปลายบนของปั้นลม บนหลังคา ในเขตกำแพงเมืองเก่ามีอาคารที่พักอาศัยเรือนไม้และเรือนกาแลเหลืออยู่ไม่มากนัก เนื่องจากถูกเปลี่ยนแปลง รื้อถอน เป็นลักษณะอาคารสถาปัตยกรรมสมัยใหม่เสียมาก เรือนไม้ที่พักอาศัยยังคงมีให้เห็นได้บ้างบริเวณถนนสิงหราช ถนนอินวโรรส และบริเวณถนนราชภคินัย

2.2 อาคารแบบผสม ในเขตกำแพงเมืองเก่ายังมีอาคารแบบผสมที่ได้รับอิทธิพลจากประเทศตะวันตก มีลักษณะเรือนไม้ทั้งหลังและแบบครึ่งตึกครึ่งไม้ คือ ด้านล่างเป็นตกก่ออิฐฉาบปูนด้านบน หรือบางส่วนเป็นไม้ อาคารกลุ่มนี้เช่นเดียวกับอาคารเรือนไม้ และอาคารเรือนไม้กาแลที่เหลืออยู่ไม่มากนัก บางหลังมีสภาพทรุดโทรมและเนื่องจากค่าดูแลรักษามีมูลค่าสูงประกอบกับราคาที่ดินสูงขึ้นมาก ทำให้เกิดการซื้อขายและเปลี่ยนแปลง รื้อถอน สร้างเป็นอาคารที่ทันสมัยมากขึ้น

3. อาคารราชการ

อาคารราชการในเขตเมืองเก่า ที่สร้างขึ้นเพื่อให้บริการแก่ประชาชนในชุมชนเมือง มีลักษณะ 2 กลุ่มด้วยกัน

3.1 อาคารแบบเก่า เป็นอาคารที่สร้างขึ้นในสมัยระบบบริหารแบบเทศาภิบาล มีลักษณะทางสถาปัตยกรรมแยกเป็น 2 สมัย คือ แบบสมัยที่รับอิทธิพล วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นมีลักษณะเป็นอาคารไม้ ยกพื้นสูงมีขนาดค่อนข้างใหญ่ได้รับอิทธิพลสถาปัตยกรรมของอาคารทางพุทธศาสนา ปัจจุบันอาคารแบบนี้ได้ถูกรื้อถอนไป แทนด้วยรูปแบบใหม่เกือบทั้งสิ้น และแบบสมัยรับอิทธิพลจากตะวันตก รูปแบบจะเป็นลักษณะสถาปัตยกรรมท้องถิ่นผสมผสานกับสถาปัตยกรรมประเทศตะวันตก มีลักษณะเด่นชัด คือ ผังเป็นลักษณะรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า วางตาม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 4.27 รูปแบบของที่อยู่อาศัย ซึ่งใช้ลักษณะโดดเด่นของศิลปะล้านนา

ภาพที่ 4.28 รูปแบบที่อยู่อาศัยที่มีการผสมผสานกันระหว่างศิลปะล้านนาและศิลปะสมัยใหม่

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 4.29 รูปแบบอาคารสมัยใหม่ ที่สามารถพบเห็นได้ ภายในเขตเมือง

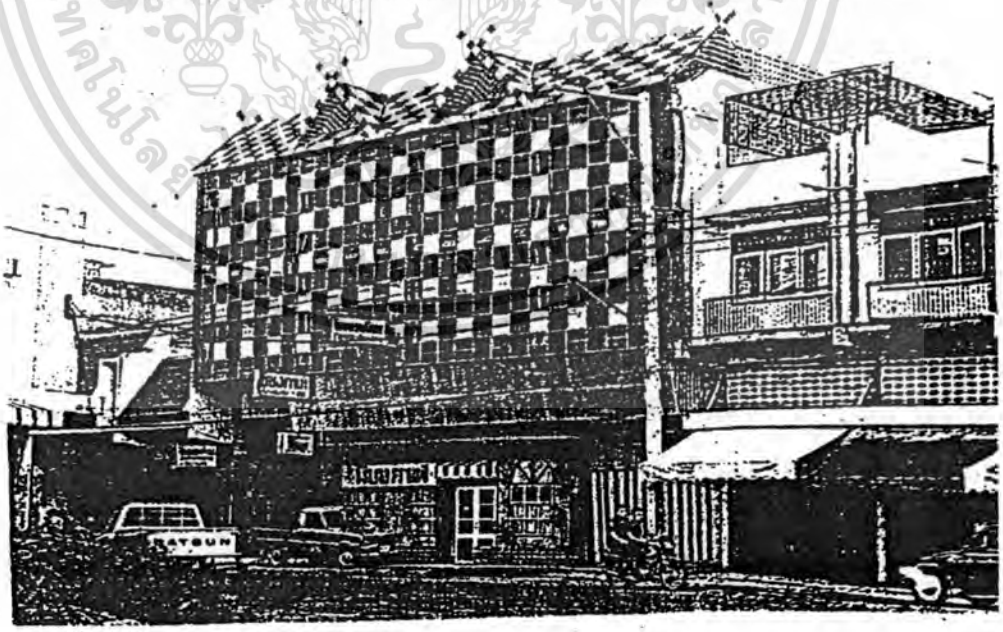

ภาพที่ 4.30 รูปแบบของอาคารพาณิชย์ มีลักษณะขัดแย้งกับอาคารในบริเวณ ใกล้เคียง ก่อให้เกิดทัศนียภาพที่ไม่สวยงาม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

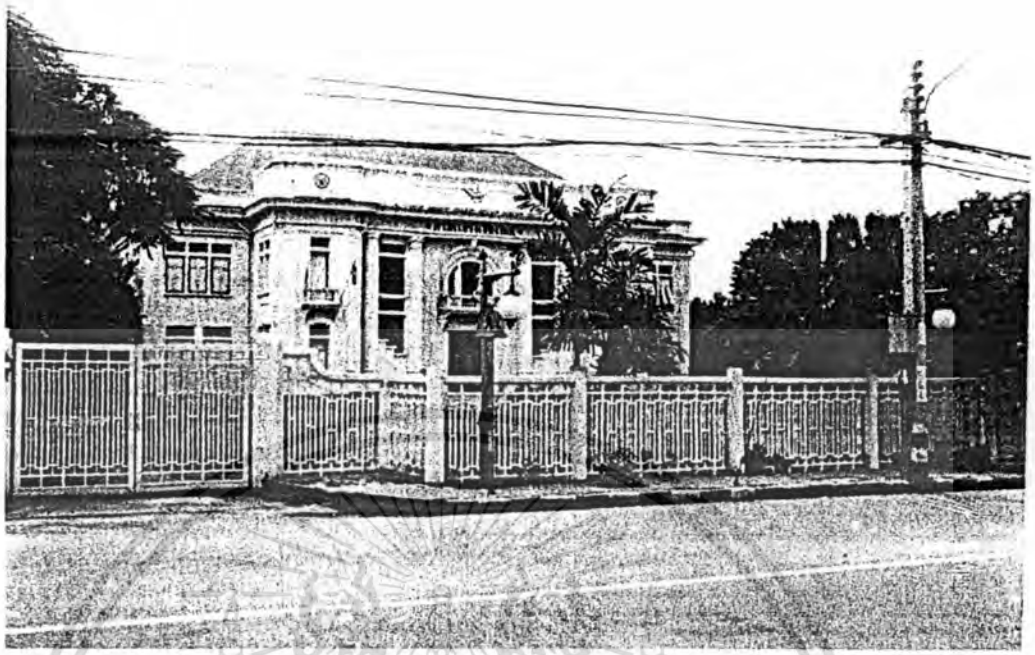

ภาพที่ 4.31 ศาลแขวง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นอาคารเก่าที่มีลักษณะสวยงาม ควรค่าแก่การอนุรักษ์

ภาพที่ 4.32 รูปแบบศาลากลางจังหวัดหลังเดิมที่ได้รับอิทธิพลจากสถาปัตยกรรมตะวันตก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 4.33 รูปแบบอาคารพาณิชย์ ที่มีการผสมผสานกันระหว่างศิลปะล้านนา และศิลปะสมัยใหม่

ภาพที่ 4.34 สถาบันศึกษาเอกชน ที่มีการประยุกต์รูปแบบให้มีความกลมกลืม กับสถาปัตยกรรมท้องถิ่น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4. อาคารพาณิชย์

ในอดีตภายในกำแพงเมือง มีอาคารพาณิชย์น้อยมาก ส่วนใหญ่จะเป็นอาคาราชการ ศาสนสถาน ที่พักอาศัย อาคารพาณิชย์ที่ยังคงเหลืออยู่ เป็นลักษณะผสมระหว่างที่พักอาศัยและอาคารพาณิชย์ โดยเป็นอาคารก่ออิฐฉาบปูนแยกส่วนบนเป็นที่พักอาศัยและ ส่วนชั้นล่างทำการค้าพาณิชย์ อาคารพาณิชย์ส่วนใหญ่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินจากที่พักอาศัยเป็นอาคารพาณิชย์เกาะกลุ่มตามแนวถนนที่เรียกว่าตึกแถว มีลักษณะก่อสร้างเพื่อประโยชน์ใช้สอยมากกว่าให้ความสวยงาม ต่อมาได้ดัดแปลงให้มีลักษณะเป็นอาคารตึกแถว เรียกกันว่า อาคารพาณิชย์ล้านนา เนื่องจากเทศบาลได้ออกเทศบัญญัติควบคุมรูปแบบอาคารพาณิชย์ ลักษณะที่เด่นชัดอยู่ที่หลังคาแบบล้านนา ที่มีหลังคาค่อนข้างชัน และมีกาแลมาประกอบจั่วด้านบน ดังที่สังเกตุเห็นได้

4.1.2.3 ระบบถนน

การจราจรและระบบถนนในเขตเมืองเก่า มีลักษณะโครงสร้างแบบระบบตาราง (grid system) ถนนมีความต่อเนื่องของโครงข่ายค่อนข้างดี ถนนส่วนใหญ่จะมีขนาดเล็ก มีพื้นผิวจราจรแคบ และถนนสายย่อยและซอย มักจะแคบและคดเคี้ยว เนื่องจากลักษณะเมืองเก่าเท่าไปแม้แต่ในทวีปยุโรปที่มีเมืองเก่า ลักษณะถนนจะใกล้เคียงกัน คือ ถนนค่อนข้างเล็กและแคบจากเหตุผลที่ในอดีต การจราจรไม่พลุกพล่าน เหมือนในปัจจุบันและถนนย่อยและซอยก็วิวัฒนาการจากทางเดินติดต่อเชื่อมโยงกัน อีกทั้งยังเป็นซอยและถนนย่อยที่ตัดตามแนวตะเข็บโฉนดที่ดิน การศึกษาถึงระบบถนนในเขตเมืองเก่า ตามลักษณะทางกายภาพ การใช้ประโยชน์ถนนในปัจจุบันมีดังนี้

1. ประเภทถนน

ประเภทของถนนในเขตเมืองเก่า แบ่งออกได้ 3 ประเภทตามประโยชน์ใช้สอย

1.1 ถนนสายหลัก ได้แก่ ถนนราชดำเนิน ถนนพระปกเกล้า ถนนสามล้าน ถนนนพรัตน์ ถนนบุญเรืองฤทธิ์ ถนนมูลเมืองตอนเหนือ

1.2 ถนนสายรอง ได้แก่ ถนนราชมรรคา ถนนราชภาคินัย ถนนราชวิถี ถนนคชสาร ถนนช่างหล่อ ถนนศรีภูมิ ถนนบำรุงบุรี เป็นต้น

1.3 ถนนสายย่อย ได้แก่ ถนนสายเล็กเชื่อมต่อกับถนนสายหลักและถนนสายรอง และถนนซอย

2. ขนาดความกว้างของถนน

ถนนในเขตเมืองเก่า มีความกว้างไม่มากนักอยู่ระหว่าง 7.5 ถึง 10 เมตร ได้แก่ ถนนราชดำเนินตอนต้น และถนนพระปกเกล้า ซึ่งเป็นถนนสายหลัก ถนนที่มีความกว้างระหว่าง 5.5

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ถึง 7.5 เมตร มีทั้งเป็นถนนสายหลัก ได้แก่ ถนนราชดำเนิน ถนนสามล้าน ถนนสิงหราช ส่วนถนนสายรอง ได้แก่ ถนนศรีภูมิ ถนนช่างหล่อ ถนนคชสาร ถนนเวียงแก้ว เป็นต้น ส่วนถนนที่มีความแคบมากอยู่ระหว่างความกว้าง 3.5 ถึง 5.5 เมตร ได้แก่ ถนนสายรอง เช่น ถนนราชวิถี ถนนราชภาคินัย ถนนบำรุงบุรี และถนนมูลเมืองตอนใต้ เป็นต้น (ผังที่ 4.4)

ที่มา : จากการสำรวจ

(1) คุณค่าความสำคัญของถนน

การประเมินคุณค่าความสำคัญของถนนในด้านภูมิทัศน์ด้านประวัติศาสตร์ ของถนนสายหลัก และถนนสายรอง รวมทั้งถนนรอบคูเมือง โดยในเกณฑ์การพิจารณามีคุณค่าความสำคัญ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ผังที่ 4.4 แสดงขนาดความกว้างของถนนในเขตกำแพงเมือง

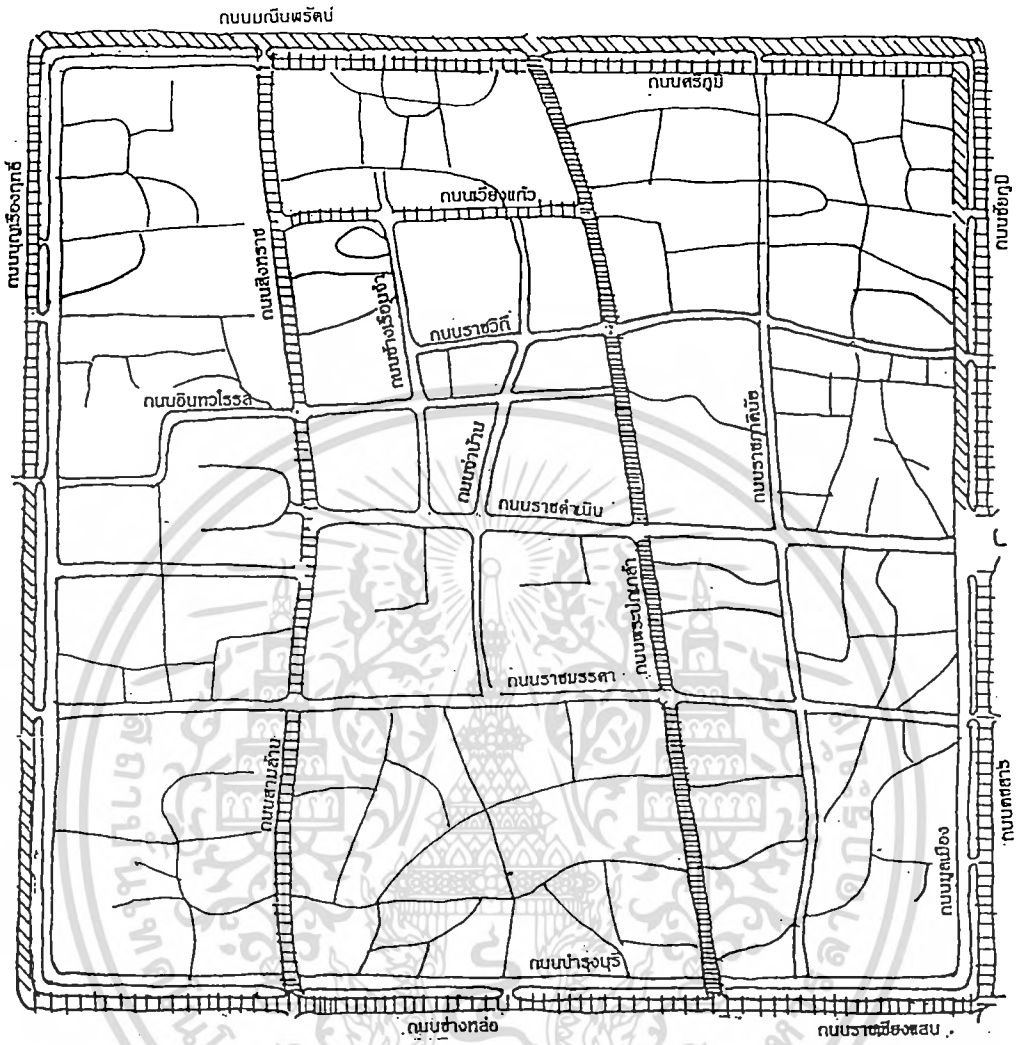

สัญลักษณ์

- มากกว่า 10 เมตร
- 7.6 - 10 เมตร
- 5.6 – 7.5 เมตร
- 3.5 – 5.5 เมตร
- ถนนซอย

ขนาดความกว้างของถนนในเขตกำแพงเมือง

ที่มา: จากการศึกษา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3. คุณค่าความสำคัญของถนน

การประเมินคุณค่าความสำคัญของถนนในด้านภูมิทัศน์ด้านประวัติศาสตร์ ของถนนสายหลัก และถนนสายรอง รวมทั้งถนนรอบคูเมือง โดยในเกณฑ์การพิจารณามีคุณค่าความสำคัญระดับที่ 1 ให้คะแนน 3.0 ระดับที่ 2 ให้ค่าคะแนน 2.0 และระดับที่ 3 ให้ค่าคะแนน 1.0 โดยเกณฑ์เฉลี่ยค่าคะแนนเกิน 0.5 ให้เฉลี่ยสูงขึ้น

ถนนที่มีคุณค่าความสำคัญในด้านภูมิทัศน์และประวัติศาสตร์ตามเกณฑ์พิจารณาปรากฏว่าระดับคุณค่าความสำคัญสูงระดับสูง ได้แก่ถนนราชดำเนิน ถนนพระปกเกล้า เป็นระดับที่ 1 ส่วนถนนที่อยู่ในระดับรองลงมา ได้แก่ ถนนราชวิถี ถนนสามล้าน ถนนราชภาคินัย ถนนสิงหราช ถนนราชมรรคา ถนนศรีภูมิ ถนนมูลเมือง ถนนบำรุงบุรี ถนนมณีรัตน์ เป็นระดับที่ 2 และถนนที่อยู่ในระดับต่ำ ได้แก่ ถนนช่างหล่อ ถนนคชสาร ถนนบุญเรืองฤทธิ์ ถนนเวียงแก้ว เป็นระดับที่ 3 (ตารางที่4.2)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.2 แสดงการประเมินคุณค่าความสำคัญของถนนในเมืองเก่าในด้านภูมิทัศน์และประวัติศาสตร์

ถนนในเมือง	คุณค่าความสำคัญ ด้านภูมิศาสตร์	คุณค่าความสำคัญ ในด้านประวัติศาสตร์	ค่าคะแนน
<u>ถนนสายหลัก</u>			
ถนนราชดำเนิน	3	3	3.0
ถนนพระปกเกล้า	3	3	3.0
ถนนสามล้าน	2	3	2.5
ถนนสิงหราช			
ถนนมณีนพรัตน์	2	2	2.0
ถนนบุญเรืองฤทธิ์	2	1	1.5
<u>ถนนสายรอง</u>			
ถนนราชวิถี	2	2	2.0
ถนนราชภาคินัย	2	2	2.0
ถนนสิงหราช	2	2	2.0
ถนนราชมรรคา	2	1	1.5
ถนนเวียงแก้ว	1	1	1.0
ถนนคชสาร	2	1	1.5
ถนนศรีภูมิ	2	1	1.5
ถนนมูลเมือง	2	1	1.5
ถนนบำรุงบุรี	2	1	1.5

ที่มา : การศึกษา

4. ทางเท้า

พื้นที่เมืองเก่าเชียงใหม่ ในเขตกำแพงเมืองได้ถูกจัดเป็นเขต อนุรักษ์สภาพแวดล้อมเมืองเก่า เพื่ออนุรักษ์โบราณสถาน สถาปัตยกรรม และวัฒนธรรมทางประวัติศาสตร์ ที่มีคุณค่าถึงความรุ่งเรืองมาในอดีต บริเวณมีพื้นที่ประมาณ 2.56 ตารางกิโลเมตร

ในอดีตทางเท้ามีความสำคัญมาโดยตลอด ถึงแม้ปัจจุบันเองก็ยังมีความสำคัญ แต่ความสำคัญถูกมองข้ามไประยะเวลาหนึ่งอันเนื่องมาจากอิทธิพลของวัฒนธรรมตะวันตก ด้านเทคโนโลยี คือ การนำรถยนต์เข้ามาแทนการเดิน ปัจจุบันได้ให้ความสำคัญจากรัฐบาลอีกครั้งอันด้วยเหตุเพื่อการท่องเที่ยว ซึ่งก็ได้รับอิทธิพลจากนักท่องเที่ยวตะวันตกอีกเช่นกัน ที่ชอบเดิน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ท่องเที่ยวในเมืองเก่ามากกว่านั่งยานยนต์ เพราะเมืองเก่ามีขนาดไม่ใหญ่โต และโบราณสถานต่าง ๆ ก็อยู่ใกล้เคียงกันมาก ดังนั้นทางเดินจึงถูกยกให้ความสำคัญอีกครั้ง ซึ่งเป็นสิ่งที่ดีที่สภาพแวดล้อมเมืองจะได้ดีขึ้น ถึงแม้จะได้รับอิทธิพลจากนักท่องเที่ยวก็ตาม

สภาพทางเท้าในเมืองเก่า บางแห่งได้ถูกออกแบบให้สวยงาม ใช้ประโยชน์ได้ดี แต่ในขณะเดียวกันยังมีทางเท้า อีกจำนวนมากให้เมืองเก่าที่ควรจะได้รับการฟื้นฟูให้เข้ากับสภาพแวดล้อมและการใช้สอยของชุมชนเป็นหลัก เส้นทางที่มีทางเท้าสภาพดีพอใช้ บริเวณด้านหน้าสวนบวกหาด ทางเท้าบริเวณถนนรอบคูเมืองทั้งด้านในและด้านนอก ถนนบำรุงบุรี ทางเท้าส่วนใหญ่มีความกว้างอยู่ระหว่าง 1.00-3.00 เมตร มีสภาพที่เป็นอุปสรรคในการเดินเท้าอย่างมาก ประการแรกทางเท้าไม่ได้ระดับราบเรียบตลอด เนื่องจากการทำถนนและทางเข้าออกและทางแยกต่าง ๆ ยึดถือขอบ คสล. ที่สูงกว่าระดับถนนเป็นหลัก ทำให้ระดับทางเท้าต้องถูกกดและยกระดับตลอดเส้นทาง ประการที่สอง ระบบสาธารณูปโภคใช้ร่วมกับทางเท้าอันได้แก่ ทางระบายน้ำ ท่อประปา เสาไฟฟ้า ตู้โทรศัพท์ ตู้ไปรษณีย์ ถังขยะ ศาลาพักรอรถประจำทาง ประการที่สาม กระบะต้นไม้ ต้นไม้ยืนต้น ประการที่สี่ การรุกล้ำวางสิ่งของ หรือทำกิจกรรม บนทางเท้าสาธารณะ และประการที่ห้า ป้ายสัญญาณจราจร ป้ายบอกทาง ป้ายโฆษณา ซึ่งสิ่งที่กล่าวมานี้เมื่ออยู่บนทางเท้าทั้งหมดซึ่งสภาพเป็นจริงเป็นเช่นนั้น ทำให้เป็นอุปสรรคในการเดินบนทางเท้าและทำให้เป็นมลภาวะทางด้านภูมิทัศน์เมืองอย่างยิ่ง

5. สภาพการจราจร ในพื้นที่เขตเมืองเก่า มีระบบการจราจรและถนนที่มีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกับภายนอกกำแพงเมืองเชียงใหม่ จึงหลีกเลี่ยงปัญหาจรราจรที่ส่งผลกระทบจากภายนอกสู่ภายในเมืองเก่า อย่างแน่นอน เนื่องจากการจราจรมียานพาหนะที่จะต้องผ่านเส้นทางในเขตเมืองเก่าจำนวนมาก ซึ่งเป็นผลกระทบมาจากโครงข่ายถนนของเมืองเชียงใหม่ที่ไม่มีความสมบูรณ์เพียงพอ อันเป็นที่ทราบดีจากผลวิจัยของหลายหน่วยงานด้วยกัน ดังตัวอย่างกรณียานพาหนะที่ต้องเดินทางในแนวเหนือใต้ จำเป็นต้องใช้ถนนบุญเรืองฤทธิ์ซึ่งเป็นเส้นทางที่ผ่านเข้ามาในเมืองเก่า ในขณะเดียวกันการใช้ระบบถนนเดินทางเดียวในเมืองเก่า ส่งผลให้ปริมาณรถเข้ามาแออัดมากขึ้น เนื่องจากเส้นทางบังคับและยานพาหนะจำเป็นต้องวิ่งอ้อมไปสู่จุดหมาย ทำให้พื้นที่ผิวจราจรต้องรองรับยานพาหนะนานกว่าปกติ ส่วนด้านตะวันออก ตะวันตก ยานพาหนะวิ่งผ่านถนนราชดำเนินและถนนพระปกเกล้าเป็นทางลัด บริเวณที่เป็นปัญหาจราจรแออัดค่อนข้างมากได้แก่ บริเวณแยกประตูท่าแพ แยกประตูสวนดอก บริเวณประตูช้างเผือก ประตูเชียงใหม่ และถนนบุญเรืองฤทธิ์ตอนใต้ เป็นต้น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ผังที่ 4.5 แสดงเส้นทางเดินเท้าในเขตกำแพงเมือง

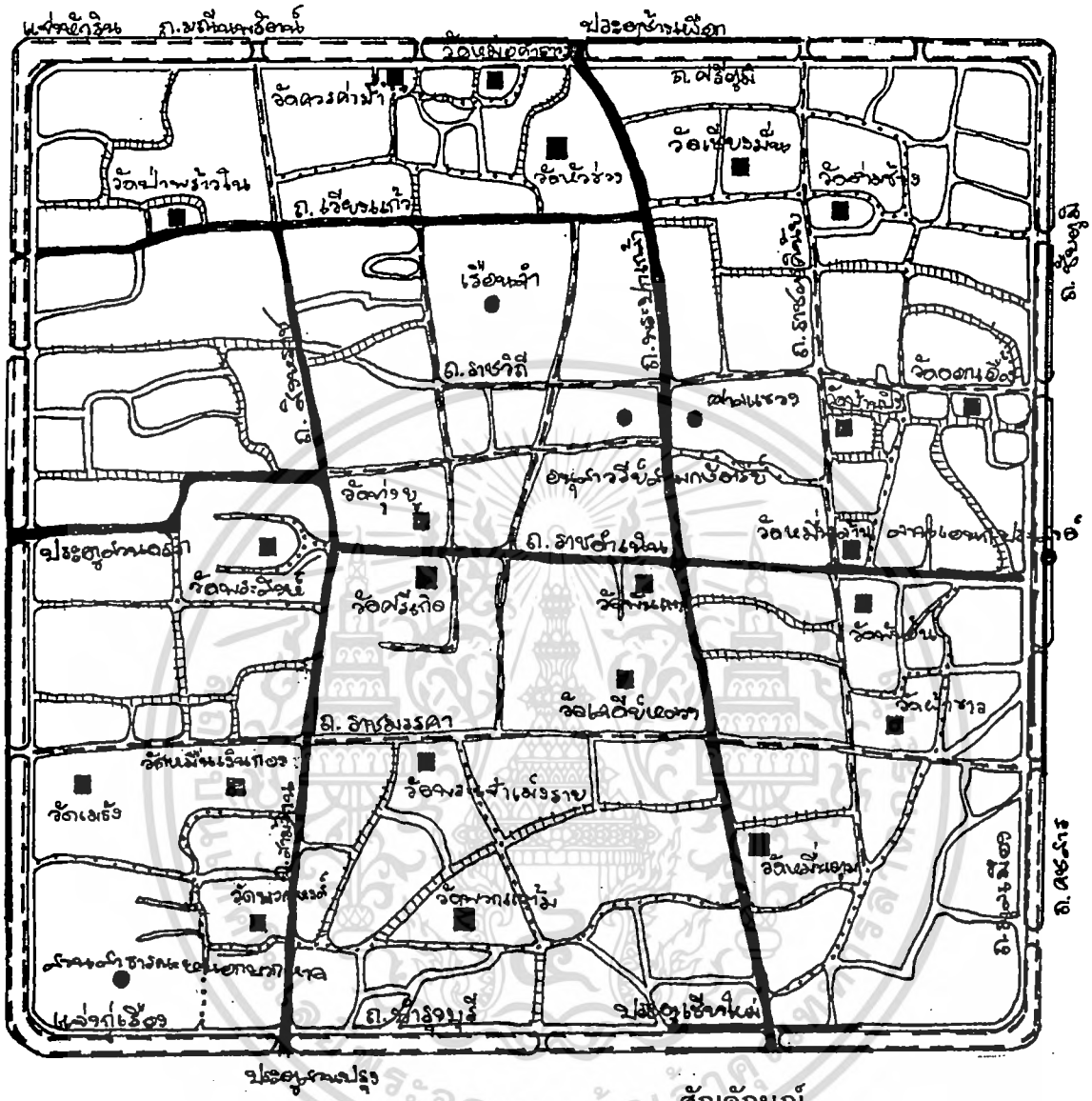
ถ.ศรีสุริยวงศ์
ถ.เวียงแก้ว
ถ.ราชวิถี
ถ.ราชดำเนิน
ถ.ราชธานีเหนือ
ถ.ราชธานีใต้
ถ.ศรีสุริยวงศ์
ถ.ราชดำเนิน
ถ.ราชวิถี
ถ.ราชธานีใต้
ถ.ราชธานีเหนือ

ภาพที่ 4.35 ทางเท้าภายในเขตที่พักอาศัย มีการปูพื้นด้วยวัสดุอย่างดี

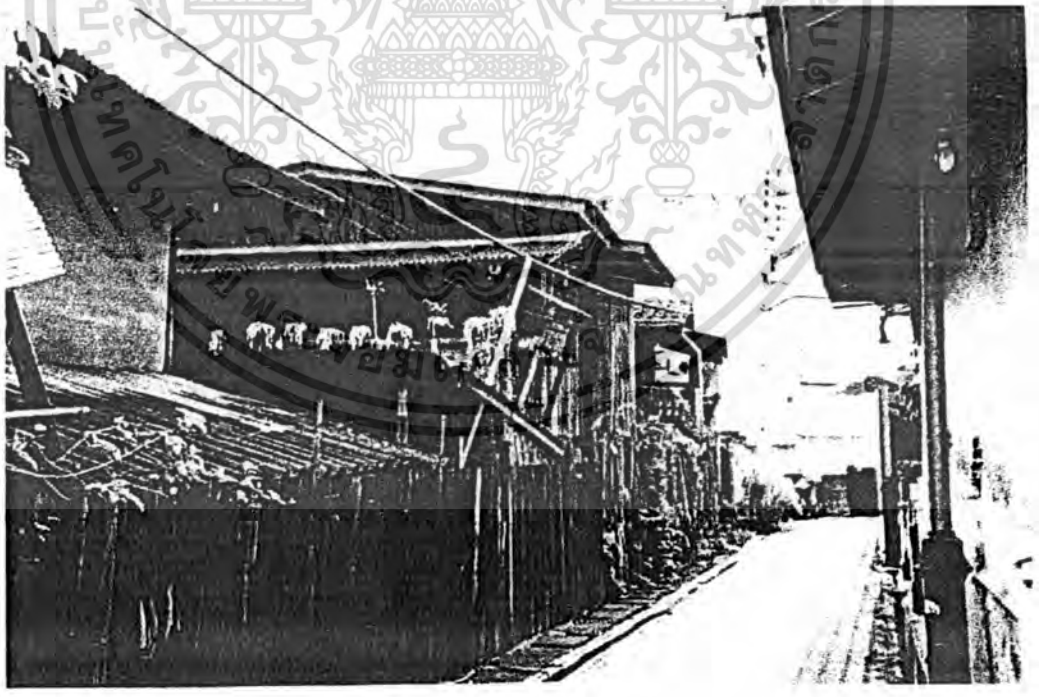

ภาพที่ 4.36 ทางเท้าบริเวณย่านที่พักอาศัยแม้ว่าจะมีสภาพอาคารที่แออัดและทรุดโทรมแต่ถนนภายในได้รับการดูแลอย่างดี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

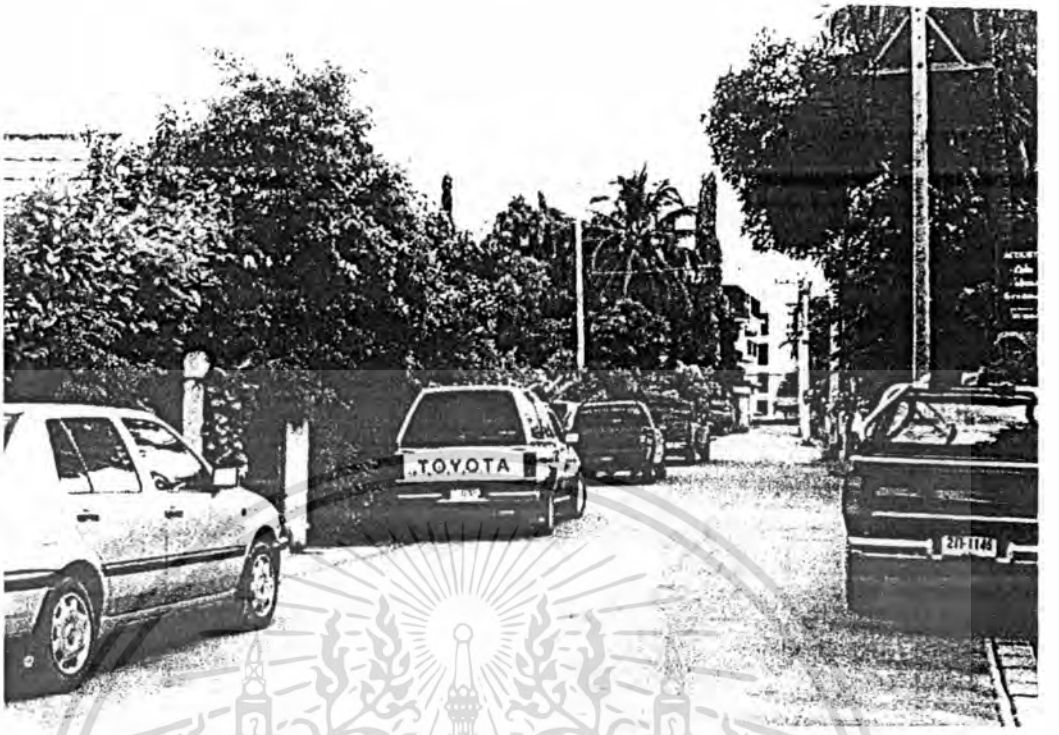

ภาพที่ 4.37 สภาพถนนย่านพักอาศัยในถนนสิงหราช ซอย 4

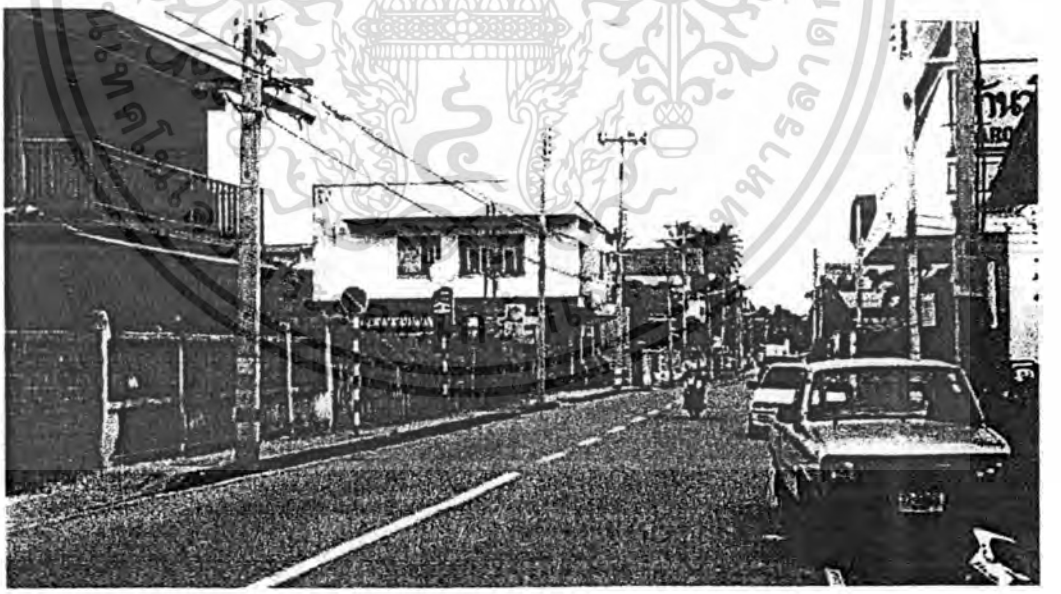

ภาพที่ 4.38 สภาพถนนภายในตัวเมือง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.1.2.4 อุปกรณ์และต้นไม้ประกอบถนน

อุปกรณ์ประกอบถนนและต้นไม้ เป็นองค์ประกอบทางภูมิทัศน์เมืองและเป็นสิ่งอำนวยความสะดวก และสนองตอบความต้องการในการใช้ประโยชน์ของชุมชนในเมือง องค์ประกอบทางภูมิทัศน์เมือง เพื่อสร้างทัศนยภาพงดงามและความมีชีวิตให้แก่เมือง

1. อุปกรณ์ประกอบถนน

อุปกรณ์ประกอบถนน เป็นเฟอร์นิเจอร์ (Street furniture) สิ่งที่อำนวยความสะดวกเพื่อบริการแก่ประชาชน ในชุมชนในด้านประโยชน์การใช้สอยและความสวยงาม อุปกรณ์ประกอบถนน ได้แก่ ม้านั่ง กระถางไม้ประดับ ถังขยะ ที่พักรอรถประจำทาง ตู้โทรศัพท์ ตู้ไปรษณีย์ เสาไฟฟ้า เป็นต้น อุปกรณ์สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ บ่งบอกถึงสภาพเมืองว่า มีความเป็นระเบียบเรียบร้อยที่มีสภาพแวดล้อมที่ดี มีทัศนียภาพของเมืองที่สวยสดงดงาม

การศึกษาสำรวจพื้นที่ถึงความเหมาะสมของอุปกรณ์ประกอบถนนในเขตเมืองเก่า ด้วยการสำรวจ สังเกต พิจารณา สัมภาษณ์ผู้ใช้ พบว่าอุปกรณ์ประกอบถนนส่วนใหญ่ ยังมีลักษณะไม่สอดคล้องเหมาะสมเป็นอุปกรณ์ประกอบถนนที่ดี ส่วนใหญ่จะมีลักษณะเน้นความจำเป็นในด้านการใช้สอยมากกว่าลักษณะรูปร่างที่เหมาะสม

อุปกรณ์ประกอบถนนประเภทบริการสาธารณูปโภคให้ความสะดวก ได้แก่ ตู้โทรศัพท์ ตู้ไปรษณีย์ ถังขยะ ต่างก็มีทั้งข้อดีและข้อเสียด้วยกัน อุปกรณ์ประกอบถนนที่มีรูปลักษณะที่แน่นอน จะไม่ประสบปัญหาในด้านขาดเอกลักษณ์ เช่น ตู้โทรศัพท์ ตู้ไปรษณีย์ อันเนื่องจากมีแบบมาตรฐานเหมือนกัน แต่ก็มีข้อด้อยในการไม่แสดงถึงเอกลักษณ์ของเมืองได้ ปัญหาของตู้โทรศัพท์ที่เกิดความไม่เรียบร้อยตามถนนสายหลักและถนนสายรอง ตลอดจนถนนย่อย คือ สภาพที่ทรุดโทรม ที่ตั้งไม่เหมาะสม ฐานที่ตั้งชำรุด กระจกแตก และอื่น ๆ ซึ่งสมควรที่จะได้มีการปรับปรุงให้มีสภาพที่ดีและใช้การได้ รูปแบบของถังขยะมีรูปแบบที่แตกต่างกันหลากหลายแบบ ในขณะที่บางแบบมีรูปร่างที่ได้ออกแบบสวยงาม แต่ไม่ประสบผลสำเร็จเนื่องเป็นถังขยะที่ค่อนข้างเล็ก รูปแบบคล้ายที่เก็บอัฐิ (กระดูก) ของชาวเหนือ จึงไม่มีใครนิยมใช้ และบางแห่งตั้งอยู่คนละฝั่งถนนที่ทำให้การเดินข้ามถนนไปทิ้งขยะ มีความไม่สะดวกเพราะการจราจรพลุกพล่าน

การจัดตั้งพื้นที่ม้านั่งส่วนใหญ่จัดไว้ในเขตเมืองเก่ามีจำนวนมากกว่าบริเวณรอบนอกมาก ม้านั่งที่ดีที่ได้รับการออกแบบใหม่อยู่บริเวณรองคูเมือง และในสวนสาธารณะหนองบวกหาด ที่ทำด้วยวัสดุคอนกรีตและไม้ ส่วนม้านั่งที่ขาดการดูแลรักษามีรูปแบบที่แตกต่างกันออกไป ไม่ได้รับการเอาใจใส่การออกแบบให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ ดังเช่นบริเวณลานอเนกประสงค์ประตูท่าแพ ควรมีการออกแบบและเลือกใช้วัสดุที่เหมาะสม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

โคมไฟฟ้าให้แสงสว่างในเขตกำแพงเมือง เป็นลักษณะโคมไฟแบบให้แสงสว่างแก่ผู้เดินเท้า มีความสูงไม่มากนัก ประมาณ 3.5 เมตร ระยะห่างกันประมาณ 5-7 เมตร สามารถให้แสงสว่างได้เพียงพอ แต่ระยะที่เป็นอยู่กระชั้นชิดเกินไป และมีจำนวนมากเกินความจำเป็นที่ดูสวยงาม จึงมองเห็นว่ามีโคมไฟมากมายเกินความต้องการ และถนนหรือซอยบางแห่งที่แคบ โคมไฟฟ้าก็คงยึดความสูงและระยะติดตั้งเท่ากัน ทำให้ดูไม่เข้ากับสภาพแวดล้อม สมควรที่จะปรับปรุงใหม่และสำรวจอย่างจริงจัง โดยที่ว่าสถานที่ตำแหน่งใดยังขาดและบกพร่องอยู่ และสถานที่ใดมีมากเกินความจำเป็น

ป้ายบอกทิศทาง สภาพป้ายบอกทิศทางของเมืองเก่า ยังไม่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ป้ายต่าง ๆ จะมีลักษณะป้ายและการติดตั้งเหมือนกันทั่วประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งขาดป้ายและตำแหน่งติดตั้ง ยังมีความบกพร่องในการใช้ประโยชน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ขาดมาตรฐานในรูปร่าง ขนาดและวัสดุที่ใช้ ถนนส่วนใหญ่มีป้ายชื่อถนนในตอนต้นถนนและตอนปลายถนนอีกด้านหนึ่ง ทำให้ผู้ใช้รถใช้ถนนมีความไม่สะดวก ควรเพิ่มจำนวนป้ายและระบบการติดตั้งให้สะดวกแก่การมองและไม่มีสิ่งกีดขวางผู้สัญจรทางเท้าอีกด้วย

2. ต้นไม้บริเวณถนนในเมืองเก่า

ต้นไม้เป็นส่วนหนึ่งของระบบนิเวศน์เมือง และเป็นองค์ประกอบของถนน (Street furniture) ต้นไม้สามารถควบคุมอุณหภูมิของอากาศและลดมลภาวะทางอากาศ อีกทั้งใช้ตกแต่งประดับถนนเพื่อให้เกิดทัศนียภาพสวยงามของภูมิทัศน์เมือง และใช้ประโยชน์ด้านอื่น ๆ ให้ร่มเงา ลดแสงสะท้อน บดบังทัศนะอุจาดของเมือง ควบคุมสภาพแวดล้อม และส่งเสริมสภาพภูมิทัศน์เมือง

การสำรวจต้นไม้ตามแนวถนนในเมืองเก่า พื้นที่ส่วนใหญ่ยังขาดแคลนต้นไม้ยืนต้นอีกมากที่จะให้ร่มเงาแก่ถนนทางเดิน บริเวณคูเมืองเป็นบริเวณที่ค่อนข้างเอื้ออำนวยในลักษณะมีพื้นที่โล่งอยู่มากพอสมควรตามบริเวณริมถนนและริมคูเมือง และโดยเฉพาะอย่างยิ่งมีผลทางนิเวศน์เมืองสำหรับเมืองเก่ามาก อันเนื่องจากจะทำให้อุณหภูมิในเมืองเก่าต่ำกว่าบริเวณอื่น ๆ ของเมือง (ตามผังเมืองรวม) อีกทั้งเป็นเสมือนทางระบายลมให้ถ่ายเทเข้า-ออก บริการแก่เมืองเก่าได้ดี จากการสำรวจบริเวณรอบคูเมืองมีต้นไม้ใหญ่ยืนต้นทั้งหมดประมาณ 2,500 ต้น อีกทั้งมีพุ่มไม้สลับและมีบริเวณริมคูเมือง จะปลูกหญ้าไว้มากพอประมาณ เทศบาลนครเชียงใหม่ได้มีโครงการปรับปรุงฟื้นฟูบริเวณรอบคูเมือง มีโครงการปลูกต้นไม้ยืนต้นเพิ่มอีกประมาณ 1,500 ต้น สลับกับไม้พุ่มและไม้น้ำอีกบางส่วน (เทศบาลนครเชียงใหม่ ปี 2543-2544) บริเวณที่ประสบปัญหาขาดแคลนต้นไม้มาก ส่วนใหญ่จะอยู่บริเวณย่านพาณิชยกรรม เพราะเกรงว่าจะกีดขวางการค้า โดยเฉพาะตามแนว

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ถนนสายสำคัญ ๆ เช่น ถนนราชดำเนิน ถนนพระปกเกล้า ถนนสามล้าน และถนนสิงหราช ในส่วนพื้นที่ที่ไม่มีทางเท้าก็ประสบปัญหาเช่นเดียวกัน เนื่องจากไม่มีพื้นที่ที่จะปลูกต้นไม้ (ผังที่ 4.6)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ผังที่ 4.6 แสดงบริเวณต้นไม้ริมถนนในเขตเมืองเก่า

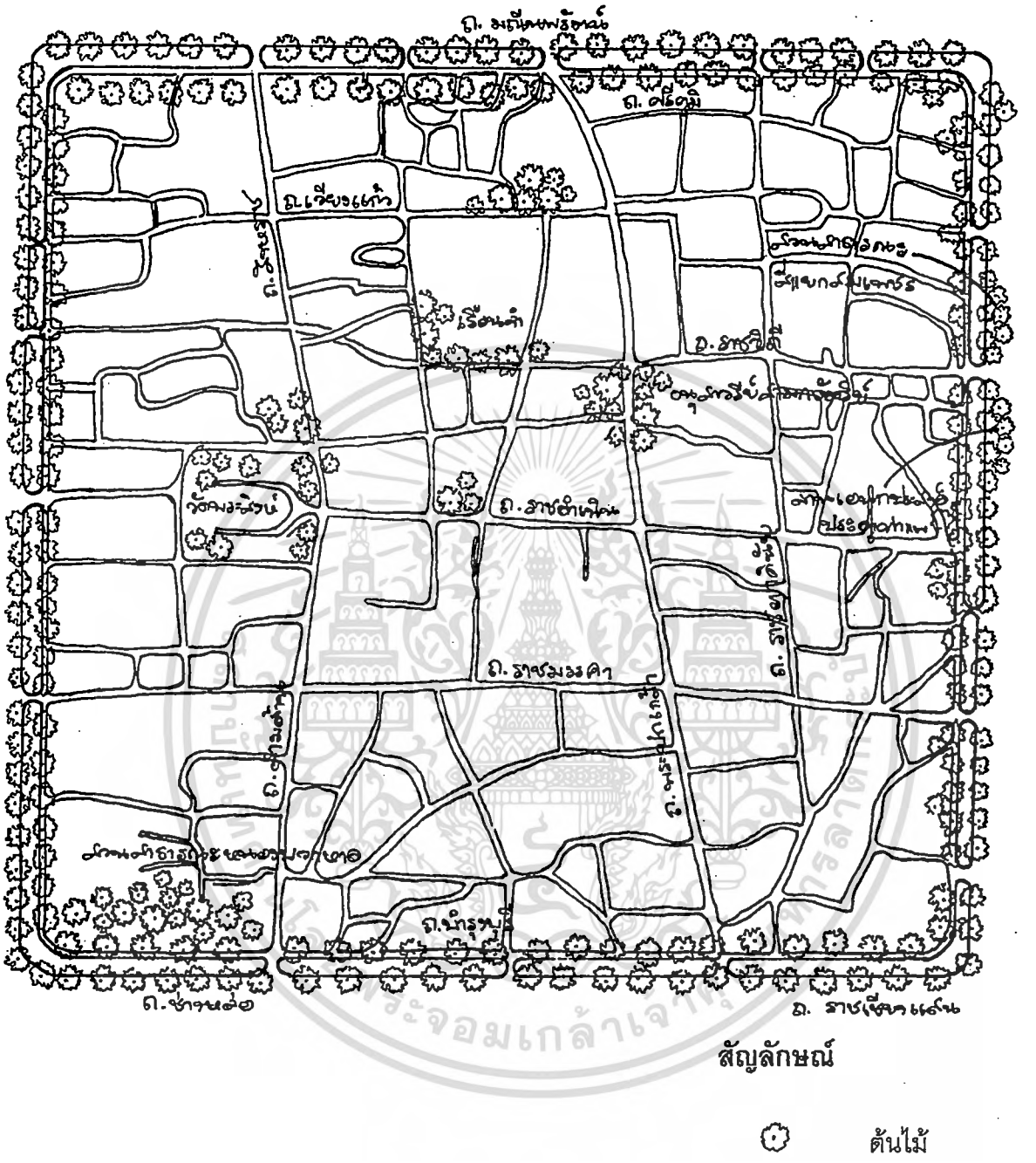

ต้นไม้ริมถนนในเขตกำแพงเมือง

ที่มา: จากการศึกษา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

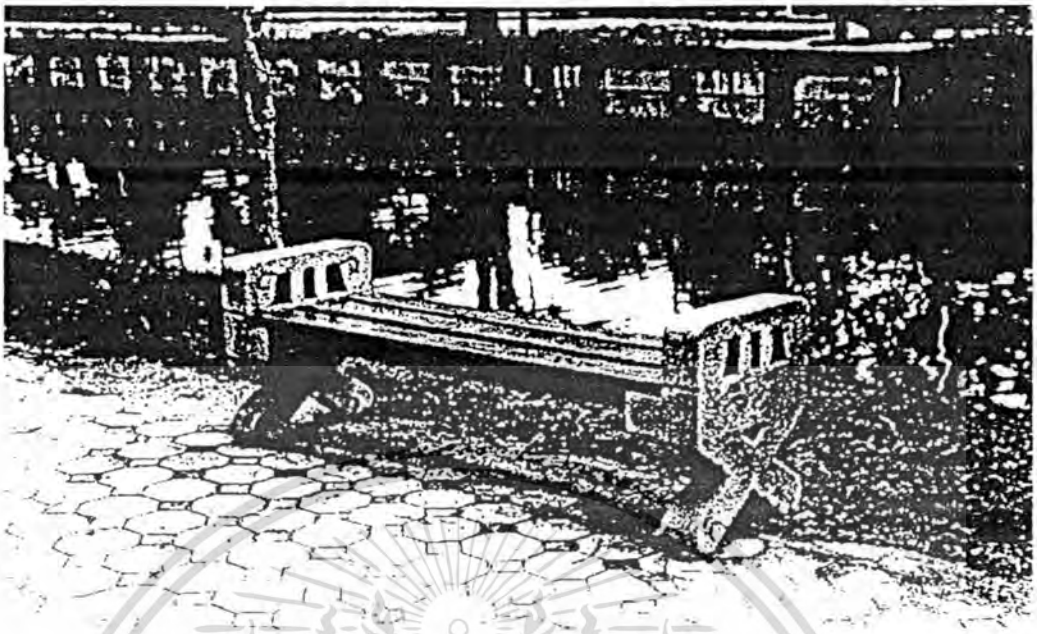

ภาพที่ 4.39 ม้านั่งบริเวณคูเมือง ที่มีการออกแบบเพื่อให้เข้ากับสภาพแวดล้อม

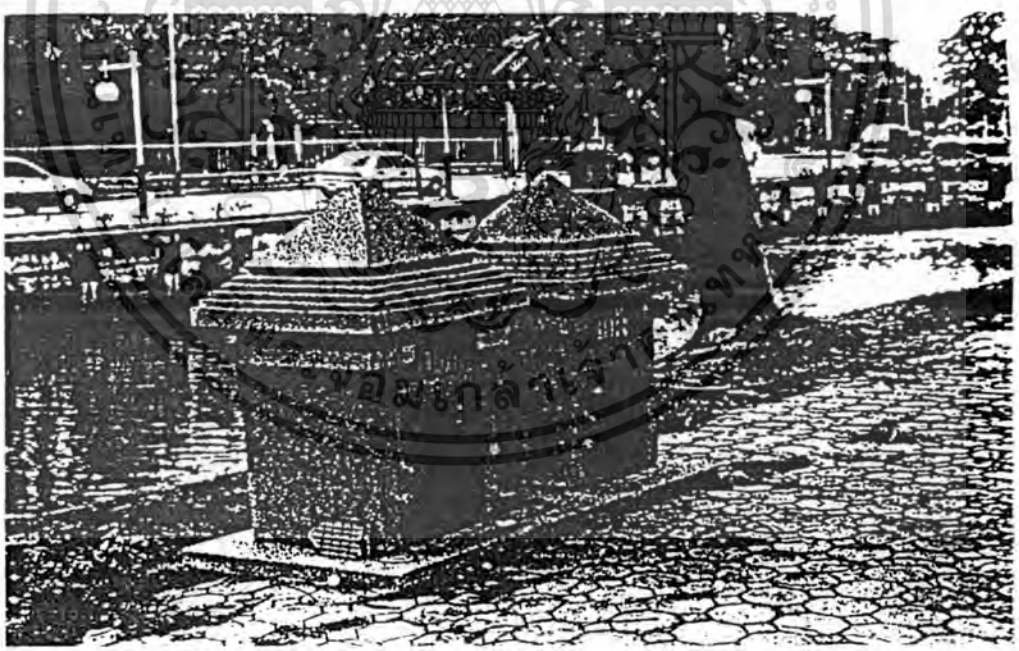

ภาพที่ 4.40 ภาพถังขยะบริเวณคูเมือง ที่มีการออกแบบเพื่อให้เข้ากับสภาพแวดล้อม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

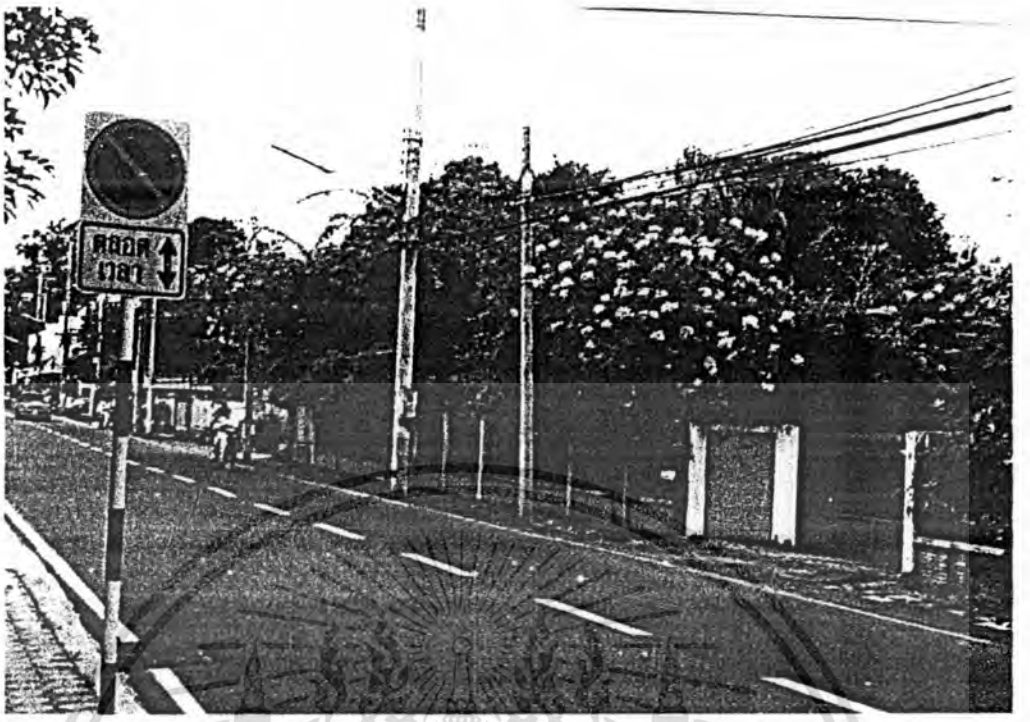

ภาพที่ 4.41 ป้ายจราจรที่ติดตั้งบริเวณถนนภายในเมือง

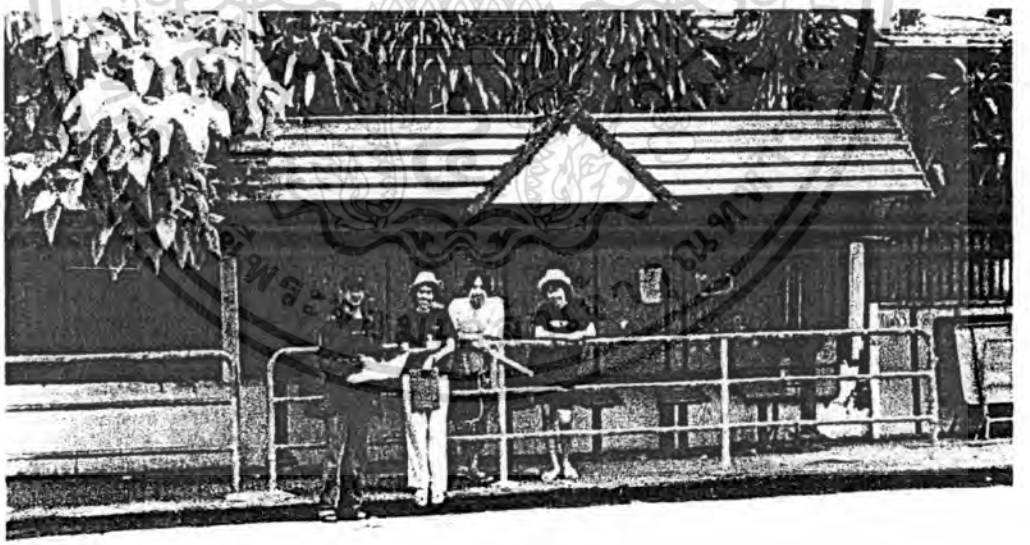

ภาพที่ 4.42 ด้านหน้าป้ายรอรถประจำทางที่มีรั้วกั้น เกิดปัญหา ความไม่สะดวก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

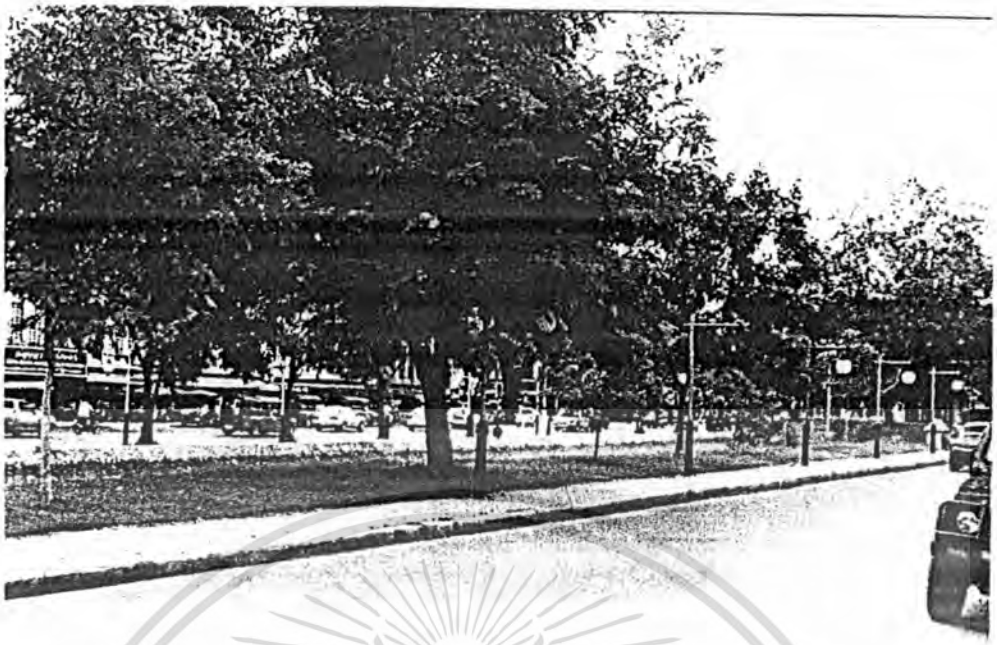

ภาพที่ 4.43 ต้นไม้ใหญ่ริมถนนบริเวณคูเมือง

ภาพที่ 4.44 คูเมือง ปัจจุบันเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจและเป็นเอกลักษณ์ของเมือง เชียงใหม่

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.1.2.5 ความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่ต่อสภาพภูมิทัศน์เมืองเก่า

ประชาชนในเขตเมืองเก่ามีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพภูมิทัศน์เมืองเก่า จากการศึกษาแบบสอบถาม และสัมภาษณ์ประชาชนผู้ใช้และผู้อยู่อาศัยในเขตเมืองเก่าที่แสดงความคิดเกี่ยวกับพื้นที่โล่ง พื้นที่สีเขียว สภาพถนนการจราจร อุปกรณ์ประกอบถนน ริมคูน้ำและต้นไม้ ประมวลความคิดเห็นของประชาชนได้ดังนี้

1. สภาพพื้นที่โล่งและพื้นที่สีเขียว

ประชากรส่วนใหญ่จะมุ่งเน้นประเด็นในเรื่องของพื้นที่สีเขียวมากกว่าพื้นที่โล่ง เนื่องจากเป็นสิ่งที่ใกล้ตัวที่จะมีกิจกรรมร่วมกับสิ่งนั้นได้ คือ พื้นที่สีเขียว ในรูปแบบของสวนสาธารณะ สวนหย่อม ลานอเนกประสงค์ ส่วนใหญ่ของประชาชนผู้ใช้อยู่ในพื้นที่มีความต้องการสวนสาธารณะเพิ่ม เนื่องจากว่าไม่เพียงพอ และอยู่ไกลเกินกว่าจะไปใช้สวนสาธารณะได้ในเวลาอันจำกัดที่มีอยู่ ในที่นี้มุ่งเน้นไปที่สวนหนองบวกหาด เพราะรูปแบบลักษณะของสวนหนองบวกหาดเป็นลักษณะที่ใกล้เคียงมาตรฐานที่สุดในเมืองเก่า ซึ่งมีพื้นที่ประมาณ 3.30 ไร่ (3 ไร่ 3 งาน) เป็นสวนระดับชุมชน (Community Park) สามารถรองรับผู้ใช้พื้นที่ได้ประมาณ 1,840 คน (1.8 ไร่ต่อ 1,000 คน) รัศมีให้บริการประมาณ 1,500 เมตร ส่วนสวนสาธารณะ อนุสาวรีย์ และสวนสาธารณะสี่แยกสมเพชร เป็นไปในลักษณะสวนระแวกบ้าน (Neighborhood Park) หรือสวนหย่อม (Pocket Park) มีขนาดพื้นที่ 2 ไร่ และ3 งาน 27 ตารางวา ตามลำดับ ศักยภาพในการรองรับผู้ใช้ได้ประมาณ 1,100 คน และ 180 คน ตามลำดับ รัศมีการให้บริการจะอยู่ในระยะ 5,00 เมตร ทั้งสองแห่ง ส่วนลานอเนกประสงค์ผู้ใช้มีความคิดเห็นว่าเป็นลานโล่งที่ใหญ่ แต่กิจกรรมที่ใช้ไม่เหมือนกันกับสวนสาธารณะ คือ เป็นทางผ่าน ไม่เหมาะเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ หาที่นั่งพัก ลำบาก อากาศร้อน กลางคืนกลัวอาชญากรรม แต่ผู้ใช้ลานอเนกประสงค์ก็มีกลุ่มที่ใช้ที่แน่นอน คือ ประชาชนในระแวกนั้น เล่นกีฬาล้อเลื่อนบางส่วนจุดนัดพบของนักท่องเที่ยว และเป็นแหล่งผู้ร่วมงาน ในส่วนของทางราชการ (เทศบาลนครฯ) เป็นพื้นที่ไว้จัดงานแสดงต่าง ๆ ความพึงพอใจของผู้ใช้ก็จะอยู่ที่สวนสาธารณะหนองบวกหาดเป็นส่วนใหญ่ ถ้านอกเหนือไปจากนั้นก็จะออกไปพักผ่อนนอกเขตเมืองเก่ามาก ๆ ก็ดี จะได้มีอากาศหายใจไม่รู้สึกอึดอัด ในกรณีที่พื้นที่โล่งเป็นองค์ประกอบสำคัญอะไรในเมืองจะไม่ค่อยได้รับคำตอบ เนื่องจากว่าพื้นที่โล่งเหล่านั้นไม่ได้เกี่ยวข้องด้วยจึงไม่มีความเห็นเด่นชัด

2. สภาพถนนและการจราจร

ความคิดเห็นของประชาชนผู้ใช้และนักท่องเที่ยวในเขตเมืองเก่า มีความเห็นว่าการจราจรหนาแน่นมากประมาณ ร้อยละ 75 และหนาแน่นปานกลาง ร้อยละ 23 ในการให้ความคิดเห็นว่าการจราจรหนาแน่นมาก เนื่องจากมีความต้องการที่จะไปยังจุดหมายไกลกว่าในเวลาช่วงที่การ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จราจรไม่ติดขัด และระยะทางไปยังถึงจุดหมายไกลกว่า กลุ่มที่ตอบว่าหนาแน่นปานกลาง การใช้ทางเท้าเป็นการเดินทางประชาชนในพื้นที่ยังคงรู้สึกว่าการใช้ทางเท้าในเขตกำแพงเมืองไม่สะดวกเป็นส่วนใหญ่ ในเรื่องของอันตรายถึงร้อยละ 29 และปลอดภัยร้อยละ 28

3. อุปกรณ์ประกอบถนน

ความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับอุปกรณ์ประกอบถนน ม้านั่ง โคมไฟ ป้ายบอกทาง ถึงขยะและต้นไม้ในเขตเมืองเก่า ส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 68 มีความเห็นว่าไม่เพียงพอ และร้อยละ 32 คิดว่าเพียงพอ ส่วนในเรื่องของความสวยงามเหมาะสมของอุปกรณ์ประกอบถนนร้อยละ 46 เห็นว่าอุปกรณ์ประกอบถนนไม่มีความเหมาะสมสวยงามร้อยละ 17 เห็นว่าเหมาะสมสวยงาม ในเรื่องของความร่มรื่นของต้นไม้ ประชาชนส่วนใหญ่มีความเห็นว่าไม่ร่มรื่นมีร้อยละ 64 และคิดว่าร่มรื่นและร่มรื่นมากร้อยละ 29 ประมวลจากความคิดเห็นในเรื่องของอุปกรณ์ประกอบถนนแล้ว ประชาชนไม่ค่อยจะมีความพอใจกับสภาพแวดล้อมที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งความคิดเห็นของประชาชนมีความต้องการให้เพิ่มการบำรุงรักษา ซ่องแซมอุปกรณ์ประกอบถนนให้ดีขึ้น และควรปรับปรุงให้มีความสวยงามมากขึ้น และควรจะทำจากวัสดุธรรมชาติและควรเพิ่มการปลูกต้นไม้ให้ร่มเงามากขึ้นอีก

4.1.3 การวิเคราะห์สภาพภูมิทัศน์เฉพาะบริเวณ

การศึกษานี้จะเน้นเฉพาะพื้นที่ตัวอย่างในบางบริเวณ โดยจะใช้เกณฑ์พิจารณาจากจุดเด่นในบางพื้นที่มีสภาพภูมิทัศน์ที่ดี และบริเวณที่มีปัญหาทางด้านภูมิทัศน์ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาพื้นที่โดยรวมในเขตเมืองเก่า โดยมิได้วิเคราะห์ทั้งเขตในเมืองเก่าซึ่งมีความจำกัดในด้านงบประมาณที่มีจำกัด การศึกษาวิเคราะห์ทั้งเขตพื้นที่ศึกษาโดยละเอียดทุกบริเวณ เห็นสมควรที่จะทำการศึกษาวิจัยในระดับการวางผังเฉพาะต่อไป เนื่องจากมีความจำเป็นใช้ข้อมูลโดยละเอียดอีกเป็นจำนวนมาก จึงขอกำหนดข้อจำกัดของการศึกษาวิเคราะห์เฉพาะพื้นที่เป็นตัวอย่างในการวางแนวความคิดในการวางแผนพัฒนาต่อไป

การวิเคราะห์สภาพภูมิทัศน์เฉพาะบริเวณนี้ กำหนดแนวถนนสายหลัก คือ ถนนราชดำเนินเป็นแกนนำจากประตูท่าแพด้านทิศตะวันออกไปสู่ประตูสวนดอกทิศตะวันตก และถนนพระปกเกล้าเป็นแกนนำจากประตูช้างเผือกด้านทิศเหนือไปสู่ประตูเชียงใหม่ด้านทิศใต้ และถนนรอบคูเมืองเป็นบริเวณวิเคราะห์สภาพภูมิทัศน์เฉพาะบริเวณ

4.1.3.1 แกนถนนราชดำเนิน จากประตูท่าแพถึงประตูสวนดอกในอดีตจากประตูท่าแพ สามารถมองผ่านตามถนนราชดำเนินสู่วัดพระสิงห์ได้โดยสะดวกเป็นแกนนำการมอง และระดับสูงจะเห็นดอยสุเทพที่มีวัดดอยสุเทพอยู่ด้านบน กิจกรรมได้เปลี่ยนไปบริเวณประตูท่าแพและมุมถนนราชดำเนิน มีการสร้างอาคารพาณิชย์ โรงแรมขึ้นทำให้มุมมองของทัศนียภาพเมือง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เก่าขาดหายไป ทำให้เป็นปัญหาด้านภูมิทัศน์ในแนวตามถนนราชดำเนินอาคารเดิมถูกเปลี่ยนแปลงไป รูปแบบอาคารใหม่เข้ามาแทน มีป้ายโฆษณาขึ้นมากมายทั้งภาษาไทย และภาษาต่างประเทศ ทำให้บรรยากาศเมืองเก่าของเชียงใหม่เปลี่ยนไป การจราจรหนาแน่น บริเวณลานประตูท่าแพก็รักษาบรรยากาศเดิมไว้ได้ ถึงแม้จะสร้างประตูและกำแพงเมืองขึ้นมาเลียนแบบของเดิม แต่ความใหม่ของวัสดุก่อสร้าง ทำลายบรรยากาศเดิมลงไป ลานที่เป็นอยู่ปัจจุบันลาดคอนกรีต เป็นลานโล่งดี เว้นระยะปลูกต้นไม้บ้าง บรรยากาศตอนกลางวันร้อน กำแพงอิฐแดง และม้านั่งที่ไม่ได้รับการออกแบบวางเป็นแถวอยู่ด้านหนึ่ง การจราจรหนาแน่นมาก สภาพทัศนียภาพของลานโล่งประตูท่าแพ ต้องมีการปรับปรุงแก้ไขในทิศทางร่มรื่น น่าจะเป็นลานอเนกประสงค์ที่ใช้ได้หลายกิจกรรม ไม่ใช่เพียงแต่ตั้งเวทีจัดสวนหย่อมชั่วคราวอย่างที่เป็นอยู่ สภาพภูมิทัศน์ริมถนนราชดำเนินสู่ 4 แยกกลางเวียน มีสภาพอาคารร้านค้าเป็นส่วนใหญ่ แทบจะไม่หลงเหลือสภาพเมืองเก่าที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ วัดที่มีอยู่ตามบริเวณริมถนนราชดำเนินก็ถูกอาคารสิ่งก่อสร้างที่แปลกปลอมเข้ามาบดบังทัศนียภาพและคุณค่าของโบราณสถานอย่างมากสภาพปัญหานี้ ควรจะได้มีการฟื้นฟูสภาพเมืองเก่าโดยการออกแบบเปลี่ยนแปลง และควบคุมอาคารสิ่งก่อสร้างให้เข้าข้น รัดกุมกว่านี้ โดยยึดถือทำเพื่อประโยชน์ส่วนรวมในการรักษาสภาพแวดล้อมที่ดีไว้เป็นมรดกแก่ชนในชาติ ย่านสี่แยกกลางเวียนเป็นพื้นที่สำคัญทางประวัติศาสตร์มีวัดและโบราณสถานที่สำคัญอยู่ตามแนวถนนราชดำเนินและถนนพระปกเกล้า ซึ่งมีลักษณะทางกายภาพที่เหมาะสมเพื่อการปรับปรุงฟื้นฟูสภาพภูมิทัศน์ในรูปแบบของอนุรักษ์สภาพแวดล้อมเมืองเก่า เพิ่มพื้นที่สีเขียวรักษาพื้นที่โล่งให้คงอยู่ การขยายตัวของอาคารพาณิชย์ตามแนวถนนราชดำเนินทั้งสองด้านกับการไม่มีระเบียบของระบบสาธารณูปโภค อุปกรณ์ประกอบถนน เช่น สายไฟ สายโทรศัพท์ เสาไฟฟ้า ตู้โทรศัพท์ ป้ายต่าง ๆ ทำลายทัศนียภาพของเมืองและโดยเฉพาะอย่างยิ่งบริเวณด้านหน้าวัดพระสิงห์ที่เป็นจุดหมายตา (Land mark) ของถนนราชดำเนินและเป็นจุดศูนย์กลางโบราณสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ ทำให้สภาพภูมิทัศน์บริเวณที่กล่าวมานี้จำเป็นต้องมีการฟื้นฟูปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์ สถาปัตยกรรม และการผังเมือง ให้เหมาะสม เพื่ออนุรักษ์และป้องกันการทำลายทัศนียภาพและจินตภาพของเมืองเก่าเอาไว้ สภาพภูมิทัศน์ของวัดพระสิงห์มองในลักษณะทางด้านจินตภาพ เป็นวัดที่มีสภาพภูมิทัศน์ที่ดี ถึงแม้ว่าในบริเวณควรจะปรับปรุงอาคารใหม่ที่ขึ้นให้กลมกลืนกับภสพแวดล้อมเดิมบ้างก็ถือได้ว่ามีสภาพแวดล้อมทางภูมิทัศน์ที่ดี เช่นเดียวกับบริเวณประตูสวนดอกมีสภาพแวดล้อมทางภูมิทัศน์ที่ดี ส่วนด้านนอกเขตคูเมืองที่เป็นที่ตั้งกลุ่มโรงพยาบาลมหาราช เป็นทัศนียภาพที่ขัดกับบริเวณเมืองเก่า ถึงแม้ว่าบริเวณโรงพยาบาลจะอยู่ภายนอกคูเมืองก็ตาม สภาพกลุ่มโรงพยาบาลที่มีทั้งความใหญ่และความสูงที่อยู่ใกล้บริเวณที่อนุรักษ์ย่อมมีผลกระทบหลายด้านด้วยกัน ในด้านของจุดหมายตาที่อยู่ใกล้บริเวณอาคารสิ่งก่อ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สร้างที่ใหญ่จะทำให้จุดหมายตาบริเวณประตูสวนดอกไร้ความหาย อีกทั้งเป็นจุดหมายตาที่ขาดศิลปวัฒนธรรมต่อเนื่องกับเมืองเก่า ในขณะเดียวกันบดบังทัศนียภาพด้านหลัง คือ ดอยสุเทพที่เป็นจุดหมายตาสัญลักษณ์ของนครเชียงใหม่ให้หมดไปด้วย เช่น เดียวกับโรงแรมมนตรี บริเวณประตูท่าแพ ถนนราชดำเนินตอนต้น เป็นปัญหาด้านภูมิทัศน์เมืองที่รุนแรง จำเป็นที่จะต้องแก้ไขและปรับปรุงให้ดีขึ้น โดยมิให้เกิดปัญหาเช่นนี้ซ้ำซาก ผู้บริหารท้องถิ่นควรจะต้องรับผิดชอบในการอนุมัติที่มิให้เกิดปัญหาซ้ำซ้อนด้วยมีสำนึกในการรักถิ่นฐาน และรักษาศิลปวัฒนธรรมของพื้นที่ตนเองเป็นอันดับแรก และจะต้องเห็นประโยชน์ส่วนรวมของประชาชนในการอนุรักษ์ศิลปและวัฒนธรรมในขณะที่จะพัฒนาเป็นหลัก ส่วนในด้านกฎระเบียบ การควบคุม นั้นมีกฎหมายเป็นเครื่องมือในการบริหารอยู่แล้ว

4.1.3.2 แกนถนนพระปกเกล้า จากประตูช่างเผือกด้านทิศเหนือถึงประตูเชียงใหม่ด้านทิศใต้ของกำแพงเมืองเก่า สภาพภูมิทัศน์ที่มีปัญหารุนแรง คือ บริเวณตลาดย่านประตูช้างเผือกและประตูเชียงใหม่ที่ลักษณะสภาพทรุดโทรมและไม่เป็นระเบียบ อาคารพาณิชย์บริเวณถนนศรีภูมิ บดบังทัศนียภาพบริเวณแก่งศรีภูมิ และบริเวณถนนพระปกเกล้ามีสภาพทรุดโทรม และการขยายถนนบริเวณประตูช้างเผือกทำลายสภาพแวดล้อมของเมืองเก่า ในสภาพแวดล้อมทางด้านประตูเชียงใหม่ที่เป็นย่านตลาด ประตูเชียงใหม่มีสภาพทรุดโทรมและมีการขยายตัวของอาคารพาณิชย์เป็นแนวตลอดถนนพระปกเกล้า ทำให้สภาพตลาดและบริเวณใกล้เคียงมีสภาพภูมิทัศน์ที่ทรุดโทรม ขาดเอกลักษณ์ของเมืองเก่า โรงแรมอโนดาตและอาคารพาณิชย์ตามแนวถนนพระปกเกล้าส่วนใหญ่ไม่งดงามตามแบบสถาปัตยกรรม และขยายตัวอย่างรวดเร็ว เจดีย์หลวงของวัดเจดีย์หลวงที่เคยทำหน้าที่เป็นเส้นขอบฟ้าระยะมใกล้ถูกบดบังจากอาคารสิ่งก่อสร้างที่หนาแน่น ถนนพระปกเกล้าถึงแม้เป็นที่ตั้งของสถานที่ราชการหลายแห่ง และมีวัดงดงามทางสถาปัตยกรรมและศิลปกรรม เช่น ศาลากลางจังหวัดเดิม วัดเจดีย์หลวง อนุสาวรีย์ 3 กษัตริย์ แต่ก็ถูกสภาพโดยรวมตามแนวถนนทำให้ภูมิทัศน์เมืองด้อยคุณภาพลง บริเวณอนุสาวรีย์ 3 กษัตริย์ เป็นบริเวณลานสวนหย่อมที่เป็นจุดรวมที่มีความสำคัญทางภูมิทัศน์ เพื่อให้ประชาชนได้สักการะและพักผ่อนหย่อนใจ เป็นบริเวณที่มีภูมิทัศน์ที่ดี มีต้นไม้ให้ร่มเงา การปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์ให้ดียิ่งขึ้นควรเชื่อมความสัมพันธ์ของพื้นที่อนุสาวรีย์สามกษัตริย์ ศาลากลางจังหวัดเดิมที่เป็นอาคารอนุรักษ์และโดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริเวณศาลากลางจังหวัดเดิมสร้างกินแนวบริเวณวัดร้างเดิม เห็นเป็นหลักฐานเจดีย์ร้าง และอีกฟากถนนมีหลวงพ่อขาวประดิษฐานอยู่และด้านหลังเป็นเจดีย์ร้างอีกหนึ่งองค์ ด้านข้างเป็นกำแพงเก่า ด้านเจดีย์ร้างด้านหลังหลวงพ่อขาว และกำแพงถูกบุกรุกจากอาคารพาณิชย์และรุกล้ำที่ดินของใกล้เคียงบริเวณฐานของกำแพงวัดร้าง หากปรับปรุงแก้ไขและออกแบบให้ 3 พื้นที่มีการเชื่อมโยงในลักษณะศาลากลางเก่าเป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีเจดีย์ร้างอยู่ในบริเวณและขยายต่อ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ถึงส่วนที่ประดิษฐานของหลวงพ่อขาว และเชื่อมกับอนุสาวรีย์สามกษัตริย์ได้จะมีคุณค่า ในหลายด้านพร้อม ๆ กัน คือ ด้านประวัติศาสตร์วัฒนะธรรมและภูมิทัศน์นันทนาการ พักผ่อนหย่อนใจ

4.1.3.3 แนวถนนรอบคูเมืองเก่า พื้นที่ครอบคลุมคูเมืองและกำแพงเมืองเก่า มีลักษณะสี่เหลี่ยมล้อมรอบกำแพงเมืองชั้นใน โดยมีคูน้ำล้อมรอบและถนนทั้งชั้นนอกและชั้นในขนานคูเมือง ถนนชั้นนอกประกอบไปด้วยถนนมณีนพรัตน์ (ประตูช้างเผือก) ถนนชัยภูมิ ถนนคชสาร ถนนราชเชียงแสน ถนนช่างหล่อ และถนนบุญเรืองฤทธิ์ ส่วนถนนชั้นในประกอบไปด้วย ถนนศรีภูมิ (ประตูช้างเผือก) ถนนมูลเมือง (ประตูท่าแพ) ถนนบำรุงบุรี (ประตูเชียงใหม่) และถนนอารักษ์ (ประตูสวนดอก)

สภาพทางภูมิทัศน์บริเวณคูเมืองและถนนเลียบคูเมืองอยู่ในสภาพที่ดี จุดหมายตา (Land mark) ที่เด่นชัด คือประตูเมืองทั้งสี่ด้านแจ่งทั้งสี่ด้าน ก็มีความเด่นทัดเทียมกันได้ และมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรมของเมืองเก่าเชียงใหม่ คูเมืองเป็นลักษณะเฉพาะของเมืองที่มีความหมายในการป้องกันมาในอดีต การปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์บริเวณคูเมืองได้ปรับปรุงมาเป็นระยะ ๆ การปลูกต้นไม้ให้ร่มเงา และลดอุณหภูมิโดยรอบ การตกแต่งอุปกรณ์ประกอบ เช่น ม้านั่งไฟแสงสว่างเป็นโคมตอลดแนว เพื่อให้แสงสว่างในเวลากลางคืน ปรับปรุงก่อสร้างทางเท้าและปลูกหญ้าริมคูเมือง ทำให้สภาพภูมิทัศน์มีความร่มรื่น สามารถเป็นที่นั่งพักผ่อนได้ เช่น บริเวณตามแนวถนนช่างหล่อ และถนนอารักษ์ เป็นต้น พื้นที่บางส่วนของคูเมืองและกำแพงเมืองบางแห่งยังประสบปัญหาด้านภูมิทัศน์ค่อนข้างมาก เช่น บริเวณประตูช้างเผือก บริเวณประตูท่าแพ บริเวณประตูเชียงใหม่ และด้านบริเวณประตูสวนดอก มีความไม่เป็นระเบียบดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ขาดการออกแบบควบคุมการอนุญาตให้ก่อสร้างอาคารสูงทางด้านทิศตะวันตก ทิศตะวันออกและทิศเหนือของเมือง ทำให้บดบังช่องมองสายตาไปยังดอยสุเทพ และประการสำคัญหนึ่งคือป้ายโฆษณาที่ใหญ่โตตามแนวถนนเลียบคูเมือง เป็นสิ่งที่บดบังและรบกวนช่องมองทัศนียภาพกำแพงเมืองเชียงใหม่ที่ยังคงอยู่ในปัจจุบัน ส่วนใหญ่เป็นซากปรักหักพัง ทรุดโทรม ถูกทำลายจากการกระทำของมนุษย์เอง และธรรมชาติตามกาลเวลาถูกบุกรุก จากอาคารสิ่งก่อสร้าง และการพัฒนาของรัฐ โดยที่ไม่ได้คำนึงถึงผลกระทบต่อโบราณสถานที่เป็นประวัติศาสตร์และโบราณคดี บริเวณที่ยังคงอยู่ที่มีสภาพค่อนข้างดีเป็นบริเวณแจ่งทั้งสี่มุม และประตูเมือง บริเวณที่ได้มีการบูรณะปฏิสังขรณ์ค่อนข้างมาก คือ บริเวณประตูเมือง และกำแพงเมืองด้านท่าแพ ส่วนบริเวณคูเมืองยังมีรูปลักษณ์สมบูรณ์ที่แบ่งแยกกำแพงเมืองชั้นใน และถนนเลียบคูเมืองชั้นนอก แต่ถึงกระนั้นบริเวณคูเมืองถูกสภาพแวดล้อมโดยรองทำลายความงดงามลงไปเป็นอย่างมาก เนื่องจากบริเวณโดยรอบมีสิ่งก่อสร้างบริเวณริมคูเมือง และสร้างสะพานที่ทำลายภาพภูมิทัศน์เมือง คุณ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพน้ำในคูเมืองบางระยะเวลายังบกพร่องไม่สะอาดเพียงพอ การหมุนเวียนของน้ำยังไม่เพียงพอ จำต้องได้รับการแก้ไข เพื่อให้สภาพภูมิทัศน์บริเวณคูเมือง มีสภาพดียิ่งขึ้น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ผังที่ 4.7 แสดงบริเวณพื้นที่ที่มีสภาพภูมิทัศน์ที่ดีและมีปัญหา

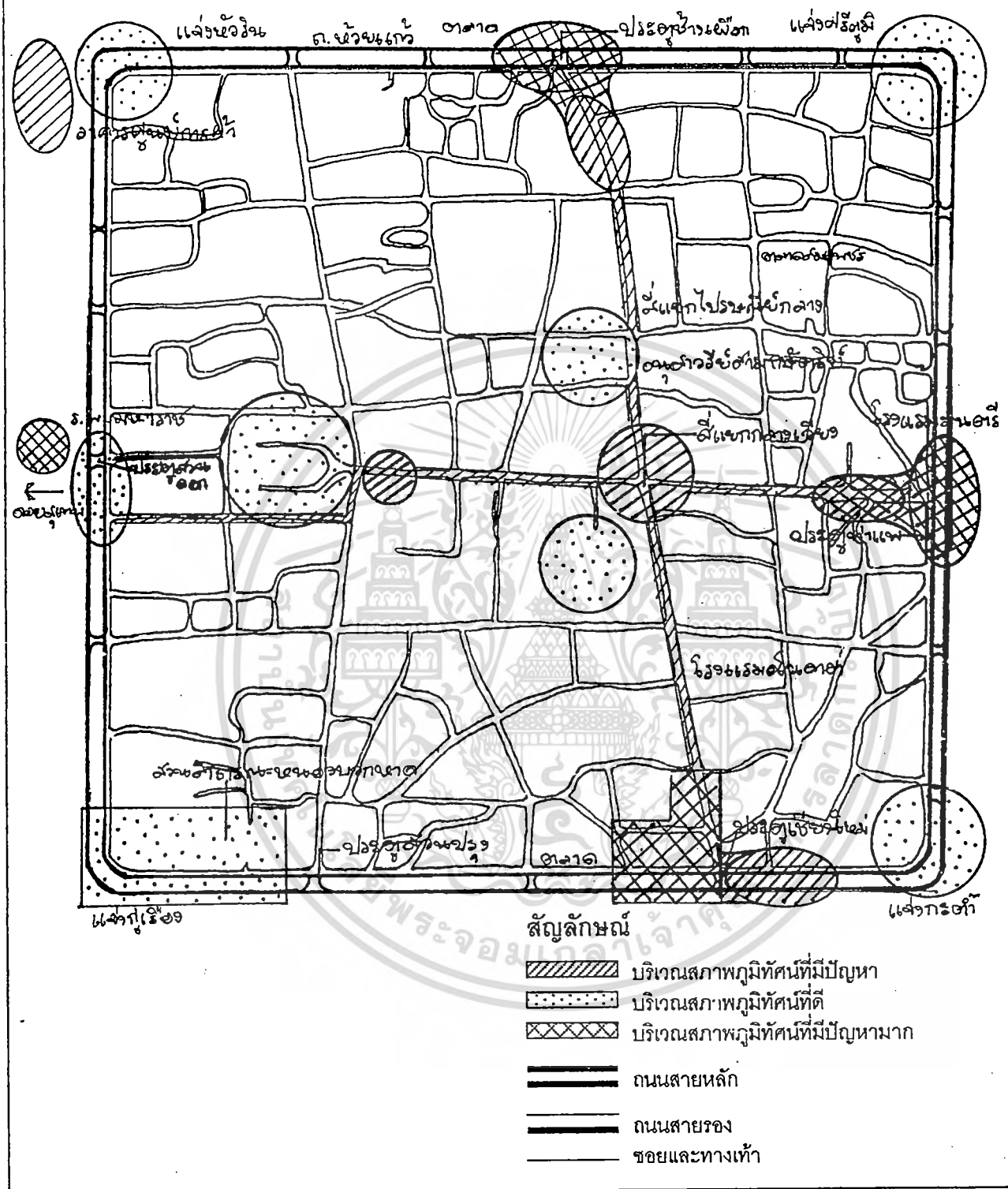

บริเวณพื้นที่ที่มีสภาพภูมิทัศน์ที่ดีและที่มีปัญหา

ที่มา: จากการศึกษา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 5
แนวทางการวางแผนพัฒนาภูมิทัศน์ในเขตเมืองเก่าเชียงใหม่

5.1 แนวความคิดการวางแผนปรับปรุงภูมิทัศน์ในเขตเมืองเก่า

จากการศึกษา สำรวจ และวิเคราะห์สภาพภูมิทัศน์เมืองเก่าเชียงใหม่ พื้นที่คูเมืองและในเขตกำแพงเมือง พบว่า เมืองเก่าเชียงใหม่ประสบปัญหาทางด้านจินตภาพ (Image) และทางด้านกายภาพสภาพภูมิทัศน์ในบริเวณที่สำรวจแล้วพบว่ามีสภาพดีและเหมาะสม ปรากฏว่าส่วนใหญ่พื้นที่ดังกล่าวมีการวางแผนและออกแบบเป็นเฉพาะแห่ง ในส่วนอื่น ๆ ที่มิได้มีการออกแบบจึงทำให้ไม่มีความต่อเนื่องซึ่งกันและกัน การออกแบบและวางแผนพัฒนาควรจะศึกษามองในภาพรวม และทำการปรับปรุงหรือพัฒนาให้เป็นไปตามแผนที่ได้วางไว้ เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องเป็นหนึ่งเดียว

5.1.1 กรอบแนวความคิดการวางแผนพัฒนาภูมิทัศน์

การเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วของชุมชนเมืองเชียงใหม่ทำให้การขยายตัวและกระจายตัวของประชากรเป็นไปในแบบที่ไม่แน่นอน มีการใช้ที่ดินไม่เหมาะสมเกิดขึ้น ขาดการควบคุมที่รัดกุมและเหมาะสม มีผลให้สภาพแวดล้อมทางภูมิทัศน์ประสบปัญหา ดังนั้นในการวางแผนพัฒนาและปรับปรุงแก้ไข ในภาพรวมจึงขอเสนอนำทฤษฎี (Theory) ของ Mullier (1979) เข้ามาประยุกต์ใช้ในเรื่องของภาพรวมทางกายภาพของพื้นที่โล่งและพื้นที่สีเขียว และการจัดประเภทของที่โล่งและพื้นที่สีเขียวของ Pleumarom (1987) และระบบโครงข่ายสีเขียว (Greennet system) ของ Garbrech and Matthes (1980) มาประยุกต์ปรับเข้าเป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนาพื้นที่เมืองเก่าเชียงใหม่

5.1.1.1 แนวความคิดระบบพื้นที่โล่งและพื้นที่สีเขียวในเมืองเก่า

แนวความคิดตามทฤษฎีระบบพื้นที่โล่งและพื้นที่สีเขียวในเมืองโดย Muller (1978) จัดแบ่งพื้นที่โล่งและพื้นที่เขียวในเมืองออกเป็น 6 แบบด้วยกัน

1. แบบพื้นที่โล่งเป็นจุดเป็นแห่ง (Single green) เป็นพื้นโล่งที่เป็นลักษณะ เป็นจุดแต่ละแห่งไป เช่น สวนสาธารณะ สนามกีฬา ที่โล่งลานอเนกประสงค์ทั่วไปทั้งเมืองดังเช่นพื้นที่ศึกษาสวนสาธารณะหนองบวกหาด ลานอเนกประสงค์ประตูท่าแพ สวนหย่อม อนุสาวรีย์สามกษัตริย์ เป็นต้น ซึ่งแต่ละแห่งให้บริการในรัศมีจำกัดและแต่ละจุดแต่ละแห่งไม่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2. แบบวงแหวน (Ring of green space) เป็นลักษณะพื้นที่โล่งและพื้นที่สีเขียว เป็นวงแหวนรอบเมือง เช่น green belt หรืออาจจะเกิดจากแม่น้ำ ลำคลอง ถนนเชื่อมโยงกันรอบเมือง ลักษณะนี้สามารถให้บริการแก่ชุมชนในแบบเป็นวงแหวน แต่ไม่สามารถให้บริการได้ทั่วกันทั้งเมือง

3. แบบรัศมีสีเขียว หรือนิ้วมือสีเขียว (Radial green sector or green finger) เป็นลักษณะโล่งและพื้นที่สีเขียวเป็นรัศมีจากนอกเมืองสู่ศูนย์กลาง มีลักษณะคล้ายนิ้วมือ พื้นที่โล่งและมีที่มีแบบ สีเขียวบริการ เช่น ถ่ายเทอากาศเข้า และออกผ่านเมืองได้ ทำให้บริการอากาศบริสุทธิ์เข้าสู่เมือง

4. แบบผสมผสานของแบบวงแหวนและแบบรัศมี (Combination of Green Ring and Radial green) เป็นลักษณะพื้นที่โล่งและพื้นที่สีเขียว 2 แบบ ผสมผสานด้วยกัน ลักษณะเมืองประเภทนี้จะมีพื้นที่โล่งและพื้นที่สีเขียวกระจายอยู่ทั่วเมือง สามารถให้บริการได้ทุกจุดของเมือง และในรัศมีของแต่ละพื้นที่สามารถเชื่อมโยงเป็นโครงข่ายการถ่ายเทอากาศ ตลอดจนพืชและสัตว์สามารถเชื่อมโยงระหว่างพื้นที่กันได้ เป็นลักษณะพื้นที่ที่ดีที่สุดที่มีระบบนิเวศน์เมืองสมบูรณ์

5. แบบเส้นโค้งผ่านเมือง (Curve Green Sector) เป็นลักษณะพื้นที่โล่งและพื้นที่สีเขียวเป็นริ้วทางยาวผ่านเข้าไปในเมือง และออกนอกเมืองอีกด้านหนึ่ง เช่น แม่น้ำผ่านเมือง หรือถนนผ่านเมือง การให้บริการก็จะเป็นไปตามแนวโค้งที่พื้นที่โล่งและพื้นที่สีเขียววิ่งผ่าน ส่วนบริเวณอื่น ๆ ไม่สามารถรับประโยชน์จากการให้บริการได้

6. แบบแนวยาวผ่านเมือง (Linear Green Sector) เป็นลักษณะพื้นที่โล่งและพื้นที่สีเขียวตัดผ่าน เช่น ทางรถไฟ ถนน และแม่น้ำ วิ่งขนานกันไปจะพบส่วนใหญ่ในเมืองอุตสาหกรรม และแนวนี้มักใช้เป็นแนวกันชนระหว่างเขต (Zone) การให้บริการอยู่ในแนวจำกัด

ระบบพื้นที่โล่งทั้ง 6 แบบตามทฤษฎีของ Muller เป็นระบบพื้นที่โล่งและพื้นที่สีเขียวในเมือง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 5.1 แสดงระบบพื้นที่โล่งและพื้นที่สีเขียวแนวทฤษฎี Muller

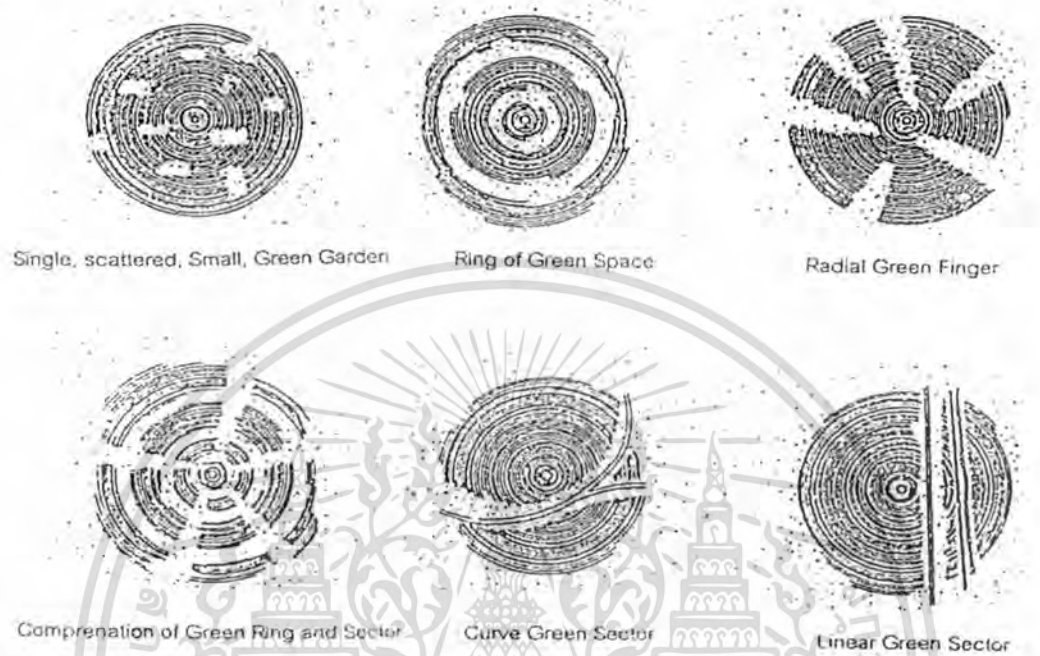

ที่มา: Muller. 1979

จากการนำทฤษฎีของ Muller มาแสดงให้เห็นและจากการพิจารณาแล้วเห็นว่า ระบบพื้นที่โล่งและพื้นที่สีเขียวของเมืองเชียงใหม่จัดอยู่ในประเภทที่ 4 คือ แบบผสมผสานของแบบวงแหวนและแบบรัศมี เนื่องจากสภาพพื้นที่ของเมืองเก่า มีลักษณะของคูเมืองที่มีทั้งบริเวณคูเมืองและบริเวณถนนล้อมรอบเป็นวงแหวนของเมืองเก่า และถนนในเมืองเก่ามีลักษณะเป็นตาราง (Grid system) มีลักษณะคล่ายรัศมีที่มีการเชื่อมโยงจากภายนอกเมืองสู่กลางเวียง และต่อไปถึงอีกด้านหนึ่งและเชื่อมต่อกับคูเมือง ในโครงสร้างใหญ่เป็นการเชื่อมโยงที่มีศักยภาพอยู่เดิมแล้ว

5.1.1.2 แนวความคิดการจัดกลุ่มประเภทพื้นที่โล่งและพื้นที่สีเขียวในเมืองเก่า

ในการจัดวางแผนและวางผังเมืองในด้านพื้นที่โล่งและพื้นที่สีเขียว นักวางผังมักจะมุ่งเน้นไปถึงพื้นที่สีเขียวที่เป็นสวนสาธารณะ สวนหย่อมระดับต่าง ๆ พื้นที่สีเขียวกันชน (green belt) พื้นที่เกษตรกรรม แต่ลืมและให้ความสำคัญกับพื้นที่โล่งและพื้นที่สีเขียว เช่น สวนในบ้าน พื้นที่สีเขียวบนดาดฟ้า พื้นที่โล่งรกร้าง พื้นผิวถนนทางเดิน ตลอดจน แม่น้ำ และพื้นที่ริมแม่น้ำลำคลอง พื้นที่

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ดังกล่าวที่ถูกลืมและไม่ได้รับความสนใจ ที่ทั้งหลายนี้ ตามความเป็นจริง เป็นองค์ประกอบของเมืองอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ แนวคิดของ Pleumarom (1987) ได้ยกความสำคัญของพื้นที่เหล่านี้มาจัดกลุ่มประเภทการใช้สอยที่เป็นองค์ประกอบของเมือง เพื่อจัดระบบพื้นที่สีเขียวในเมืองให้มีองค์ประกอบ (Function) สนองตอบบริการแก่เมืองให้ได้มากที่สุดเท่าที่ศักยภาพของแต่ละพื้นที่จะอำนวย

ตามแบบการแบ่งกลุ่มประเภทของพื้นที่โล่งของ Pleumarom (1987) ได้แบ่งกลุ่มประเภทหลักของพื้นที่โล่งและพื้นที่สีเขียวออกเป็น 3 กลุ่ม ด้วยกันคือ (แผนภูมิที่ 5.1)

1. พื้นที่โล่งแบบอิสระ เป็นพื้นที่โล่งที่เป็นลักษณะพื้นที่โล่งเอกเทศบ่งบอกลักษณะเฉพาะเป็นพื้นที่โล่งและพื้นที่สีเขียวในเมือง เช่น สวนสาธารณะ พื้นที่อนุสาวรีย์ เป็นต้น

2. พื้นที่โล่งที่ขึ้นอยู่กับสถานที่ เป็นลักษณะพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับสถานที่นั้น ๆ แบ่งออกเป็นกลุ่มย่อย 3 กลุ่มด้วยกัน

- พื้นที่โล่งที่ขึ้นอยู่กับที่อยู่อาศัย เป็นลักษณะพื้นที่ส่วนบุคคลและกึ่งสาธารณะ เช่น สวนในบ้าน พื้นที่บริเวณปิดล้อมของอาคาร (คอร์ด) เป็นต้น

- พื้นที่โล่งบริเวณสถานที่ทำงาน และสถานที่ให้บริการ เป็นลักษณะพื้นที่สาธารณะและพื้นที่ธุรกิจส่วนบุคคล เช่น พื้นที่โล่งบริเวณสถานศึกษา พื้นที่โล่งว่างบริเวณโรงแรม หรือโรงงานอุตสาหกรรม เป็นต้น

- พื้นที่โล่งที่ขึ้นอยู่กับการคมนาคม เป็นลักษณะพื้นที่สาธารณะ เช่น พื้นผิวถนนและบริเวณริมถนน พื้นผิวน้ำและบริเวณริมฝั่งน้ำ พื้นที่โล่งในสนามบิน เป็นต้น

3. พื้นที่โล่งที่ขึ้นอยู่กับภูมิประเทศ เป็นพื้นที่โล่งบริเวณรอบนอกของเมือง แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มย่อย คือ

- พื้นที่การผลิต กสิกรรมและป่าไม้เศรษฐกิจ เป็นลักษณะพื้นที่สำหรับการผลิตด้านกสิกรรม และป่าไม้เศรษฐกิจ เช่น พื้นที่ปลูกต้นข้าว พื้นที่สวนผลไม้ พื้นที่ทำการปลูกป่าและไม้เศรษฐกิจ

- พื้นที่พักผ่อนหย่อนใจนอกเมือง เป็นลักษณะพื้นที่เพื่อการนันทนาการ เช่น ชายทะเล สวนธรรมชาติ อุทยานแห่งชาติ และสวนสนุกยามว่าง เป็นต้น

ลักษณะสภาพพื้นที่ของเมืองเก่าเชียงใหม่ จากการพิจารณาจะอยู่ในกลุ่มประเภท 2 ประเภทแรก คือ แบบพื้นที่โล่งอิสระ และแบบพื้นที่โล่งที่ขึ้นอยู่กับสถานที่ การจัดกลุ่มประเภทของพื้นที่โล่งและพื้นที่สีเขียวก็เพื่อประโยชน์ในการวางแผนพัฒนา ซึ่งจะมีส่วนในการพิจารณา วิเคราะห์ว่า มีพื้นที่ใดบ้างที่ยังขาดการพัฒนา เป็นต้น (แผนภูมิ 5.1)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แผนภูมิที่ 5.1 แสดงการจัดกลุ่มพื้นที่โล่งและพื้นที่สีเขียวในเมือง

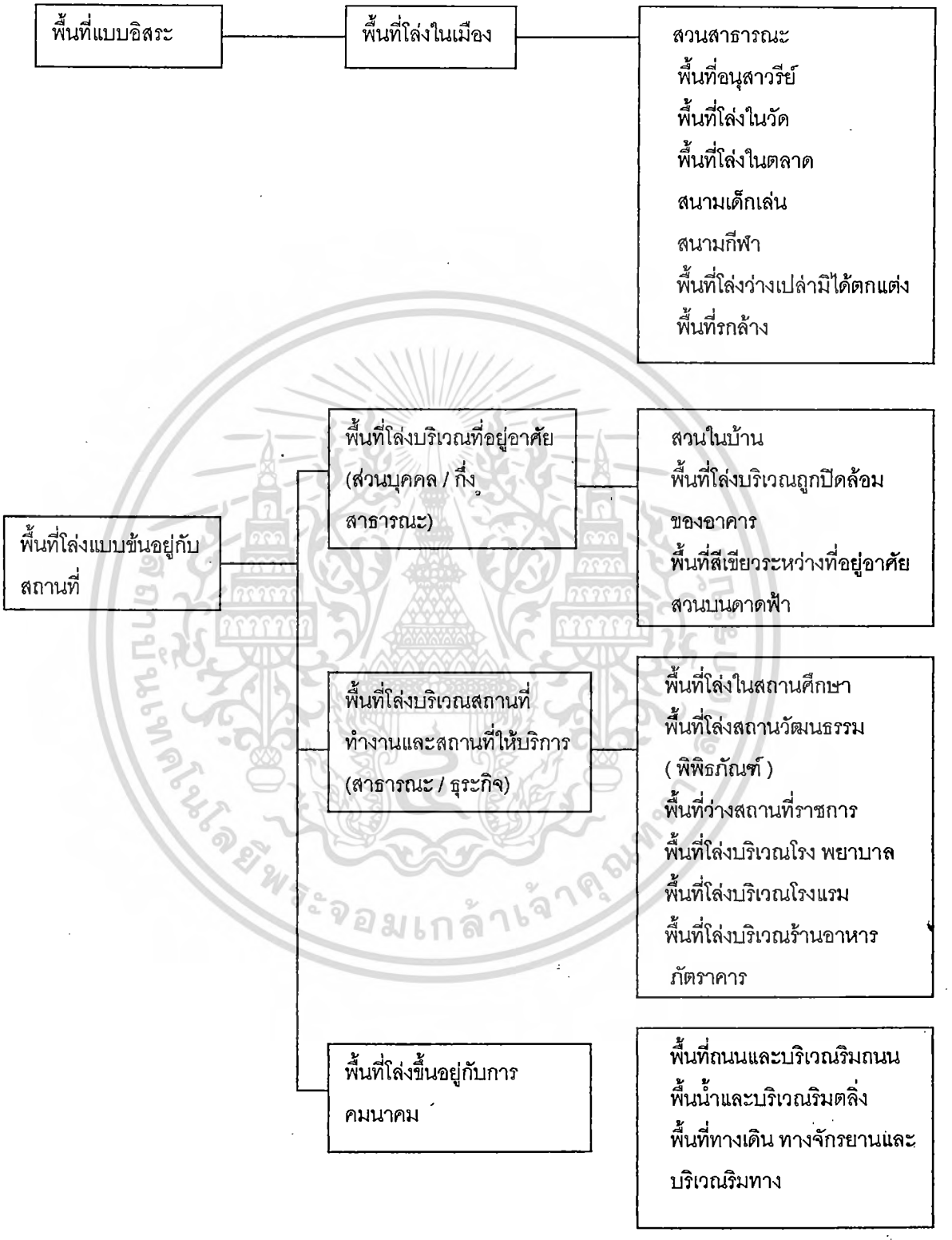

ที่มา : Pleumarom, N. 1988

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

5.1.1.3 ระบบโครงข่ายสีเขียว

ระบบโครงข่ายสีเขียว (Greennet system) เป็นระบบเชื่องโยงของพื้นที่โล่งและพื้นที่สีเขียวในเมือง (Garbrech and Matthes 1980) โดยจัดวางพื้นที่สีเขียวและพื้นที่โล่งต่าง ๆ ในเมืองเข้าด้วยกัน เพื่อให้พื้นที่โล่งและพื้นที่สีเขียวมีอยู่ทั่วทั้งเมือง จากสภาพความเป็นจริงจะมีพื้นที่โล่งและพื้นที่สีเขียวทั้งเป็นพื้นที่ใหญ่ เช่น สวนสาธารณะ และสนามเด็กเล่นหรือสวนหย่อม ที่เป็นพื้นที่เล็ก แต่ละพื้นที่สามารถให้บริการไม่เท่าเทียมกันแล้วแต่ขนาดพื้นที่และกิจกรรม การจัดระบบให้พื้นที่โล่งและพื้นที่สีเขียวได้มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงติดต่อถึงกันและกันได้ จะเพิ่มประสิทธิภาพของการให้บริการได้เพิ่มขึ้น และทำให้ระบบนิเวศน์เมืองมีสภาพแวดล้อมที่ดีมีภูมิทัศน์ที่มีความต่อเนื่อง

1. การให้บริการของพื้นที่โล่งและพื้นที่สีเขียว พื้นที่โล่งและพื้นที่สีเขียวแต่ละหน่วยจะมีรัศมีให้การบริการแก่ผู้ใช้ในขีดจำกัดดังเช่นในพื้นที่ 1 ไร่ หรือ 1 เฮคต้า จะมีรัศมีให้บริการในเขตจำกัด และถ้าพื้นที่ 20 ไร่ หรือ 20 เฮคต้า ก็สามารถจะให้บริการได้ เพิ่มเป็นอัตราส่วนสภาพพื้นที่จะเป็นรูปลักษณะใด การให้บริการอยู่ในเขตอิทธิพลการดึงดูดและรองรับจะเป็นไปตามลักษณะนั้น ๆ (ภาพที่ 5.2 และ 5.3)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 5.2 แสดงพื้นที่โล่งและพื้นที่สีเขียว 1 หน่วย กับการให้บริการ

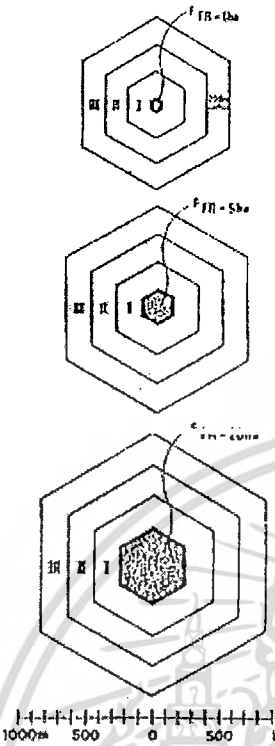

พื้นที่ 1 เฮคต้า รัศมี 200 เมตร

พื้นที่ 5 เฮคต้า รัศมี 200 เมตร

พื้นที่ 20 เฮคต้า รัศมี 200 เมตร

การให้บริการเพิ่มขึ้นตามอัตราส่วนของขนาดพื้นที่

ที่มา: Garbrech and Matthes.1980

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 5.3 แสดงรูปลักษณะพื้นที่โล่ง ที่ต่างกัน

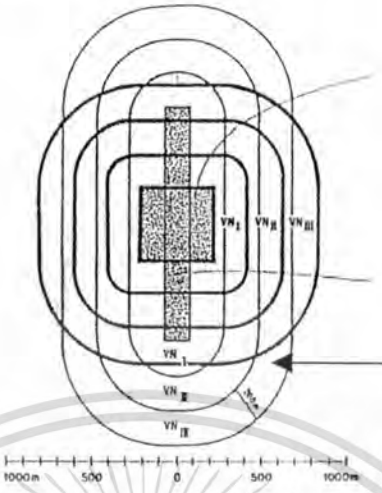

สัญลักษณ์

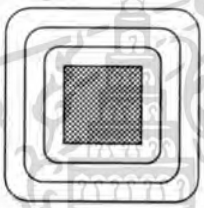

พื้นที่โล่ง 20 เฮคต้า

ประมาณ 450X450 เมตร

พื้นที่โล่ง 20 เฮคต้า

ประมาณ 150X1340เมตร
ลักษณะการให้บริการตามรูปลักษณะของพื้นที่

ที่มา: Garbrech and Matthes. 1980

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2. ระบบโครงข่ายเชื่อมโยง เป็นลักษณะของการเชื่อมโยงระหว่างพื้นที่โล่งที่มีขนาดต่าง ๆ กัน มีรัศมีให้การบริการแก่ผู้ใช้ และเชื่อมสัมพันธ์กันด้วย ถนน แม่น้ำ ลำคลองต่าง ๆ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ผังที่ 5.3 แสดงโครงข่ายเชื่อมโยงของพื้นที่โล่งและพื้นที่สีเขียวที่มีขนาดต่างกัน

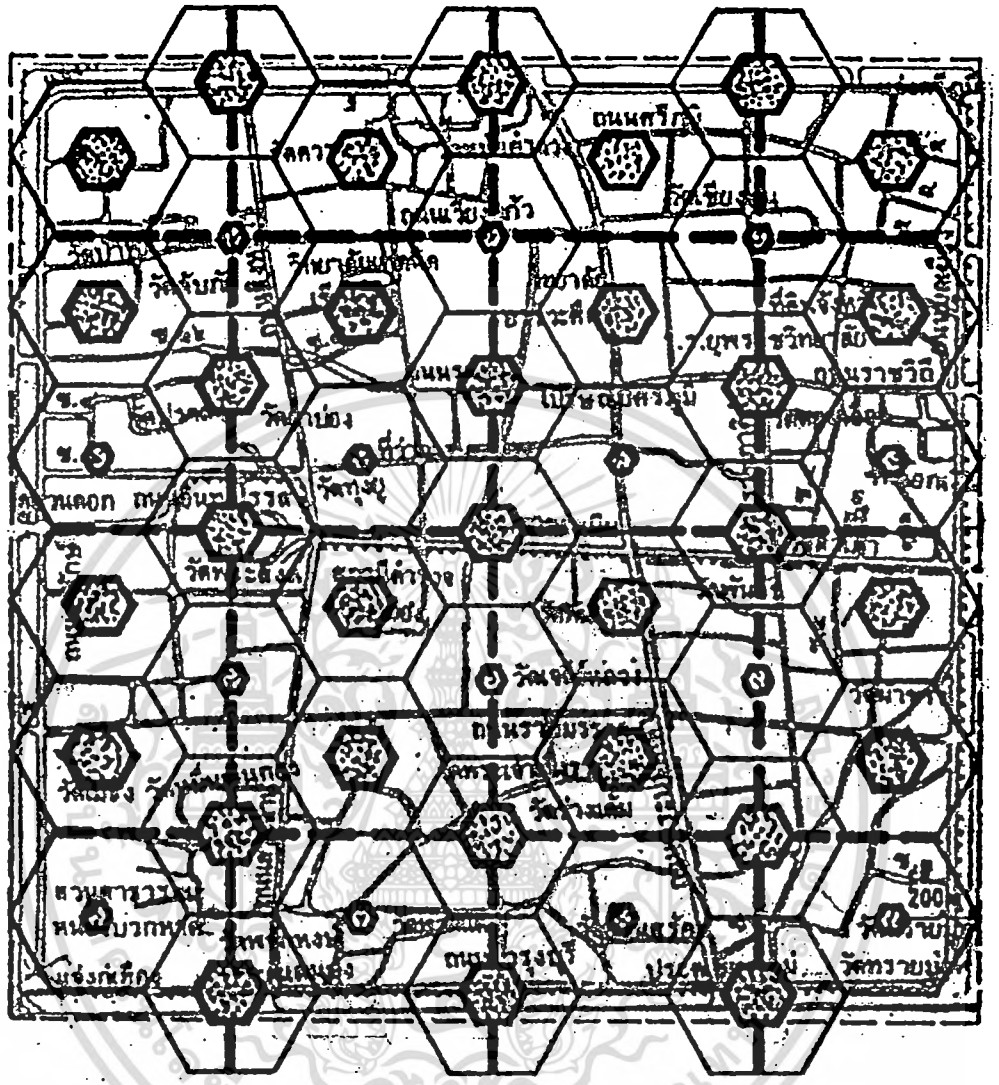

สัญลักษณ์

บริเวณพื้นที่โล่ง 1 เฮกต้า และ 5 เฮกต้า

ขอบเขตอิทธิพลการให้บริการ

โครงข่ายเชื่อมโยงสีเขียว

Ca. 200 m.

รัศมีอิทธิพลการให้บริการของพื้นที่โล่ง

แสดงโครงข่ายเชื่อมโยงของพื้นที่โล่งและพื้นที่สีเขียวที่มีขนาดต่างกัน

ที่มา: Garbrech / Matthes.1980

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แผนภูมิที่ 5.2

แนวทางการวางแผนงานพัฒนาภูมิทัศน์

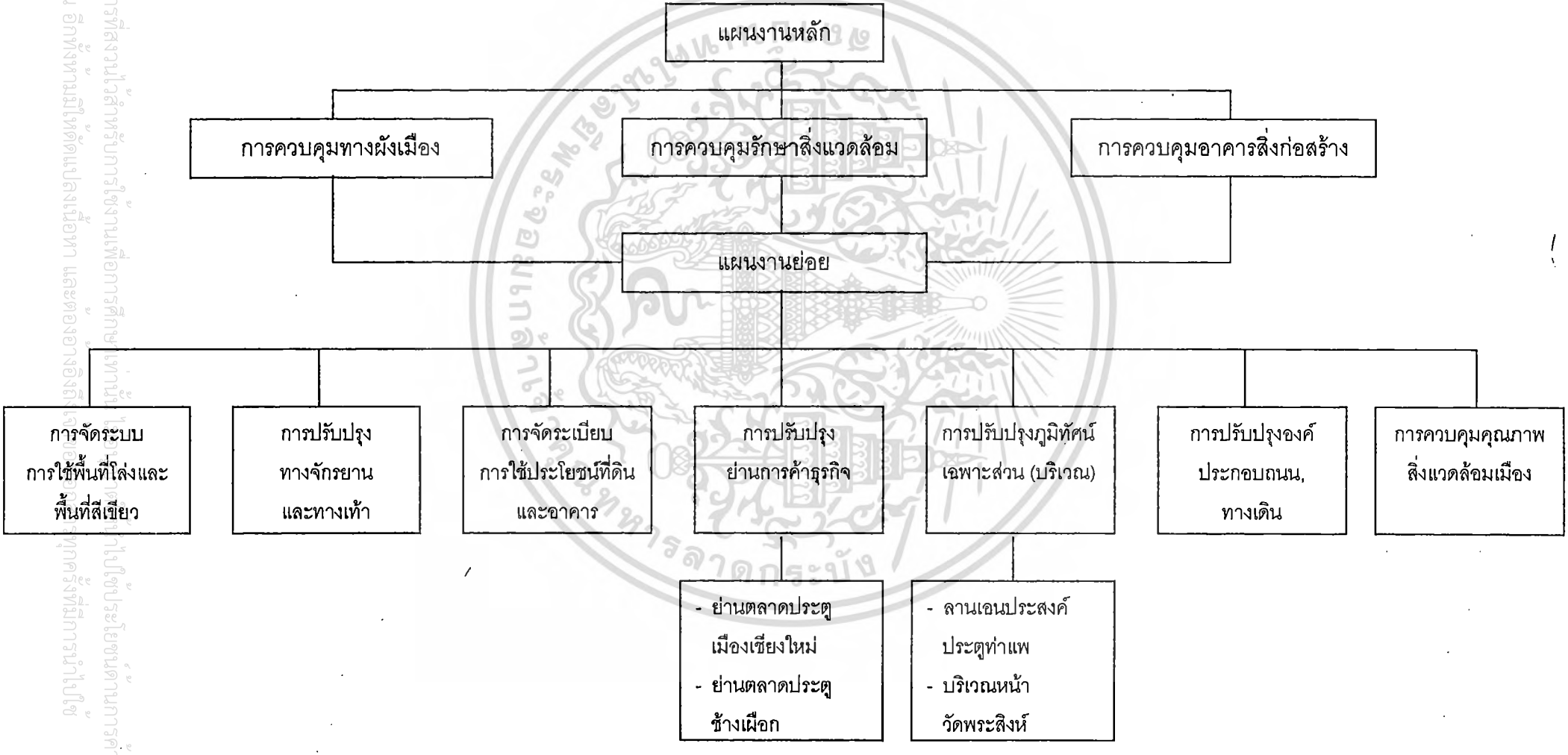

5.2 แนวทางการวางแผนพัฒนาภูมิทัศน์ในเขตเมืองเก่า

จากการศึกษา สำรวจ และวิเคราะห์ ถึงองค์ประกอบ (Function) ของเมืองทางด้านจินตภาพเมืองและลักษณะทางกายภาพภายในเขตเมืองเก่า ผู้วิจัยเห็นว่าปัญหาทางด้านภูมิทัศน์เมือง ประเด็นหลักเกิดจากการขยายตัวอย่างรวดเร็วของชุมชน อย่างไร้ทิศทางแบบแผนที่แน่นอน การใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างไม่เหมาะสม และขาดศักยภาพการวางแนวทางการควบคุม รองรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ

การวางแนวทางการวางแผนพัฒนา ปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์ในเขตเมืองเก่า จึงจำเป็นต้องมีทิศทางเพื่อการปรับปรุงสภาพแวดล้อม โดยรวมส่งเสริมฟื้นฟูองค์ประกอบของเมืองเก่าให้มีภาพและบรรยากาศของเมืองเก่าที่เด่นชัดคืนมา การจัดวางผังเมืองโดยเฉพาะผังเฉพาะให้มีการจัดระเบียบการใช้ที่ดินและอาคารให้กลมกลืนกับสภาพแวดล้อมเดิมที่ดี ผสมผสานกับความเปลี่ยนแปลงใหม่ ปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์ให้สวยงาม มีทัศนยภาพที่งดงาม

5.2.1 แนวทางการวางแผนงานหลัก

แนวทางในการวางแผนงานหลักของการจัดการพัฒนาปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์และควบคุมสภาพสิ่งแวดล้อมเมืองอันเกิดจากปัญหาการขยายตัวของเมืองเป็นไปอย่างรวดเร็วของเมืองเชียงใหม่ทำให้เกิดผลกระทบต่อเมืองเก่าอย่างหลีกเลี่ยงมิได้ ในการวางแผนหลักจึงมุ่งประเด็นไปที่การจัดระเบียบและการควบคุม ซึ่งได้แก่ การจัดระเบียบควบคุมทางการผังเมือง การควบคุมอาคารสิ่งก่อสร้าง และการควบคุมและเฝ้าระวังรักษาสิ่งแวดล้อม

5.2.1.1 แนวทางการจัดระเบียบควบคุมทางผังเมือง

เป็นการออกกฎเกณฑ์การจัดทำผังเมืองรมและผังเมืองเฉพาะให้มีความสอดคล้องกันและมีมาตรการที่เข้มงวด รัดกุม ให้เป็นไปตามแผน

1. การจัดทำผังเฉพาะและบังคับใช้ให้เกิดผลในการควบคุมดูแลความเป็นระเบียบในภาพรวมของเมืองให้อยู่ในกรอบแบบแผนของการพัฒนา

2. ควบคุมการใช้ที่ดินความหนาแน่นประชากร เพื่อป้องกันการใช้ที่ดินโดยไร้ทิศทางไม่เป็นระเบียบ

3. ออกแบบผังเฉพาะส่วน เพื่อควบคุมภูมิทัศน์ในระดับบริเวณ (แยกขยายเป็นบริเวณ) ของเมืองเก่ามีความสวยงาม ผังเฉพาะส่วนหรือย่านนี้ ออกแบบมาเพื่อใช้ปรับปรุงในแต่ละบริเวณ เช่น บริเวณย่านกลางเวียง บริเวณรอบคูเมือง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4. การจัดหาและรักษาพื้นที่โล่งว่างในเมือง เพื่อช่วยลดมลภาวะทางอากาศและความแออัดในเมือง จัดหาพื้นที่สำหรับทำสวนสาธารณะ ลานอเนกประสงค์ และวางแผนการใช้พื้นที่โล่งให้เป็นประโยชน์

5. จัดระบบการจราจร การจราจรเป็นส่วนสำคัญในการวางผังเมือง การจัดระบบการจราจรควรให้สัมพันธ์กันกับโครงข่ายเดิมที่มีอยู่ การสร้างเส้นทางใหม่ทำให้แผนของเมืองเปลี่ยนแปลงไป ดังนั้น การปรับปรุง เปลี่ยนแปลงมากเท่าใด เมืองก็จะมีการเปลี่ยนแปลงมาเท่านั้น จึงควรรักษาสภาพเดิมให้มากที่สุดในเขตเมืองเก่า

5.2.1.2 การควบคุมอาคารสิ่งก่อสร้าง

การควบคุมประเภทอาคารสิ่งก่อสร้าง ลักษณะอาคาร ขนาดอาคาร ความสูง ระยะถอยร่น อัตราส่วนพื้นที่อาคารต่อพื้นที่โล่งต่าง ๆ การควบคุมควรมีหลักกฎเกณฑ์ที่สำคัญต่อการอนุรักษ์เมืองเก่า เพื่อให้อาคารภายในเมืองเก่ามีขนาดและสัดส่วนเข้ากับสภาพแวดล้อม มีความเป็นระเบียบไม่แออัด รักษาจินตภาพเมืองเก่า และรักษาพื้นที่โล่งและพื้นที่สีเขียวของเมืองให้คงอยู่

5.2.1.3 การควบคุมรักษาสิ่งแวดล้อม

ระบบนิเวศน์เมืองเป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องดูแล การรักษาควบคุมสิ่งแวดล้อม อากาศ น้ำ เสียง และดิน เพื่อป้องกันมลภาวะที่จะเกิดขึ้น การประกอบกิจการหรือการทำกิจกรรมที่ส่งกระทบต่อเมืองในเขตเมืองเก่า ควรหลีกเลี่ยงหรือห้ามเพื่อรักษาสภาพแวดล้อมที่ดีของเมืองไว้

5.2.2 แนวทางการวางแผนงานย่อย

แนวทางในการวางแผนปรับปรุงและการควบคุม สภาพแวดล้อมเมืองเก่า เป็นไปตามแนวทางของแผนงานหลัก ดังต่อไปนี้

5.2.2.1 แผนงานที่ 1. การจัดระบบการใช้พื้นที่โล่งและพื้นที่สีเขียว

ที่โล่งและพื้นที่สีเขียว เป็นสิ่งที่มีความสำคัญมากต่อเมือง เป็นประโยชน์ต่อสภาพแวดล้อมและสุขภาพของประชาชนในเมืองเก่า เป็นความสวยงาม และเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจของประชาชนเชียงใหม่ ถึงแม้ว่าพื้นที่นั้นๆ จะเป็นที่สาธารณะ หรือส่วนบุคคลก็ตาม (Pleumarom 1987) ปัจจุบันการเจริญเติบโตขยายตัว ทำให้พื้นที่ว่างในเมืองลดน้อยลง เนื่องจากการถูกแทนที่ด้วย อาคารสิ่งก่อสร้าง และการถ่ายเทอากาศ เป็นไปไม่สะดวก มลภาวะที่เกิดขึ้น ไม่สามารถถ่ายเทออกไป ทำให้เกิดปัญหา จากการศึกษาพื้นที่สวนสาธารณะในเขตเมืองเก่า มีพื้นที่ไม่เพียงพอต่อการให้บริการแก่ประชาชน ทำให้ประชาชนมีโอกาสได้ใช้สวนสาธารณะน้อยลง แนวคิดที่ว่าจัดระบบพื้นที่โล่ง และวางเพิ่มขึ้น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ให้กับชุมชนเมืองจะทำให้เกิดการกระจายตัวมากยิ่งขึ้น ตามแนวทฤษฎีของ Garbrech / matthes การกระจายมากเท่าใดก็สามารถให้บริการมากและทั่วถึงทุกบริเวณได้เป็นสิ่งที่ดีและถูกต้องตามความต้องการของผู้ใช้ในการที่ไม่ต้องออกเดินทางไกล ไปหาที่โล่งสีเขียวเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ และทำให้องค์ประกอบของพื้นที่สีเขียวสามารถให้บริการได้ทั่วถึงอีกด้วย พื้นที่ที่เป็นสาธารณะหรือสถานที่ราชการที่มีที่โล่งเพียงพอ สามารถดัดแปลงการใช้สอยพื้นที่ให้บริการแก่ชุมชนได้ โดยจัดการอนุญาตให้ใช้ได้นอกเวลาราชการด้วย อันจะเป็นการช่วยลดปัญหาพื้นที่โล่ง สำหรับนันทนาการภายนอกตัวอาคารได้ บริเวณที่ที่สาธารณะในเขตเมืองเก่า ที่ขอเสนอแนะในการจัดทำเป็นสวนสาธารณะ หรือพื้นที่โล่งสีเขียวได้แก่ พื้นที่บริเวณเรือนจำ บริเวณหน้าวัดพันเตา ที่ดินบริเวณหน้าวัดทรายมูล และที่ดินของเอกชน บริเวณแจ่งหัวริน ซึ่งพื้นที่แต่ละแห่งมีกระจายอยู่ต่างตำแหน่ง ในบริเวณเมืองเก่า พื้นที่บริเวณรอบคูเมืองก็เป็นแห่งสำคัญที่จะนำมาพัฒนาเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจได้ ทั้งบริเวณริ้วสีเขียวริมคูเมืองและในบริเวณพื้นที่น้ำตอนใกล้สวนสาธารณะหนองบวกหาด สามารถจัดให้เป็นพื้นที่นันทนาการทางน้ำ ได้อีกด้วย ในกรณีหากมีการปรับปรุงถนน ให้มีสะพานสูงขึ้นได้เพียงพอกับเรือที่พายผ่านได้บริเวณคูเมืองทั้งสี่ด้าน จะเพิ่มคุณค่าทางพักผ่อนหย่อนใจ คุณภาพน้ำในคูเมืองจะดีขึ้น เนื่องจากทำให้น้ำมีออกซิเจนมากขึ้น และทำให้สภาพภูมิทัศน์เมืองมีชีวิตชีวา (ผังที่ 5. 1)

5.2.2.2 แผนงานที่2 การปรับปรุงทางจักรยานและทางเดินเท้า

ระบบถนนเป็นองค์ประกอบสำคัญของภูมิทัศน์เมือง ทำหน้าที่เชื่อมโยงส่วนต่างๆของเมืองเข้าด้วยกัน การจราจรติดขัดเป็นปัญหาของระบบการจราจร แผนงานนี้เสนอแนะในส่วนของการปรับปรุงทางจักรยานและทางเดินเท้าเพื่อส่งเสริมให้ประชาชนและนักท่องเที่ยวใช้จักรยานและการเดินมากยิ่งขึ้นเพื่อช่วยลดปริมาณรถยนต์และเพื่อความสะดวกในการเข้าชมจุดต่างๆภายในบริเวณโบราณสถาน อีกทั้งยังช่วยรักษาสภาพแวดล้อมภายในเมืองเก่า ให้มีอากาศที่บริสุทธิ์ สะอาดยิ่งขึ้น และช่วยลดมลภาวะทางเสียงให้น้อยลง ไอร้อนจากเครื่องยนต์ ตลอดจนไอเสียจากการเผาไหม้เชื้อเพลิงก็ส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมเมืองน้อยลง โครงการปรับปรุงทางจักรยาน โดยจัดเส้นทางสำหรับรถจักรยานภายในเขตเมืองเก่า เพื่อเพิ่มความสะดวกสบายและปลอดภัยมากยิ่งขึ้น (ผังที่ 5.2) และโครงการปรับปรุงเส้นทางเดินเท้า โดยการจัดทางเดินภายในเขตเมืองเก่า เพื่อเพิ่มความสะดวกสบาย ความร่มรื่นและความปลอดภัยแก่ผู้ใช้ (ผังที่ 5.3)

5.2.2.3 แผนงานที่ 3 การจัดระเบียบการใช้ประโยชน์ที่ดินและอาคาร

การควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดิน ในพื้นที่เมืองเก่าอย่างเข้มงวดมากกว่าบริเวณอื่นของเมืองเชียงใหม่ ถึงกระนั้นตามพื้นที่ในเขตกำแพงเมืองเก่าก็ยังมีการเปลี่ยนแปลง ไม่ได้รอดพ้นจากกระแส

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การเจริญเติบโตของเมืองเชียงใหม่ การใช้ประโยชน์ที่ดินจากที่อยู่อาศัย มาเป็นพื้นที่พาณิชยกรรม เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและรวดเร็ว ประกอบกับสิทธิในการถือครองที่ดินในเมืองเก่าส่วนมากยังคงเป็นของเอกชน ทำให้เกิดความสะดวกในการซื้อขายและเปลี่ยนแปลง นอกจากนี้ ตามกฎกระทรวงผังเมืองรวมเชียงใหม่ 2532 ยังกำหนดให้การใช้ที่ดินภายในเขตเมืองเก่า เป็นที่อยู่อาศัยและพาณิชยกรรม ทำให้มีจำนวนอาคารพาณิชย์ภายในเขตกำแพงเมืองและพื้นที่โดยรอบเพิ่มขึ้น ทำให้เกิดความหนาแน่น ส่งผลให้สภาพแวดล้อมเมืองเก่าเปลี่ยนแปลงไป และก่อให้เกิดปัญหาอื่นๆตามมาอีกมากมาย

ดังนั้นเพื่อให้การใช้ประโยชน์ที่ดินและอาคารภายในเขตกำแพงเมืองและพื้นที่โดยรอบ มีความเหมาะสมต่อสภาพแวดล้อมเมืองเก่า จึงมีความจำเป็นต้อง กำหนดแนวทางการใช้ที่ดินและอาคารอย่างรัดกุมและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

แนวทางในการกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดิน

1. กำหนดให้การใช้ประโยชน์ที่ดินภายในเขตกำแพงเมืองชั้นในและพื้นที่โดยรอบ เป็นเขตอนุรักษ์และคุ้มครองสภาพแวดล้อม โดยพื้นที่ที่ถูกคุ้มครองได้แก่ พื้นที่ภายในเขตกำแพงเมืองชั้นในทั้งหมดและพื้นที่โดยรอบกำแพงเมืองในระยะรัศมี 100 เมตร จากคูเมืองชั้นนอก

2. กำหนดให้การใช้ที่ดิน ในบริเวณที่ควรรักษาไว้ เพื่อรักษาสภาพแวดล้อมเมืองเก่า ส่งเสริมและรักษาศิลปวัฒนธรรม และสถาปัตยกรรมท้องถิ่น ที่อยู่อาศัย มิให้เป็นอาคารสูงและอาคารขนาดใหญ่

3. กำหนดพื้นที่บริเวณศูนย์กลางเมือง เป็นเขตอนุรักษ์อาคารเก่า ซึ่งเป็นที่ตั้งของสถานที่ราชการ สถานศึกษา ที่ว่างสาธารณะและที่อยู่อาศัยที่มีความหนาแน่นน้อย

4. การพิจารณาการใช้ประโยชน์ที่ดินในปัจจุบัน ให้คงอยู่หรือไม่ ให้พิจารณาว่ากิจกรรมประเภทนั้นๆสอดคล้องหรือทำลายสภาพแวดล้อมเมืองเก่า ทั้งทาง ตรงและทางอ้อมหรือไม่

แนวทางในการกำหนดมาตรการการควบคุมอาคาร

การควบคุมอาคารในเขตคุ้มครอง ให้พิจารณาถึงความเหมาะสมของอาคารตามแนวทางการใช้ประโยชน์ที่ดิน โดยกำหนดความสูง ระยะถอยร่น ลักษณะอาคาร ขนาดอาคาร สัดส่วนของพื้นที่อาคารต่อพื้นที่ดิน (BAR.) และสัดส่วนของพื้นที่อาคารคลุมดิน (FAR.) โดยการกำหนด ดังข้อกำหนดการควบคุมอาคารในเขตเมืองเก่าดังนี้

ห้ามการก่อสร้าง ดัดแปลง รื้อถอน เพื่อใช้หรือเปลี่ยนการใช้อาคาร ดังต่อไปนี้

1. อาคารที่มีความสูงเกิน 12 เมตร วัดจากระดับถนน หรือขอบทางเท้าที่ใกล้ที่สุด ถึงส่วนที่สูงที่สุดของอาคาร ยกเว้นอาคารสาธารณะที่ใช้เพื่อการประกอบกิจกรรมทางศาสนา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2. อาคารที่มีความสูงเกินกว่า 8 เมตร ในระยะ 200 เมตร นับจากโบราณสถานหรือศาสนสถาน

3. อาคารที่สูงเกิน 16 เมตร ในระยะ 100 เมตร นับจากขอบคูเมืองด้านนอก โดยอาคารที่มีความสูงเกิน 12 เมตร ต้องมีระยะถอยร่นจากขอบคูเมืองด้านนอกไม่ต่ำกว่า 65 เมตร

4. อาคารที่มีระยะถอยร่นน้อยกว่า 6 เมตร นับจากเขตทางสาธารณะ

5. อาคารที่มีความว่างปราศจากหลังคาหรือสิ่งปกคลุม น้อยกว่าร้อยละ 30 ของพื้นที่

6. อาคารที่มีสีฉูดฉาด กำหนดให้ใช้สีทาภายนอกอาคารเป็นสีอ่อน มีความเข้มของสีไม่เกินค่ามาตรฐานปานกลางของสีที่แต่ละบริษัทกำหนดอาคารทุกประเภทภายในระยะ 20 เมตร ห่างจากโบราณสถาน

อาคารที่มีความสูงมากกว่า 4 เมตรหรือมีความสูงเกินกว่าส่วนสูงของโบราณสถาน ภายในระยะ 50 เมตร ห่างจากโบราณสถาน

ห้ามติดตั้งป้ายทุกชนิดในเขตกำแพงเมือง ยกเว้นป้ายทางราชการที่ใช้บอกชื่อถนน และสถานที่โดยติดตั้งป้ายต้องมีความสูงไม่เกิน 2 เมตรมีขนาดป้ายน้อยกว่า 3 ตารางเมตร และควรมีลักษณะแสดงออกถึงศิลปกรรมท้องถิ่นหรือศิลปะกรรมร่วมสมัย

การเปลี่ยนแปลงลักษณะอาคารบางบริเวณ เพื่อให้เป็นไปตามมาตรการการปรับปรุงภูมิทัศน์เมืองเก่า จำเป็นต้องได้รับอนุญาต และอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิด

5.2.2.4 แผนงานที่ 4 การปรับปรุงย่านการค้าธุรกิจ

1. โครงการ การปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณตลาดประตูเชียงใหม่

ตลาดประตูเชียงใหม่เป็นย่านการค้าธุรกิจที่สำคัญแห่งหนึ่งของเมืองเชียงใหม่ เป็นบริเวณที่ประสบปัญหาค่อนข้างรุนแรง เนื่องจากมีกิจกรรมหลากหลาย ซับซ้อน วุ่นวาย การใช้ประโยชน์ที่ดินไม่เป็นระเบียบ เนื่องจากประตูเชียงใหม่ตั้งอยู่ติดกับถนนบำรุงบุรีที่คับแคบและมีการจราจรติดขัดและยังมีตลาดอยู่บริเวณประตู ซึ่งเป็นสถานที่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์และทัศนียภาพของเมือง เพื่อความเป็นระเบียบ สวยงาม รักษาศิลปวัฒนธรรมทางประวัติศาสตร์ให้คงไว้ ควรมีการจัดการฟื้นฟูสภาพพื้นที่อย่างจริงจัง แนวคิดในการปรับปรุงฟื้นฟูสภาพภูมิทัศน์ในบริเวณนี้ เพื่อจัดการใช่สอยพื้นที่และกิจกรรมให้เป็นระเบียบโดย

1.1 ห้ามการวางขายสินค้าทุกประเภท บนทางเท้าและผิวการจราจร จัดสร้างทางเดินเท้าด้านหน้าตลาด ปลูกต้นไม้ฝั่งถนนบำรุงบุรีที่ติดกับคูเมือง ทุกระยะ 6 เมตร

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ผังที่ 4.6 แสดงเส้นทางเท้าในเขตกำแพงเมือง

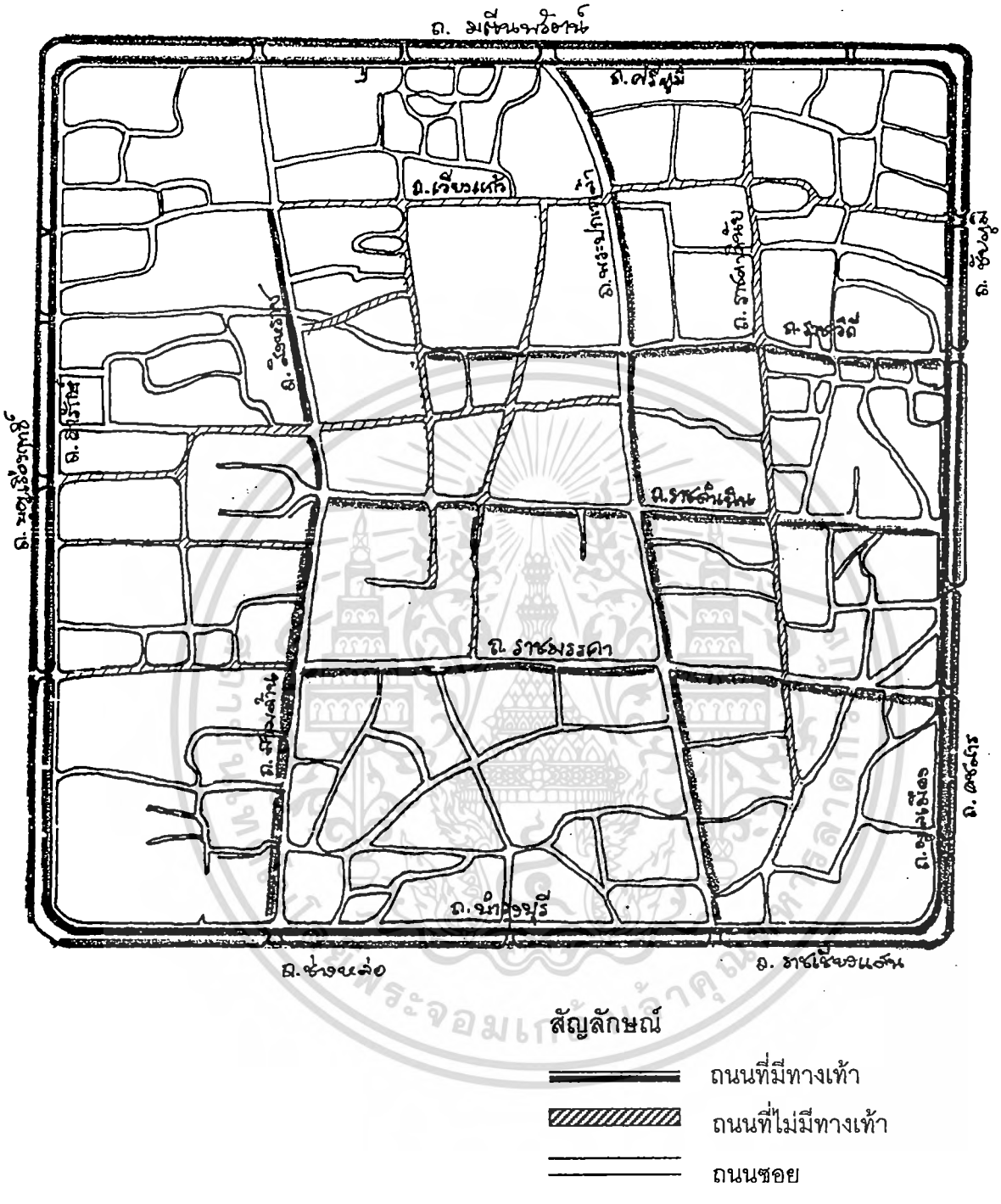

เส้นทางเท้าในเขตกำแพงเมือง

ที่มา: จากการศึกษา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ผังที่4.7 แสดงเส้นทางจักรยาน

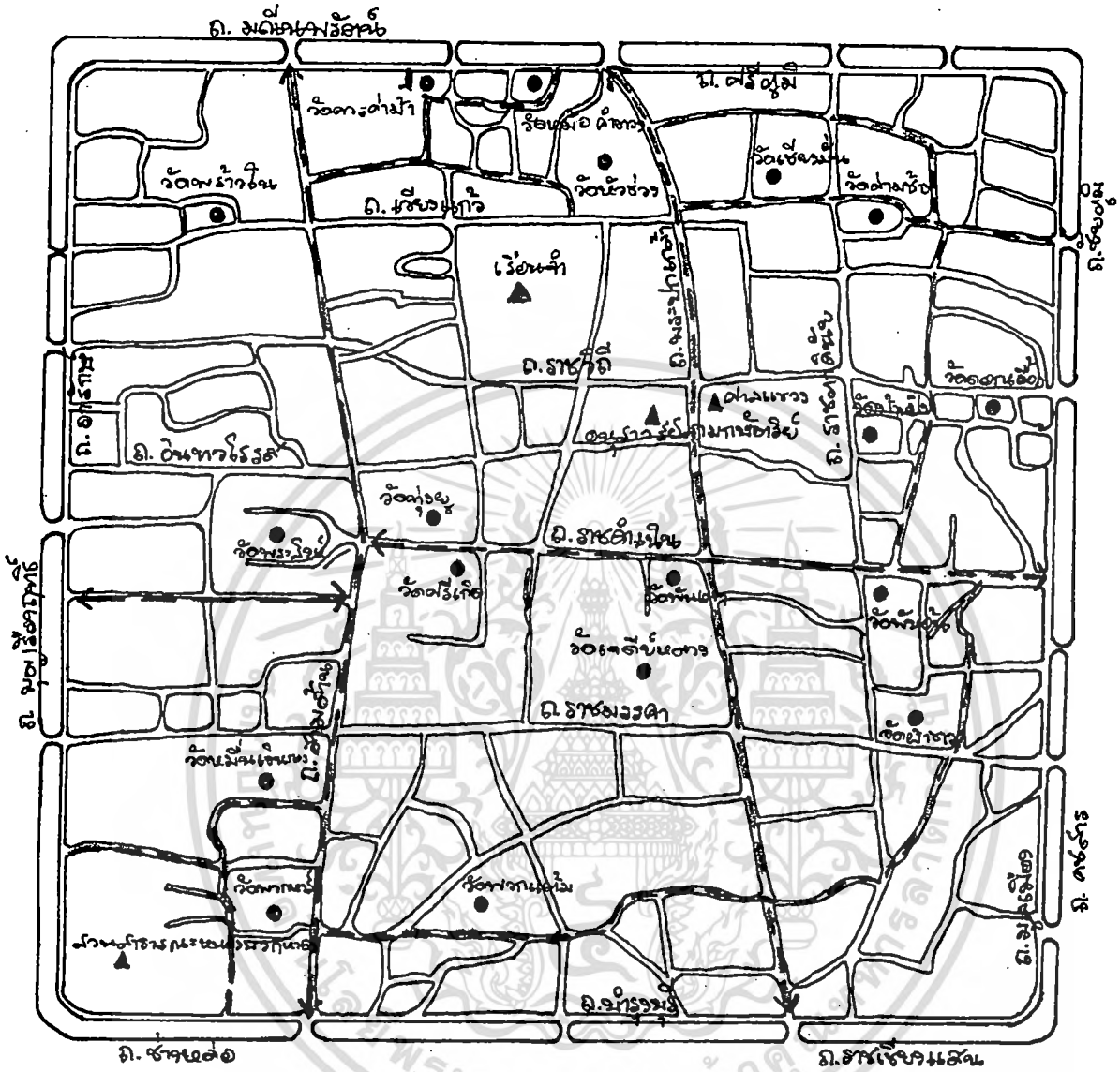
ถ. มณีนพรังสรรค์
ถ. ศรีอุปลี
วัดดงสำม้า
ร้อยเมือง ค้าขาย
วัดเชียงมั่น
วัดดงน้ำจิน
ถ. ชยางกูร
วัดหัวข่วง
วัดสำมิ้ง
ถ. ชยางกูร
เวียงเจ็ด
ถ. ราชวิถี
ถ. ราชวิถี
ถ. อินทวโรรส
ศาลหลักเมืองและอนุสาวรีย์พ่อขุนมังรายมหาราช
วัดสวนดอก
วัดพระสิงห์
วัดหนุ่งยู
ถ. ราชดำเนินใน
วัดเจดีย์เกิด
วัดพันเตา
วัดพันปอ
ถ. ราชมรรคา
วัดเจดีย์หลวง
วัดพันเตา
วัดพันเตา
วัดพันเตา
ถ. ช้างม่อย
วัดพันเตา
วัดพันเตา
ถ. ช้างม่อย
ถ. ช้างม่อย
ถ. ช้างม่อย

1.2 รื้อถอนสิ่งปลูกสร้างทุกประเภทที่รุกล้ำเข้ามาในผิวจราจร รวมทั้งเสาไฟและป้ายทุกชนิดที่กำหนดไว้ในข้อกำหนด ควบคุมอาคาร จัดระบบเดินสายไฟและสายโทรศัพท์แบบร้อยท่อฝังดินตลอดแนวถนน

1.3 ปรับปรุงหลังคาโครงสร้างของตลาด ให้มีลักษณะโปร่งและสถาปัตยกรรมท้องถิ่น

1.4 ห้ามการวางขายสินค้าทุกประเภท ตลอดบนแนวถนนบำรุงบุรี ทั้งสองด้านให้ร้านค้าเข้าไปค้าขายในบริเวณตลาด

1.5 โยกย้ายที่จอดรถ คิวรถโดยสารบริเวณประตูเชียงใหม่และห้ามจอดรถบริเวณหน้าตลาดให้ใช้ที่จอดด้านหลังของตลาด

1.6 มาตรการคุมเข้มการรักษาความสะอาดบริเวณตลาดให้มากขึ้น

1.7 ตกแต่งพื้นที่บริเวณต่อเนื่องกับประตูเชียงใหม่ ให้สวยงาม ปลูกต้นไม้เพิ่มเติม

1.8 ควรมีการศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดหาทางซื้อที่ดินเอกชน ด้านบริเวณหลังตลาดเพื่อจัดทำเป็นที่จอดรถ

2. โครงการ การปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณตลาดประตูช้างเผือก เป็นตลาดที่มีขนาดใหญ่ ตั้งอยู่ต่อเนื่องกับประตูช้างเผือก มีการค้าขายตลอดกลางวัน และกลางคืน ตลอดจนตลาดโต้รุ่ง ทำให้มีปัญหาเรื่องความสะอาด เป็นอย่างมาก เพราะมีกิจกรรมตลอดทั้งวันและกลางคืน การปรับปรุงควรดำเนินการ

2.1 รื้อถอนเสาไฟและป้ายต่างๆ รวมทั้งป้ายที่รกรุงรังยื่นออกมาพ้นตัวอาคารออกทั้งหมด ยกเว้นป้ายทางราชการที่บอกทาง และสถานที่ ระบบไฟฟ้า และโทรศัพท์ ใช้วิธีร้อยสายฝังดิน

2.2 ปรับปรุงอาคารบริเวณจุดตัดถนน ให้มีลักษณะส่งเสริมสถาปัตยกรรมท้องถิ่น

2.3 ขยายทางเท้าหน้าตลาดให้มีความกว้าง 2.5 –3.0 เมตร จัดปลูกไม้ยืนต้นบริเวณทางเท้าฝั่งถนนช้างเผือกและถนนมณีนพรัตน์

2.4 ห้ามการขายหาบเร่แผงลอย วางขายบนทางเท้าและผิวการจราจรทุกประเภท

2.5 ปรับปรุงสภาพสีของอาคาร โดยเพราะบนถนนมณีนพรัตน์ด้านหน้าตลาดให้เป็นไปตามข้อกำหนดการควบคุมอาคาร

2.6 รื้อถอนส่งก่อสร้างที่ต่อเติมผิดระเบียบ ออกให้หมดมาตรการเข้มงวด การรักษาความสะอาดรอบบริเวณและภายในตลาด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การรวบรวมและการจัดเก็บขยะให้เรียบร้อย

5.2.2.5 แผนงานที่ 5 การปรับปรุงภูมิทัศน์เฉพาะบริเวณ

1. โครงการปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณลานอเนกประสงค์ประตูท่าแพลานอเนกประสงค์ประตูท่าแพมีพื้นที่ประมาณ 3 ไร่เศษ การก่อสร้างลานอเนกประสงค์นี้เดิมตั้งจุดประสงค์ไว้สำหรับใช้เป็นลาน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

กิจกรรมของเมือง เป็นสถานที่จัดงานพิธีต่างๆ และเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจของประชาชน ปัจจุบันการใช้สอยที่เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจยังไม่ประสบผลตามเป้าหมายที่ได้วางไว้ เนื่องจากลักษณะการจัดการพื้นที่ยังไม่เหมาะสมต่อการใช้ประโยชน์ จากการขาดแคลนร่มเงา ทำให้อากาศร้อนในเวลากลางวัน ทำให้ประชาชนส่วนใหญ่ไม่นิยมใช้เป็นสถานที่พักผ่อน เพื่อให้ลานอเนกประสงค์ ประตูท่าแพสามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ควรมีการปรับปรุงให้มีสภาพที่เหมาะสมมากขึ้น โดยการออกแบบตกแต่ง ปรับปรุงให้มีร่มเงา และมีบริเวณที่สามารถพักผ่อน และกิจกรรมอื่นๆ ได้ จะทำให้ลานอเนกประสงค์นี้เป็นจุดรวมกิจกรรมของเมือง มีภูมิทัศน์ที่สวยงามร่มรื่น ส่งเสริมคุณค่าของประตูท่าแพให้เด่นชัดยิ่งขึ้น

2. โครงการปรับปรุง บริเวณหน้าวัดพระสิงห์

วัดพระสิงห์วรวิหาร เป็นวัดที่เก่าแก่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณีของชาวเชียงใหม่มาช้านาน ตำแหน่งที่ตั้งวัดพระสิงห์อยู่ในแกนของเมืองเก่า ประตูท่าแพ ตามแกนถนนราชดำเนินสู่วัดพระสิงห์ และเส้นขอบฟ้าที่ดอยสุเทพ ปัจจุบันบริเวณหน้าวัดประสบปัญหาค่อนข้างรุนแรง เนื่องจากมีการก่อสร้างอาคารพานิชย์บนถนนราชดำเนิน บริเวณหน้าวัดตลอดจน การจอดรถเล็กบริเวณหน้าวัด เป็นการบดบังทัศนียภาพของวัด เสาไฟฟ้า และป้ายต่างๆ อุปกรณ์ประกอบถนน ไม่เป็นระเบียบขาดการตกแต่ง ภูมิทัศน์ที่เหมาะสม การปรับปรุงบริเวณหน้าวัดพระสิงห์ จะส่งเสริมคุณค่าและความสำคัญของวัดให้สวยงาม ควรมีการตกแต่ง ภูมิทัศน์ที่เหมาะสม เพื่อให้บริเวณหน้าวัดมีความโดดเด่นเห็นได้ชัดเจน ในการออกแบบปรับปรุงควร

2.1 รื้อถอนเสาไฟฟ้า ป้ายต่างๆ ออกให้หมด ใช้ระบบสายไฟฟ้า และสายโทรศัพท์ร้อยท่อฝังดิน

2.2 ปรับปรุงทางเท้าบริเวณหน้าวัดให้มีความกว้าง ประมาณ 2.5 - 3.0 เมตร ปูด้วยอิฐเผา

2.3 ตกแต่งทางเข้า ขุดย้ายต้นไม้ที่มีออก เปลี่ยนต้นไม้ใหม่ชนิดเดิม หรือต้นไม้เข้ากับบรรยากาศวัด

2.4 ปรับปรุงกำแพงด้านหน้า ให้มีความเรียบร้อย รักษาสภาพเดิมไว้

2.5 ห้ามจอดรถบริเวณด้านหน้าวัดตลอดแนว

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

5.2.2.6 แผนงานที่ 6 การปรับปรุงอุปกรณ์ประกอบถนนในเขตเมืองเก่า

อุปกรณ์ประกอบถนน เป็นองค์ประกอบที่สำคัญในทางภูมิทัศน์เมืองทั้งด้านความสวยงาม และการใช้ประโยชน์ สำคัญในด้านการใช้สอยมากกว่าความสวยงาม ไม่มีเอกลักษณ์ บางแห่งดูทรุดโทรม เพื่อให้การปรับปรุงภูมิทัศน์ในเขตเมืองเก่า มีความสมบูรณ์มากขึ้น จึงต้องควรมีการออกแบบปรับปรุง ดังนี้

1. สายไฟฟ้าและสายโทรศัพท์ ในเขตกำแพงเมืองเก่า ควรใช้ระบบร้อยท่อ ฝังดิน ติดตั้งโคมไฟฟ้า ให้ความสว่างบนถนนเพียงพอ

2. ที่จอดรถประจำทาง ปรับปรุงรูปแบบของหลังคา ควรให้มีเอกลักษณ์ ที่แสดงถึงวัฒนธรรม

3. ตู้โทรศัพท์ ปรับปรุงรูปแบบของตู้โทรศัพท์ ให้แสดงถึงศิลปะกรรมท้องถิ่น

4. ถังขยะ ปรับปรุงรูปแบบถังขยะ ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมวางให้เป็นระเบียบทั่วไป ม้านั่ง ควรจัดตั้งม้านั่งที่เข้ากับสภาพแวดล้อม ไว้รองรับคนเดินเท้า

5.2.2.7 แผนงานที่ 7 แผนการควบคุมคุณภาพสิ่งแวดล้อม

1. มาตรการคุ้มครองรับรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม

จากการศึกษาพบว่าในเขตกำแพงเมือง ประสบปัญหาคุณภาพสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมลง ด้วยสาเหตุหลายประการ การก่อสร้างอาคารภายในกำแพงเมือง และพื้นที่ใกล้เคียง การเผาขยะ การปล่อยของเสียลงสู่แหล่งน้ำ การก่อสร้างอาคารบดบังทิศทางลม เป็นต้น ในการคุ้มครองรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ในเขตกำแพงเมือง จำเป็นต้องกำหนดมาตรการ เพื่อควบคุมดูแลกิจกรรมที่อาจส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ทั้งทางตรงและทางอ้อมดังนี้

1.1 กำหนดมาตรการควบคุมควันพิษและฝุ่นละออง

1.2 กำหนดให้มีพื้นที่ในเขตคูเมือง และพื้นที่ภายในระยะ 100 เมตร นับจากขอบคูเมืองด้านนอก เป็นเขตควบคุมสิ่งแวดล้อม

1.3 ควบคุม การก่อสร้างภายในเขตควบคุมสภาพแวดล้อมอย่างรัดกุม

1.4 ห้ามประกอบการสิ่งใด ให้เกิดเสียงรบกวน เป็นสาเหตุเดือดร้อน รำคาญหรือในระดับให้อันตรายต่อสุขภาพประชาชน

1.5 ห้ามมิให้ยานพาหนะที่ก่อให้เกิดเสียงดัง จนก่อให้เกิด ความรำคาญ หรือเป็นอันตรายต่อสุขภาพประชาชน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บรรณานุกรม

กองวิชาการและแผนงาน เทศบาลนครเชียงใหม่. แผนพัฒนาเทศบาลนครเชียงใหม่ระยะปานกลาง 5 ปี (พ.ศ.2535-2539). ,2535.

กองวิชาการและแผนงาน เทศบาลนครเชียงใหม่. แผนพัฒนาเทศบาลนครเชียงใหม่ ระยะปานกลาง 5 ปี (พ.ศ.2540-2544). ,2540.

คณะวิศวกรรมศาสตร์. แผนปฏิบัติการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนและพื้นที่สีเขียวในเมืองหลัก เชียงใหม่รายงานฉบับสมบูรณ์. มหาวิทยาลัยมหิดล, สำนักนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม. 2543.

เฉลิม แก้วกังวาล. "กฎหมายว่าด้วยการวางผังเมือง" การปฏิบัติวิชาชีพการจัดการงานก่อสร้าง. เอกสารประกอบการสอน (อัดสำเนา)

ชัยวัฒน์ อรุโนทัยวิวัฒน์. เกณฑ์การวางผังเมืองรวมของสำนักผังเมือง. เอกสารประกอบการสอนวิชาการวางแผนกายภาพและสิ่งแวดล้อม. มหาวิทยาลัยมหิดล (อัดสำเนา), 2540.

ดวงจันทร์ อาภาวัชรุตม์. การเติบโตของเมืองและสภาวะแวดล้อมของเมืองเชียงใหม่. สถาบันวิจัยสังคม. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2536.

ดวงจันทร์ อาภาวัชรุตม์. เมืองและการผังเมืองในประเทศไทย กรณีเมืองเชียงใหม่, ศูนย์ศึกษาปัญหาเมืองเชียงใหม่และกลุ่มมังราย,2541.

ดุษฎี ทายตะคุ "การศึกษาในด้านอนุรักษ์สถาปัตยกรรมโดยการผังเมือง" วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522.

ธงชัย พรรณสวัสดิ์. "จักรยานทางเลือกอีกทางของคนเมือง" สารคดี (กุมภาพันธ์ 2540) : 139.

นิคม ปราชญ์นคร. "กฎกระทรวง ฉบับที่ 7 (2517)" กฎหมายควบคุมอาคารพร้อมด้วยกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อักษรไทย, 2525.

ปรานอม ตันสุขานนท์ "การศึกษาเพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนอนุรักษ์ในเขตกำแพงเมืองเชียงใหม่" วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530.

พิษณุ จันทร์วิทับ. ล้านนาไทยในแผ่นดินพระพุทธเจ้าหลวง. กรุงเทพฯ: บริษัทแปลนพริ้นติ้ง จำกัด, 2539.

ป.ณ. ปากน้ำ. แบบแผนบ้านเรือนในสยาม พิมพ์ครั้งที่ 2, กรุงเทพฯ. โรงพิมพ์อักษรสัมพันธ์, 2532.

ประสาน ตังสิกบุตร. "อากาศเมืองเชียงใหม่ มลพิษและผลกระทบ" เชียงใหม่ในกระแสความเปลี่ยนแปลง. ศูนย์ศึกษาปัญหาเมืองเชียงใหม่, 2537.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เมตตา เศวตเลข. "ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อแหล่งท่องเที่ยวประเภทนันทนาการ ศึกษาเฉพาะกรณี สวนสัตว์ดุสิต" สิ่งแวดล้อมศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหิดล. 2539.

วราพงศ์ นิลศิริ "การเสนอแนวทางการใช้ที่ดินสำหรับเขตชานเมืองเชียงใหม่" วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2533.

สุรพล ดำริห์กุล. แผ่นดินล้านนา. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เมืองโบราณ, 2539.

สุวัฒน์ คุ้มวงษ์ "การศึกษาบริเวณโบราณสถานเพื่อประกอบการวางแผนพัฒนาเมือง: เทศบาลเมืองนครศรีอยุธยา" วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2525.

สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ. การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติและศิลปกรรมในส่วนของการพัฒนาการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ: อรุณการพิมพ์, 2528.

สำนักงานสถิติเชียงใหม่ สำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี. สมุดรายงานสถิติจังหวัดเชียงใหม่ ฉบับ พ.ศ.2539, 2540.

สำนักผังเมือง กระทรวงมหาดไทย. ผังเมืองรวมเมืองเชียงใหม่ (ปรับปรุงครั้งที่ 2), 2538.

ศิริชัย นฤมิตรเวชการ. "แกะรอยอดีตประตูเชียงใหม่จากภาพถ่ายรุ่นเก่า" กำแพงเมืองเชียงใหม่อนุสรณ์เมืองในพิธีเปิดและฉลองประตูท่าแพ. กรุงเทพฯ, 2533.

อัษฎางค์ โบราณานนท์ "การอนุรักษ์พื้นที่ที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม และสถาปัตยกรรม โดยการวางผังเมือง กรณีศึกษาพื้นที่ในเขตเมืองเชียงใหม่" วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต ภาควิชาภูมิศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2528.

Breen, Ann and Rigby, Dick. Waterfronts (Cities Reclaim their Edge). United State of America, 1994.

Calthorpe, Peter. "The region". The new urbanism toward an architecture of community. Oregon, 1992.

Calthorpe, Peter The Next American Metroplis. New York: Princeton Architectural Press, 1993.

Clare, William H. Handbook on Urban Planning. New York: Van Nostrand Reinhold Company, 1973

Duamy, Andre amd Plater-Zyberl, Elizabeth. "The neiborhood, the destrict and the corridor" The new urbanism toward an architecture of community. New York: Mcgraw-Hill Inc',1992

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

Freiraumplanung. New York: Auftrage des Innenministers, 1980.

Garbrecht, D. / Matthes, U. Entscheidungshilfe fuer die Freiraumplanung Planungshandbuch Schriftenreihe Landes-und Stadtentwicklungsforschung des Landes Nordrhe in Westfalen. Stadtentwicklung-Staedtebau, Bd.2.026.Hrsg. Institut fur landes-und Stadtentwicklungsforschung des landes Nrw (ILS) in Auftragdes Innenministers NW. Dortmund 1980, 341 S.

Harris, W. Charles and Dines, T. Nicholas. Time-Saver Standards for Landscape Architecture. New York: McGrew-Hill Inc., 1988.

Hawghton, Craham. Sustainable Cities. Jessica Kinggley Publisher. London, 1994.

Hough, Michal. The Urban Landscape (conservation concil of Ontario, Toronto, 1971).

Lawdon, Wingo, Jr. Cities and Space: The Future Use of Urban Land. The Johns

Lovejoy, Derek. Land Use and Landscape Planning. Pitman Press, Great Britain, 1993.

Lych,K. The image of the city; Massachusetts Institute of technology and the president and fellows of Harvard college; The M.I.T. Press, Cambridge, Massachusetts. 1960

Macleod, Edward and Reckord, Terrance. "Bicucle circulation". Time-saver standards for landscape architecture. New York: McGrew-Hill Ind., 1988.

Meining, D.W., ed. The interpretation of ordinary landscapes. New York: Oxford University Press, 1979.

Melnick and Robert Z. Cultural Landscapes: Rural Historic Districts in National Park Service, U.S. Department of the Interior, Washington, DC., 1989.

Motloch John L. Introduction to Landscape Design. New York: Van Norstrand Reinhold, 1991.

Moughtin, Cliff. Urban Design, Great Britain, 1992.

Mulller, W. Stadtebau: B.G. Teuner Stutgart, 1979.

National Recreation and Park Association. National Park and Recreation and Open Space Standards. Washington D.C., 1970.

Rutledge, Albert J. Anatomy of a Park. New York, McGraw-Hill, 1971.

Pleumarom, Nitichan. Sozial, Okologische und Asthetische Aspekte der Freiraumplanung in Bangkok, Urbs et Regio, Kassed, 1988.

Sigfied, Giedion. Space, Time and Architecture. Oxford: Oxford University Press, 1952.

Spreiregen, D. Paul, AIA. The Architecure of Town and Cities. Pedestrian Areas, Open Spaces.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้